ગુજરાતી

चोथी चोपडीना अर्थ.

કવિતાની સમજુતી તથા ગુજરાતના
ઈતિહાસના સાર સાથે.

—**—

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,
બુકસેલર
जगजीवन दलपतराम.

अमदावादमां
શાહપુર વનમાળી વાંકાની પોળમાં
હરગોવનદાસ હરજીવનદાસ પારેખ
એઓએ પોતાના ગ્રંથોદય
પરેસમાં છાપ્યા.

—*—

સંવત ૧૯૪૧. સન ૧૮૮૫.

કિમ્મત ૪ આના.

गुजराती चोथी चोपडीना अर्थ.

હાલમાં છોકરાઓએ ગુજરાતી ત્રીજા ધોરણમાં ચોથી ચોપડી શીખવા માંડી, એટલે પાઠમાં આવેલો દરએક શબ્દ વ્યાકરણમાં કયા વર્ગનો ગણાય છે તે તેઓએ સારી પેઠે જાણવું જોઈએ; તેટલા સારૂ દર એક શબ્દના અર્થની સાથે વ્યાકરણનો વર્ગ લખી જણાવ્યો છે, અને તેની સમજવાની નિશાની ટુંકામાં નીચે મુજબ કરી છે તે પ્રમાણે વાંચીને સમજી લેવું.

(ના) નામ.	(વિ) વિશેષણ.	(અ) અવ્યય.
(સ) સર્વનામ.	(ક્રિ) ક્રિયાપદ.	(કૃ) કૃદંત.

પાઠ ૧ લો.

મંડાવીશું (ક્રિ) શરૂ કરાવીશું.
ગમશે (ક્રિ) પસંદ પડશે; સારી લાગશે.
વાર (ના) વખત.
પાછલી (વિ) પછાડીની.
રાજી (વિ) મગન; ખુશી.
સુંદર (વિ) સારી.
ચાહે (ક્રિ) માગે; ઈચ્છે.
કામ (ના) ધંધો.
નવરા (વી) કામવગરના.
પેહેલાં (અ) અગાઉ.
વસ્તુ (ના) ચીજ.
પરમેશ્વર (ના) મોટો ઈશ્વર; પ્રભુ.
પશુ (ના) ચોપગાં જાનવર; ચોપગાં પશુ.
પંખી (ના) પાંખવાળાં પશુ; પક્ષી.
આકાશ (ના) ગગન.
પ્રથ્વી (ના) દુનિયાં.
સાંભરે છે (ક્રિ) યાદ આવે છે.
ભાઈડા (ના) મરદો.
બાઈડી (ના) બઈરીઓ.
છોડીયો (ના) છોકરીયો.
કીડા (ના) જીવડા.
ચંદ્રમા (ના) ચાંદો.
જગત (ના) દુનિયા.
સરવે (વિ) બધું; સઘળું.
સરજ્યું (ક્રિ) પેદા કીધું.
વિના (અ) વગર.
દેખતા (ક્રિ) જોતા.
સદા (અ) રોજ.
હરઘડી (અ) વારેવારે.
માલમ (વિ) યાદ; ફોમ.
છાનું (વિ) ગુપ્ત.
ખોટુ (વી) ખરાબ; ભુંડું.
શિક્ષા (ના) સજા.

પાઠ ૨ જો.

જગત (ના) પ્રથ્વી દુનિયાં.
રેનડીઅર (ના) સાબરના જેવું સીંગડાંવાળુ જાનવર.
ગરૂડ (ના) મોટા પક્ષીનુ નામ છે.
શીખવાનુ (કૃ) ભણવાનુ

દેશ(ના મુલક.
વસેછે(ક્ર)રેહેછે.
બોલી(ના)ભાષા.
જાત(ના)તરેહ; પ્રકાર.
જાનવર (ના) ચોપગાં જાનવર—પશુ.
સિંહ(ના)મોટા જબરા પશુનું નામ છે.
આંબા(ના)કેરીનાંઝાડ-
નાળીએર(ના)નાળિએરનાં ઝાડ.
ખજુરી(ના) ખજુરનાં ઝાડ.
ટાઢ(નિ)ઠંડ; હીમ.
મુલક (ના) દેશ.
અનાજ (ના) દાણો
ફળ(ના)લીલો મેવો.
નીપજેછે (ક્રિ) પાકેછે.
ભોંય (ના) જમીન.
ધાતુ (ના) સોનું, રૂપું; ત્રાંબુ, લોઢું વગેરે.
પરવત(ના)મોટા પહાડ.
કોતર(ના)ગુફા.
મેદાન(ના)મોટી પોહોળી ખુલ્લી જગ્યા.
સરોવર(ના)મોટુંતળાવ; (ચોતરફ જમીન ને વચમાં પાણી તે.)

અવાજ(ના)સાદ.
કિનારે(ના)કાંઠે.
દારઆ(ના)સમુદ્ર.
છોળો(ના)છાલકો.
અથડાતી(ક્ર)અફળાતી.
પાહાડ(ના)મોટા ડુંગરો જોડાઈને ઊંચા ગયેલા તે.
ઉના (વિ) ગરમ.
ઝરણ(ના)ચોમેરથી પાણી વેહે તે; વેહેળા.
જગ્યા(ના)ઠેકાણું.
પાલીઆ (વિ) ખરાબ; પીએને માંદાપડે એવા
માંદા (વિ) કાયલી.
મુદલ(વિ)બીલકુલ.
ઠંડાં (વી)ટાઢવાળાં.
ભોંયરાં(ના)ભોંય તળીઆ નીચેનાં ઘર.
હેઠે(અ)નીચે;હેઠળ.
હુંફ(ના)ગરમી.
ગુજરાતી (વિ) ગુજરાતના.

પાઠ ૩ જો.

પ્રાર્થના (ના) સ્તુતી, ભક્તિ, બંદગી.
સંસાર(ના)દુનિઆં.
પરવત(ના)મોટા પહાડ.

જોમ (ના) જોર.
દાતાર(ના)સખી; આપનાર, દોલોમાણસ.
પ્રાણીઆ(ના)જીવડા.
હરવું(ક્રિ)કરવું.
ઈશ્વર(ના)પ્રભુ.
તૈયાર(વિ)તરત કામમાં આવે એવા.
શોભિતા (વિ) શોભાયમાન; શોભાવંતા.
સોમ(ના)ચંદ્રમા.
રચ્યાં(ક્રિ)બનાવ્યાં.
જબરૂં (વી)ભારે; ગોટું.
અદકા(વિ)વધારે.
જ્ઞાન(ના)સમજણ. અક્કલ.
ભૂલે(ક્રિ)વિસરે.
પાપી(વિ)ચંડાળ;દુષ્ટ.
ઉપકાર (ના) પાડ.
કાપ (ક્રિ) મટાડ.
કલેશ (ના) કજીઓ;
પરિતાપ(ના)સંતાપ.
કુમતિ(ના)નઠારીબુદ્ધિ; ખરાબ વિચાર.
કરૂણા(ના)દયા; મેહેર.
દુખ (ના) દુઃખ.
સુખ (ના) ચેન, મજા.

(કવિતાની સમજુતી.) (૧).

અરે! પ્રભુ તું તો એકજ છે. તેં આખી દુનિયા પેદા કરી છે; પૃથ્વી; પાણી, અને પર્વતો એ બધું તેંજ બનાવ્યું છે. (૧). તારા મઝાના શોભાયમાન, સુરજ ને વળી ચંદ્રમા; તે બધાને તેંજ બનાવ્યા છે, એ તારૂં પ્રભુ મોટું જોર છે. (૨) હમને બધી વાતની સમજણ ને હમારામાં બધા ગુણો છે, તેનો પ્રભુ તુંજ આપનાર છે; કોઈ ચંડાળ માણસ હોય તે એ બધો તારો આભાર ભુલી જાય. (૩) માટે હે ઈશ્વર તું કજીઆ લડાઈ, ટંટા જે હોય તેનું મોં કાળુ કર એટલે તે કાહાડી નાંખ, ને પાપનો મોટો જે સંતાપ તેને પણ દુર કર, અને હમારાંબધાં દુઃખ મટાડીને સઘળી વાતે, હમને સુખ કર. (૪).

પાઠ ૪ થો.

પરગજુ (વિ) પરોપકારી, પરકલ્યાણી.
ઢેબરાં(ના)જુવાર બાજરીનાજાડારોટલા.
બીહ(ના)બીક; ડર.
અધમુઓ(વિ) અડધો મરેલો, મુડદાલ.
દેખાડયું(ક્રિ)બતાવ્યું.
ગમ (ના) તરફ, બાજુ.
દયા (ના) રેહેમ.
પેહેલો(વિ)જલદી.
માંદા (વિ) કાયલી.
કુવા (ના) ખાડા.
લેવાઇગયો (ક્રિ) મુડદાલજેવો થઈ ગયો.
શકિત (ના) જોર.
ઉડાડવા(કૃ)ઉંચોકરવા.
દુઃખ(ના)સંકટ, પીડા.
છોડવું (ક્રિ) કાહાડું.
સંભાળ (ના) બરદાસ.
કલ્લા (ના) બાચકા, ચોડા.
તપેલી (ના) પાતેલી.
ટટાર (વી) હોશિયાર.
ચરવા (કૃ)ઘાસખાવા.

પાઠ ૫ મો.

આથડીઆં(ના)તમ્મર. ફાંફાં.
મેહેનત(ના)કોશીશ.
સુઝતે (કૃ) દેખતો.
બાપુ(ના)બચ્ચા;ભાઈ.
પલળીશ(ક્રિ)ભીંજાઈશ
ભણી(અ) તરફ.
કાઢું(ક્રી)બહારઆણું.
સાદ(ના)અવાજ.
ઠુંઠી(કૃ)સુકી.
આશિષ (ના) સારી દુઆ.
ગરીબ (વિ) કંગાળ.
કાખ (ના) બગલ.
ટેકો (ના) આધાર.
ખોડંગતો(કૃ) લંગડાતો.
હીંડતો(કૃ)ચાલતો.
લંગડાઉં (કૃ)ખોડાઉં.
ઉતાવળો(વી)ઝડપથી.

પાઠ ૬ ઠો.

આવ(ના)શકિત.
ભુલો પડયો=રસ્તો વિસરી ગયો.
જંગલ(ના)વગડો; રાન.
આડોઅવળો(અ) વાંકો ચુકો; આણીગમ પેલીગમ.

ભટકયો(ક્રિ)રખડયો.
ગભરાઈ(કૃ)અકળાઇ.
પોકેપોક(વિ)મોટે સાદે.
રોયો (ક્રી) રડયો.
પોતીયું(ના)ધોતીયું
ધરાયો(ક્રી)તરપત થયો.
કટકો(વી)જરા; થોડું.
ગુણ(ના)ઉપકાર.
વળતી(અ) પછી.
વગડો(ના)વન; રાન.
ચરતો(કૃ) ઘાસ ખાતો.
ભોમિયો (ના)જાણીતો.
જીવાડયો(ક્રિ)બચાવ્યો
નજર(ના)ધ્યાન,નીઘા.
પકકું(વિ)ખરેખરૂં.

પાઠ ૭ મો.

લુંટવું (ક્રિ)જોરાવરીથી
ખુંચી લેવું.
મનસુબો(ના)વિચાર.
અટકળ(ના)વિચાર.
પરોણાગત(ના)પરોણા-
ચાકરી.
ધટારત(વિ)લાયક.
ઉજાડ (વિ) લોકોની
આવ જાવ નહીતે;
અવાગરો.
પકડો (ક્રિ) ઝાલો.
ધુમ (ના) સાદ;ઘાંટો.
પાંગળો(વિ) પગે લુલો.
વેળાસર(અ) વખતસર.
વાળવાને (કૃ) બદલો
આપવાને.
લંગડો(ના) લુલો; લુલા
પગવાળો માણસ.
મદદ(ના)કુમક.
ટાંટિઆ(ના) પગ.
ખભે(ના)ખાંધ ઉપર.
લગણ (અ) સુધી.
ભલું(વિ)સારૂં;રૂડું.
ઇછતો (કૃ) ચાહાતો.

પાઠ ૮ મો.

ભોજન(ના)જંબાનુ.
ભજીઆં (ના) ચણાના
લોટના ખીરામાંમ-
સાલા સાથે રતાળુ,
કેળાં, ભાજી વગેરે
નાંખીને ઉનાતેલમાં
તળી કાઢેલી ચીજ.
વરણન(ના)વિસ્તાર.
શીરો(ના)ઘઊંના લોટ-
ને ઘીમાં શેકી માંહે
ખાંડનું પાણી રેડી
લચકાજેવું કરેલું તે.
કમોદ(ના)ઊંચીજાતના
ચોખા.
પકવાન(ના)લાડવા, જ
લેબી, દહીંતરાં, ગે-
ભર વગેરે મીઠાઈ.
વડાં(ના)ચોળાની દાળ
ભીનાળીને વાટી,
માંહે આદુ મરચાં
નાંખીનેસોગટાજેવી
બનાવેલી ચીજ.
વડાં(ના)ચોળા કે અડ-
દની દાળ વાટીને
પતાસા જેવા આ-
કાર કરીને તેલમાં
તળી કાઢેલું તે.
પૂરણપોળી (ના) પડવા-
ળી રોટલી;વેડમી,
પાપડ (ના) અડદની
દાળને વાટી માંહે
સંચોરો મરી વગેરે
નાંખી પૂરી જેવડી
બનાવેલી ચીજ.
કચોરી(ના)ઘારી જેવું
ખાંડવાળુખાવાનું.
સેવો (ના) ચણાનો લો-
ટ કે ઘઊંની પરસુ-
દીને ભીનાળીને તે-
ના લાંબા તાર કરી
ગુંચળાજેવુંકરેલુતે.
સુણજો(ક્રી) સાંભળજો.
અતી(વી)ઘણી બહુ.

ભાંગીને(કૃ) વલોવીને.
ભાતભાત(ના) જાતજાત
તળાં(ક્રી) તેલમાં વઘાર્યાં
દુધપાક (ના) દુધમાં ચોખા ખાંડ નાંખી પાક કરેલો તે.
લાડુ(ના) લાડવા.
સાર (વી) સારા.
કંસાર (ના) ઘઉંના છેક ઝીણા ઝીણા ક- ટકા કરી પછી તેને ગોળ કે ખાંડના પાણીમાં બાફેછે તે.
સ્વાદ (ના) લેહેજત.
અપાર (વી) ઘણોજ.

(કવિતાની સમજુતી.) (૨).

હમે આજે બપોરે જે જમણ જમ્યા, તેની વાત તમે સાંભાળો; કમોદના ચોખાનો ભાત કીધો હતો, અને દાળ ઘણી સરસ બની હતી. (૧). દહીને વરોળીને જાડી છાશની કઢી કીધી હતી, અને માંહે સારી વડી નાંખી હતી; જુદી જુદી જાતનાં શાક તળ્યાં હતાં અને બાસુદી પુરીને દુધપાક કર્યા હતાં. (૨) વેડમીને લાડવા સારા હતા, ને વડાં કચોરી ને કંસાર કીધો હતો; ભજીઆં તળેલાં ને સારી ભાજી કરી હતી, ને શીરો સારો ને રોટલી બનાવી હતી. (૩) પાચે પકવાંન કરેલાં તે જમતાં જમતાં ઘણી મઝા પડે; ને વડાં પાપડ સેવો સારી હતી, ને તળેલા ચણાનો સ્વાદ ઘણો સારો હતો. (૪).

પાઠ ૯ મો.

આંબા(ના) કેરીનાં ઝાડ.
મરવા (ના) નાની કુમળી કેરી.
કાછીઓ(ના) તરકારી વેચનારા; પસ્તાગીઓ.
સાખો (ના) પાકવાપર આવેલી કેરીઓ.
ટોપલા (ના) વાંસની છાલની બનાવેલી મોટી ટોપલી.
આફુસ(ના) બીન રેસાદાર કેરીની જાત.
કલમ (ના) લાંબડી કેરીની જાત.
થીર(વી) હાલ્યાવગરનો.
મૂળ(ના) મુળીઆં; જડ.
થડ(ના) ઝાડનો વચલો ગોળ ભાગ.
ડાળાં (ના) ઝાડની મોટી શાખા.
ડાળીઓ(ના) ડાળામાંથી ફુટેલી મોટી શાખા.
પાંદડાં(ના) પાંતરાં-
મોર(ના) આંબાનાં ફુલ.
તુરા (વી) ફિકા.
જીણુ (ના) પડ.
કઠણ (વી) સખત.
અથાણાં(ના) આથણાં.
ખરે(વી) સખત; ઘણો.
ગળી(વી) મીઠી.
લટકેલી(કૃ) ટીંગાએલી.
બજાર(ના) ચૌટું.
સરસ (વી) સારી.

પાઠ ૧૦ મો.

માબાપ (ના) માતા પિતા; માત તાત.
આજ્ઞા (ના) હુકમ.
સંભાળ (ના) બરદાસ.
ધર્મ (ના) ફરજ; કામ.
પાડ(ના) ઉપકાર.
ભોગવવું(ક્રી) વાપરવું; ફોડી લેવું.
બદલો(ના) પાડ.
આભાર(ના) ઉપકાર.
ભુંડા (વી) ખરાબ.
માનવી (ક્રી) પાળવી.
સારૂં નરસુ (વી) સારૂં નઠારૂં.
આડું(વી)વાંકુ; ઉલટું.
રળીને(કૃ)પેદા કરીને,
નભાવેછે(ક્રી)ચલાવેછે.
માન (ના) આબરૂ.
ઉછેરયાં(ક્રી)મોટાંકરયાં
વેઠ્યું (ક્રી) ખમ્યું.
ધરડાં(વી)બુઢાં; જઈફ.
હેત (ના) પ્યાર.
વેળા(ના)વખત.
પજવવા (ક્રી)કાયર કરવા; દુઃખ દેવું.

પાઠ ૧૧ મો.

નઠારો (વી) ખરાબ.
પરખવું(ક્રી)જાણવું.
બેફિકરૂ(વી)ચિંતા વગરનુ.
કાયર (વી) હેરાન.
ઠરતા(ક્રી) સ્થિરરહેતા.
પૂરો(ના)બરાબર.
ભુલો (ના) ચુકો
ઠામઠામ(ના)ઠેકાણે ઠેકાણે.
અચકાય (ક્રી) અટકે, ખાંચો ખાય.
શરમાતો(કૃ) લજવાતો
આળસ (ના) સુસ્તી.
બેફિકરાઇ(ના)બેપરવા.
મેલા (વી) ધુળવાળા.
ઝટ(અ)જલદી.
વર્ગ (ના)હાર, કલાસ.
દસ્કત (ના) અક્ષર.
બેવકુફ (વી) મૂર્ખ.
અથડાય (ક્રી)પડે, ઝીકાય.
પંડે (વી) જાતે, પોતે.
કડવો(વી)નઠારો.
મન (ના) ચિત્ત.
છુટી (ના) રજા.
વાટ (ના) રાહા.
નડે (ક્રી) કાયર કરે.
મસ્તી (ના) તોફાન.
ફજેત (વી)બે હુરમત.

પાઠ ૧૨ મો.

ગુરૂજી (ના) મેહેતાજી.
સમીસાંજ(ના) સંધ્યાકાળ.
પાય (ના) પગ.
લવારો(ના)બકબકાટ.
ગવાળો (ના) બચ્ચો, છાબ.
પોથી (ના) ચોપડી.
લીખ (ના) જુ, જુનાં ઇંડાં;
આપ (સ) પોતે,જાતે.
ધારે(ક્રી)માને,વીચારે
ધારો (ના) કાયદો.
ધુજે (ક્રી) થરથર; કાંપે.
જોડણી (ના) અક્ષર જોડવાનું કામ.
અતિશે (વી) ઘણીજ.
ચિંતા (ના) ફિકર.
ચુક (ના) ભુલ.
લેખણો(ના)કલમો.
મેલી(ના)નાદાન છોકરી
લેખીએ(ક્રી)જોઇએ.
લુગડાં (ના) કપડાં.

(કવિતાની સમજુતી.) (૩).

જે નઠારો નિશાળીઓ હોય તે નિશાળમાં બધા છોકરા આવી રહ્યા પછી પોતે આવે, ને બીજા સૌ બેસી રહ્યા પછી પોતે બેસે; મેહેતાજી જે ધારા પ્રમાણે ચાલવાને કહે તે પ્રમાણે ચાલે નહીં. તો તે નઠારો નિશાળે જઈને શું શીખવાનો હતો, (કંઈજ નહીં.) (૧). તે નઠારા નિશાળીઆને સાંઝ પડે કે સુવાનું મન થાય, પછી પાઠ વાંચતાં પોતાના પગ થર થર ધ્રુજ્યા કરે; લખવા બેસે તો લીસોટા લીસોટા પાડે ને ભણવા બેસે તો બકબકાટા કર્યો જાય, તો તે નઠારો નિશાળે જઈને શું શીખવાનો હતો. (૨) શબ્દોની બરાબર જોડણી પણ તેને આવડે નહીં. ને મનમાં ઘણી ફિકર નહીં, તેથી ઘણી ભુલો તેને પડે; કલમો ભાગીને બધી તે એકઠી કર્યા કરે. તો તે નઠારો નિશાળે જઈને શું શિખવાનો હતો. (૩) તેના ધુળવાળા હાથથી તે ચોપડી પણ મેલી કરે, જેમ કોઈ ગાંડી છોકરી હોય ને તે બધું એકઠું કર્યા કરે તેમ તે કરે, તેના લુગડામાં આપણે હજારો જુ જોઈએ, તો તે નઠારો નિશાળે જઈને શું શિખવાનો હતો. (૪)

પાઠ ૧૩ મો.

આરો (ના) પાર, છેડો.
માંકડો (ના) રાતા મોંનો વાંદરો.
સંગ (ના) સોબત.
પીતા (ના) બાપ, તાત.
પ્રકાશવું (ક્ર) તેજ કરવું.
માતા (ના) મા, માજી.
રૂપ (ના) કાન્તિ.
પુત્ર (ના) છોકરો.
કર્મ (ના) નસીબ; કામ

ઠોઠ (વી) અણઘડ.
વડી (વી) મોટી.
બાળકો (ના) બચ્ચાંઓ.
ટાળો (ક્રિ) મૂકી દો.
કશી (વી) કંઈ પણ.
વઢે (ક્ર) લડે.
આડપાસે=આડી બાજુએ.
પુરૂં (વી) બરાબર.
ખરોબોલ=સાચી શીખામણ.

સુણી (ક્ર) સાંભળી.
ખૂબખારો (વી) ઘણો નઠારો.
ફુટયો (ક્ર) ફુટેલો, અભાગીઓ.
પ્યારો (વી) વાહલો.
જોર (ના) બળ.
ઠીક (વી) બરાબર.
ઠાલો (વી) અમથો.
ભીખીને (ક્ર) ભીખ માગીને.

(કવિતાની સમજુતી.) (૪).

તે નઠારો નિશાળીઓ કંઈ વાત માંડી કે તેમાં તૈયાર એટલે વાતો કરવા મંડી જાય, તેથી બચ્ચાંઓ તમે તે નઠારાની સંગત મુકી દેઓ; એમ કરશો તો કશી વાતનો છેડો તમારો આવવાનો નથી, તો તે નઠારો નિશાળે જઈને શું શીખવાનો હતો. (૫). તે નઠારો બીજા જોડે લડે ને વઢવા કરે કે આડી બાજુએ પડે, પછી તેનું ખરું ડોળ તે જણાઈ આવે; તેને કોઈ સારી શીખામણ દે તે કડવી ઝેર જેવી લાગે, તો તે નઠારો નિશાળે જઈને શું શીખવાનો હતો. (૬). તે નઠારો ફીસમતનો ફુટેલો નિશાળમાં મેહેતાજીને પણ કાયર કર્યા કરે, ને નિશાળમાંથી છુટે ત્યારે વાંદરાની પેઠે કુદકો મારી દોડયો જાય; પછી તે છોકરો મા બાપને પણ વહાલો લાગે નહી; તો તે નઠારો નિશાળે જઈને શું શીખવાનો હતો. (૭). તે નઠારાને ઘણા જોરથી (પકડીને) નિશાળમાં લાવીને ગોંધો, તો પણ તે બરાબર શીખવાનો નહી ને મુરખોજ રેહેવાનો; પછી ભીખ માગીને પોતાનો ગમે તેમ ગુજારો કરે, તો તે નઠારો નિશાળે જઈને શું શીખવાનો હતો. (૮)

પાઠ ૧૪ મો.

કમાયો(ક્રી) પેદાકીધો.
પત(ના)પતીજ;ભરોસો
સાટુ(ના) કરાર; વેચાણનો બંદોબસ્ત.
ઉજાણી(ના)મજબાની, જીઆફત.
કને(અ)પાસે; સોડે.
બાળક(ના)બચ્ચું.
લુચ્ચા(વી)ડોંગા.
છેતરયો(ક્રી) ઠગ્યો.
વિશ્વાસ(ના)ભરોસો.
જુઠુ(ના) ખોટું.
ઠગ્યો(ક્રી)છેતરયો.
કાળું કર=મોં છુપાવ.
ઠગ(ના)ઠગારો; ધુતારો.
હરામ(વી) અધરમ.
જન્મ(ના)જીંદગાની.
ફજેતી(ના) ગેરઆબરૂ.
માં(અ) નહી.
છેતરાય(ક્રી)ઠગાય.
ભુલીગયો (ક્રી) વિસરી ગયો.
નફો(ના)ફાયદો;હાંસલ.

પાઠ ૧૫ મો.

દેવ(ના)પ્રભૂ; પરમેશ્વર.
ગાડીવાન(ના) ગાડીવાળો; ગાડીહાંકનારો.
ખંત(ના)ચેટક.
વગડો(ના)વન; જંગલ.
ઉદ્યમ(ના)ધંધો; વેપાર.
ચીકણો(વી)ચીકાશવાળો;ચોટીજાયએવો.
ચોટી(ક્રી)વળગી;બાઝી.
વાટ(ના)રાહ.
રોઈ(ક્રી)રડી.

વિનંતી(ના) કાલાવાલા;
સહાયે (ના) મદદ.
વાણી (ના) વાચા.
મુરખ્ય (વી) બેવકુફ.
ટેકો (ના) આધાર.
આળસુ(વી)સુસ્ત.
આશરો (ના) મદદ.
જોડીકાઢેલી(કૃ)બનાવટની; બનાવેલી.
ભરોસો(ના) વિશ્વાસ.
પંડેજ (વી) પોતેજ.
આધાર આસરો.
ગરજ(ના)દરકાર, પરવા.
ગુનો(ના)અપરાધ.
આજ્ઞા(ના)હુકમ.
મેહેનત(ના)શ્રમ,ઉદ્યમ

પાઠ ૧૬ મો.

કેળ (ના) કેળાનું ઝાડ.
તાપોટીઆં(વી) ખાસડીઆં, લાંબા જાડી છાલનાં.
સોનેરી(વી)ચોધાર,લાલ તથાલીલીછાલનાં
મથાળે(ના)ઉપર; ટોચે.
આસપાસ (અ) આજુબાજુએ.
જથો (ના)ઝુમખો.
ફળેછે(ક્રી)ફળ આવેછે.
પીલા (ના) ફણગા.
લુમ(ના) કાતરો.
ઢુંકી (વી) થોડી.
મુદત (ના) વખત.
મેવો (ના) ફળ.
બાફીને(કૃ)રાંધીને.
ફરાળ(ના)વ્રતમાં ખાવાનાં ફળ વગેરે; ફળ ખાવાં તે.
મુખ્ય(વી)મોટી.
જણસ(ના)ચીજ, વસ્તુ
રેસા(ના)દોરા.
સ્વાદે(ના)લેહેજતમાં.
બારેમાસ=આખુવરસ.
કોહોતાં(કૃ)કોહી જતાં; સળતાં

પાઠ ૧૭ મો.

નીળ(ના)કાળા દીલના વાંદરા.
કાઠું(ના)શરીરનું કદ.
પવાલું(ના)જામ, પ્યાલું
ગરમ (વી) તાપવાળા.
જાત (ના) તરેહ.
ડીલે (ના) શરીરે.
માંકડાં(ના) રાતા મોંનાં વાંદરાં.
કુદવાનું(કૃ)કુદકો મારવાનું;છલંગમારવાનું
ફાળ(ના) કુદકો, ફલંગ;
વળગી (કૃ) બાઝી.
લાગ (ના) દાવ.
રાંધેલું (કૃ) બાફેલું.
ધાન્ય (ના) અનાજ.
પાળી(કૃ)પોષી, ખવડાવી પીવડાવી.
ઘાટ(ના)આકાર; ડોળ.
મળતો(કૃ)સરખો.
બેટો(ના)ટાપુઓ.
ઝુંપડી(ના)નાનું ઘર.
વાળ(ના)બાળ
અજાણ્યો (વી) ઓળખાણ વગરનો, અતરાપી.
આઘેથી(અ)દુરથી.
ભુલમાં(ના) ગફલતમાં.
જંગલી(વી)રાનમાં રેહેનારો, રાની.
વિલાયત(ના)અંગરેજલોકોનો દેશ.
ખારવા (ના) ખલાસી.
હળી ગયો(વી)મળી ગયો.
બિચારો(વી)બાપડો.
સંભાળીને(કૃ) બરદાસ લઈને, સાચવીને.

પાઠ ૧૮ મો.

ખોદે તે પડે= આપણે કોઈનું ભુંડું કરવા જઈએ તો આપણું જ માઠું થાય.
દાનત(ના)નીઅ્ત, નજર.
ગીધ(ના) લોહી, માંસ ખાનારૂ મોટું પક્ષી
નગરશેઠ (ના) શેહેરનો શેઠીઓ.
માલ (ના) માલમતા; બંડોલ પાણી.
વેહેચી લેવાને(કૃ) ભાગ પાડવાને.
ઝાડી(ના) નાનાં મોટાં ઝાડ એક બીજાના ઝાડ સાથે આવી ગુફા જેવું બનેલું તે.
તરસ(ના) સોસ.
વેઠી (સ્ત્રી) ખમી, સહી.
નિરાતે(ના) ચેનથી.
ગમી(સ્ત્રી) પસંદ પડી.
ઉઠયો(ત્રી)આવ્યો.
તાલેવન(વી)પૈસાદાર.
કપાળે(ના) નસીબે.
કંદોઈ(ના)મીઠાઈ ભજીઆં વગેરે વેચનારો.
મીઠાઈ(ના)કોરી સુખડી, (બરફી, પેંડા વગેરે).
ઝેર(ના)વખ, સોમલ.
ખુશ(વી) મગન.
મોત(ના) મરણ,
મડદા(ના)લાસ; લોથ.
ફોલી(કૃ)કોતરી, ફોડી.
કહેવત(ના)કહેણી કાહાણી.
ચોરનીમા ચંડાળે જાય=ચોરનો માલચંડાળને હાથ ચડે.
પાપી હાથ ઘસંતાજાય =પાપી લોકો કાંઈ પુન્યદાન કરયા વગરહાથઘસતામરીજાય.
ચંડાળ(વી)પાપી; દુષ્ટ.
ઘસંતા(કૃ)ઘસતાં,ઘસડાય.

પાઠ ૧૯ મો.

ભીત(ના)કાદવનો કરો.
જઈશમાં=જઈશ નહી.
ઉકળતું(વી)ગરમ થતુ.
મહાખોટું(વી)ઘણુ ખરાબ, બહુ નઠારૂ.
માનવું(ત્રી)કહ્યું કરવું કબુલ કરવું.
ઉગરચું(ત્રી)બચ્યું.
શીખામણ(ના) બોધ, ફાયદાનીકહેલીવાત
સમજીને(કૃ)જાણીને.
હસવા(કૃ)ઠીઠીયારા. કરવા, હાંસી કરવા.
ડોશી(ના)ઘરડી બઈરી.
ફિકર(ના)ચીંતા.
અકકલ(ના)બુદ્ધિ.
પુંજી(ના) ગાંસડો.
ડાહી ડાહી(વી) ડાહાપણ ભરેલી.
ટેવ(ના) બો, આદત.
ચરૂ (ના) બે કડાવાળુ તાંબાનું કે પીતળનું વાસણ.
ઉની(વી)ગરમ.
વરાળ(ના) બાફ.
તમ્મર(ના) ચકરી.
મુરખાઈ(ના)બેવકુફાઈ
માની(ત્રી) કબુલ કરી.
વલે (ના) હાલ, હવાલ.
નાદાન(વી) અણસમજુ, થોડી બુદ્ધિનું.
કડવી (વી) નઠારી.
ડાહ્યાં(વી) શાણાં.
મરજી(ના) ઈચ્છા.

પાઠ ૨૦ મો.

ઉનામણું (ના) ઉના પાણીનો દેગડો.
ચોટ(ના) ટક્કર, દાવ.
ડોલવું (ક્રી) હાલવું ધુણવું
તત્કાળ (અ) તરત.
અંજાઈ(કૃ) તમર ખાઈ.
વિનાશ(ના) નાશ.
મુખ(ના) મોહોડું.
પ્યારા(વી) વાહાલા.
પાસ(અ) પાસે.
ઉકળે (ક્રી) ગરમ થાય.
ચુકે(ક્રી) ભુલે.
જીવ(ના) પ્રાણ આત્મા.
જોખમ(ના) નાશ થવાની ધાસ્તી; સંકટ.
બુદ્ધિબાળ=થોડી અક્કલ.
ડહાપણ (ના) શેખી ચતુરાઈ,
વેહેમ(ના) શક.
બોલ(ના) શબ્દ.
ચાલ(ના) રીત.
હાલ(ના) હવાલ,

(કવિતાની સમજુતી.) (૫).

એક માખીએ મોડે થકી બોલીને કહ્યું કે હે મારા વાહાલા બચ્ચા. જ્યાં સુધી હું જઈને પાછી આવું ત્યાંહાં સુધી તું ઉડીને ઊંચે આકાશમાં જવું નહી. (૧) ત્યાં ઉના પાણીનો દેગડો ઉકળેછે, ને તેની પાસે જો કોઈ જાય, ને એવામાં તેની કાંઈ નજર ચુકી, તો તે વખતે તરત તેનો જાન જતો રહેછે (માટેતું ત્યાં જઈશ નહી.) (૨). એવી શીખામણ બચ્ચાને દઈને માખી તો ઉડી ગઈ. પણ બચ્ચું નાદાન બુદ્ધિનું, તેથી તુરત તેના મનમાં એ બાબતનો ઘોલાટ કરવા લાગ્યું. (૩) તે બચ્ચું મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યું કે ઘરડા માણસો વેહેમ ઘાલીને ઘણીવાતો કરેછે. પણ આટલે ઉડીને પાછું આવું તેમાં તે હું શીરીતે મરી જઈશ? (૪) એવો મનમાં વિચાર કરીને તે બચ્ચું ઉડી ગયું. ને તે પાણીના ચરૂ કે દેગડા પાસે પોહોચ્યું, તેવુંજ પોહોચતાંવાર તે તમ્મર ખાઈને તેમાં પડ્યું કે હું મરી જવાનું એમ જાણ્યું. (૫). પછી તે મરતાં મરતાં બોલ્યું કે, જે છોકરા આવી ચાલ ચાલે, માબાપનું કહ્યું માને નહીં ને પોતાની જીદ ચલાવે, તેના આવા હાલ થાય. (૬).

પાઠ ૨૧ મો.

સાચો (વી) ખરો, સાચા બોલા
વરગ(ના) સરખુ શીખનારા છોકરાની હાર.
ભોગજોગે (અ) એકાએક; કોઈ સમે.
નંબર (ના) આંકડો.
સાંભરવું (કૃ) યાદ આવવું.
અજાણતાં (અ) ઓચિંતા; અજાણપણે.

ધારો (ના) કાયદો.
તોડે(ત્રી) અમલમાં ન-
હીં લાવે.
નાનીસરખી(વી)નાની-
જેવી.
વળગાડી(ત્રી)બઝાડી.
સરત (ના)સુરત, ધ્યાન.
ભુલ્યો(ત્રી) વિસરયો.
છુટું(વી)જુદું, નોખુ.
જવાબ (ના) ઉત્તર.
નીચું ઘાલી=શરમાઈ.
ઉમેરીશ(ત્રી) વધારીશ

પાઠ ૨૨ મો.

ટેબલ (ના) લખવાની
મેજ.
સાંભરયાં(ત્રી)યાદ આ-
વ્યાં.
છાતી (ના) હિમ્મત.
સાચુ (ના) ખરૂં.
સાહેબ (ના) મેહેરબાન.
રજા (ના) પરવાનગી.
માફ (ના) ક્ષમા.
કદાપિ (અ) કદી, કબુ.
છાની (વી) છુપી.
ખરેખરૂં(વી) સાચેસા
ચુ.
માન્યું(ત્રી)કબુલકરયું.
અગાઉ (અ) પેહેલાં.
શરમ(ના)લાજ,
વિચાર(ના)મનસુબા.
ફોકટ(વી)નકામા,
ધીરજ(ના)હિમ્મત.
ત્યારકેડે(અ) ત્યારપછી.
પેહેલાં(અ)આગળ.
ઉઘાડી(ત્રી) ખોલી.
પડપૂછ (ના) તજવીજ.

પાઠ ૨૩ મો.

આળ(ના)તોહોમત.
નવાઈ(ના)અચરત.
નિત્ય (અ) રોજ.
વાંક(ના)તકસીર.
વગરપૂછે=પૂછયાવિના.
સુઝે(ત્રી)જણાય.
માંહેમાંહે(અ)એકબી-
જા, અરસ પરસ.
નકકી(અ)ખચિત્ત.
છુટવાની(કૃ)છોડવાની
પકડાયો (ક્રી) ઝલાયો.
ખરો(વી)સાચો.
ઉતરયું(ત્ર)ગયું.
ચાલ(ના)ચાલચલગત.
આબરૂ (ના) ઇજ્જત;
માન.
વખાણ(ના)તારીફ.

પાઠ ૨૪ મો.

પંચાત(ના)ચુકાદો.
પલ્લાં(ના)છાબડાં.
આવકાર(ના)આદરમાં-
ન, આદરભાવ.
બચકું(ના) ડાબુ.
ન્યાય(ના)ઇનસાફ.
ઈનસાફ(ના) ચુકાદો.
ત્રાજુડ(ના)ત્રાજવાં.
કરગરી (કૃ) કાલાવાલા,
કરી, દલગીર થઈ.
વહેચતાં (કૃ) ભાગ પા-
ડતાં.
વઢીપડી(ક્રિ) લઢી પડી.
વઢવાડ(ના) લડાલડી.
વાંધો(ના)તકરાર.
તોડ(ના) નીકાલ.
વાજબી(વી)અદલ.
કશી(વી) કાંઈ જરાપણ.
કટકા(ના)ટુકડા.
નમ્યું(ત્રી)નીચે ગયું.
સમજી (ત્રી) ચેતી.
બાઈઓ(ના)બેહેનો.
ધીરજ(ના) સબુરી.
રાહે (ના) રીતે.
છુટકો(ના) નીકાલ.
લાગેવળગે(ત્રી)પોહોચે
ગટ કરી ગયો= ખાઈ
ગયો.
ઠાવકું (વી) ડાહ્યું.

ઉપાય(ના)ઈલાજ.
મુએથી(ના) મઝાથી.
બેલાશક(અ)િનરભે.
લડાઈ(ના)ટંટો.

પાઠ ૨૫ મો.

પ્રાણી(ના)જીવવાળાપ-
શુ, જાનવર.
ભુકો(ના)ચુરેચુરા.
પશુ(ના) ચોપગાં જાન-
વર.
અટકચાળાં(વી) આડાં
અવળીત્રાં.
પંખી(ના)પક્ષી.
માછલાં(ના) નાના મ-
ચ્છ.
ઉન (ના) ઘેટાના બાલ.
કર્યા (ક્રી)પેદાકીધાં.
મળતો (કૃ) સરખો
ફેર(ના)તફાવત.
વાચા (ના) બોલવાનું
ભાન.
મરજી(ના) ઈચ્છા.
બંડી(ના)બદન.
સુદ્ધાં(અ) સાથે.
હરકત (ના) અડચણ.

પાઠ ૨૬ મો.

રૂવાંટી(ના)ઝીણાબાલ.
રૂપાળા(વી)શોભાવંતા.
જ્ઞાન (ના)ભાન,સમજ-
ણ
બસ(અ) બહુ,ઘણું
સુંવાળા(વી)કુમળા, ન-
રમ.
ઘટ (વી) જાડા.
ઓછા (વી) થોડા.
લીસા (વી) સાફ; પાલી
સ.
ચટાપટાવાળા =કાબર-
ચીત્રાં
ખરી(વી)સાચી.
ઝાલવાના(કૃ)પકડવાના
સીધાં(વી) પાધરાં.
ઢાંકણું(ના) કવર.
સરજનાર(ના)પેદાકર-
નાર (પરમેશ્વર.)

પાઠ ૨૭ મો.

હેત (ના) પ્રીતી, પ્યાર.
હથોડો (ના) લુવાર-
નું લોઢાનું ટીપવા-
નું હથિયાર.
અનર્થ (ના) નુકશાન.
પ્રભુ(ના) ઈશ્વર.
મુવાળો (ના) બાલ.
શુળી (ના) ફાંસી.
ગલોલ(ના) ગોફણો.
નમેરી(વી)દયાવગર.
સમે(ના) વખતે.
ભમે(ક્રી)ભટકે.
દયા(ના)મેહેર.
તજી(કૃ) છોડીદઈ.
દમે (ક્રી) દુખ દે.
પરોવી (કૃ) ઘોચી.
કાંતો (અ) નહીતો.
છોડે (ક્રિ) મુકી દે.
અર્થ(ના) મતલબ.
અક્કલ (ના) બુદ્ધિ.
આગ (ના) દેવતા.
તજો(ક્રી)મુકીદેઓ
ડરી (કૃ) બીહીને.
ધારો (ક્રી) વિચારો.
પ્રેમ (ના) હેત.
કુળ (ના) વંશ.
કેક (વી) કોઈક.
ફાંસો (ના) કબજો.
તરફડતાં(કૃ)તરફડીઆં
ખાતાં.
ભાળે (ક્રી) જુવે.
પાપી(ના) દુષ્ટ માણસ.
ચિત્ત(ના) મન, ધ્યાન.

(કવિતાની સમજુતી.) (૬).

કોઈ વખત જ્યારે જાનવરનું મન ભમે છે ત્યારે તે ગમેત્યાં ફર્યા કરે છે, તેવારે કોઈ માણસ તે બિચારા પશુને શુળમાં ઘોચી નિર્દય પણે દુઃખ દેછે; કે નહીં તો પછી તેનો પગ તોડે છે ને છોડી મુકે છે કે નહીં તો તેની આંખ ફોડે છે, કે નહી તો તેને જોડા વતી માર મારે છે ને પછી હથોડા વતી ધુળમાં દાટી દેછે; એવું નુકશાન મતલબ વિનાનું ઘણું કરે છે. જેમકે બુદ્ધિ વગરનો માણસ ઝાડનામૂળમાં આગ મૂકીને તેને બાળી મૂકે તેમ; માટે ઈશ્વરથી બીહીને તમે તેવાં પાપ કરવાં મૂકી દેઓ, ને પશુઓ ઉપર પ્યાર રાખવા વિશે પરમેશ્વરને હેતથી યાદ કરો. (૧) કોઈ માણસ પશુના પગ ને પાંખોને પકડીને તોડી નાંખેછે ને પછી ખુશી થઈને જોવાને તેને છોડી દેછે; વળી કોઈક તો બાલથી ફાંસો ઘાલે છે ને પછી તે પશુના હાથ પગ તરફડે છે તે જુવેછે; તે શુળી કાંટાની સોય જેવી હોય છે તે વગર દયાથી હાથે વતી ઘોચી દે; પછી ઉપર જે ગોફણ ફેંકેછે તે દુષ્ટ માણસ મનમાં જરા વિચાર કરતો નથી કે રખેને એને દુઃખ થતુ હશે? (૨)

પાઠ ૨૮ મો.

પેચ (ના) આંટો.
મશકરી(ના)મજાક.
ચાદર (ના) ખાદીની જાડી પીછોડી.
ઓરવું (ક્રી) નાંખવું
સકંજો(ના) સંચો.
જોડેલી(કૃ) બનાવટની.
તરતજ(અ) પાધરો.
મજે (ના રમુજ.
અચરજ (ના) નવાઈ.
કપાસ (ના) રૂનાં ઝાડ.
હીંચકા (ના) ઝોલા.
સોબતી(ના) સાથી.
ધાડું (ના) ટોળુ.
હીંચવા(કૃ) હીંચકાખાવા, ઝૂલવા.
ઝોળીઓ (ના) ઝૂલતી ગાંસડીઓ
ઢગલા (ના) ગંજ.
ચરખ (ના) કપાસ પીલવાનાનાનારેટીયા.
કપાસીઆ(ના) કપાસનાં બી.
છુટા(વી)નોખા, જુદા.
દાબવા (કૃ) ચાંપવા.
ચગદાઈને(કૃ) કચડાઈને; છુંદાઈને.
ટાટ (ના)શેણનું કપડું.
કસ્યા(ક્રી) તાણી કકડી ને બાંધ્યા.
જાળીઆં (ના) ઝીણાં ઝીણાં બાકાં.

પાઠ ૨૯ મો.

ગૂંગળાવું(ક્રી)અકળાવું; ગભરાવું.

કાંતવું(ક્રિ) લાંબા કાચા દોરા કરવા.
વેહવું (ક્રિ) સોહેવું.
આંટી(ના)સુતરનું ગોળ ગુંચળુ.
તાંત(ના)બકરાનાઆંતરડાની દોરી.
વેપારી (ના) રોજગાર કરનારા.
પુણી(ના) રૂના ગાળાને સળીથી વાળી લાંબો આકાર કરેલો તે.
વણકર (ના) સાળવી.
મળસકું (ના) સહવાર.
રંગરેજ (ના) રંગારા.
સુતરીઓ (ના) સુતરનો વેપારી.
કશુંબા (વી) રાતી.
અથડાતાકુટાતા(કૃ) અફળાતા ઝીકાતા.
ગૂગળાઇ(કૃ) અકળાઇ.
અંતે (અ) છેલ્લે.
વારો (ના) વખત.
પીંજારા(ના) રૂને તાંતવડે સાફકરનારા લોકો
પીંજ્યા(ક્રી) સાફકીધા.
ઝપાટા (ના) લાકડાંના ફુતકાના શપાટા.

સાળ (ના) લાકડાનું વણવાનું ઓજાર.
આકાર (ના) ડોળ.
નીરાંત(ના) ચેન, સુખ.
પોત (ના) કુમાસ.
ગમ્યું (ક્રી)પસંદ પડયું
સરત(ના)સુરત; ફોમ.

પાઠ ૩૦ મો.

ઓળખાણ(ના)પીછાન, ઓળખ.
ચળકાટ (ના) ઝળકાટ.
ઓચંતુ (અ) એકાએક; એકદમ.
ચાંચો (ના) કોદાળી જેવું લોહાનું હથિઆર.
જાણીએ (ક્રી) ઓળખીએ.
ઝણઝણાટ(વી) ઝીણો; ઝીણો.
અવાજ (ના) સાદ.
ગભરાયો(ક્રી)અકળાયો
એકાદ (વી) એક.
જણ(ના)માણસ.
કાળ (ના) વખત.
સરખો (વી) જેવો.
હાયહાય(અ) અરેઅરે.
અજવાળુ(ના) ઉજાસ.

ધાબાધીબ(વી) ધબ દેતા કે;એકપછીએક.

પાઠ ૩૧ મો.

લગડી (ના) હાળકી.
ચાપ (ના) નાનીપાટ.
કાનસ (ના) રેતરડી.
જતરડો (ના)કાંણાવાળુ તાર ખેંચવાનું લોહાનું હથિઆર.
વેષ(ના)પોશાક બદલીને કોઇનો, જેવું ડોળ દેખાડવું.
ચપટા (વી) એક પાસેથી બેઠેલા.
મૂસ (ના) ધાતુ ગાળવાનો સંચો; રેચી.
ભાઇબંધ(ના)દોસ્તદાર
ગોખા (વી) છુટા.
ભઠ્ઠી (ના) દેવતાનો મોટો ચુલો.
તપાવી(કૃ)ગરમકરી.
ભાઇબંધાઇ(ના)દોસ્તી
લપેટી (કૃ) વીટાળી.
સ્નેહ (ના) પ્રિતી.
છોડયા (ક્રી) મુકયા.
એરણ(ના) જેનાઉપર ટીપેછે તે ધારવાળુ લોહાનું ઓજાર.

ચપડીને(કૃ)ટીપીને.
હીર(ના) રેશમ.
ફીરકી(ના) કસબ કે રે
શમ લપેટવાનું લા-
કડાંનું ઓજાર.
આમળે (ક્રી) વળ દે.
બદલાઇ (કૃ) ફેરવાઇ.
રાચ (ના) વણવાનુ લા
કડાનું ઓજાર.

પાઠ ૩૨ મો.

નિર્દય (વી) ઘાતકી.
અપલક્ષણ(ના) ખરાબ
ગુણ; ખરાબ ટેવ.
સલાહ (ના) વિચાર.
જુઠાણુ (ના) જુઠું.
મોહા (વી) મોટું.
નીચ (વી) હલકા.
ધિકકાર (ના) તીરસ્કાર.
હરેક(ના)ગમેતે.
જોગ(વી)લાયક.
નુકશાન(ના)હાની.
વાંક(ના)ગુનો, તકસીર.
ઢાંકવાને(કૃ) છુપાવવાને
માઠું(વી)ખરાબ.
મતલબ(ના)પેચ,અર્થ.
નાનોસુનો (વી) જરાક
જેટલો.
હરખાતા(કૃ)ખુશી થતા
ઉઘાડો(વી)ખુલ્લો.
સ્વભાવ(ના) આદીઅ-
ત, પ્રકૃતી.
ચુપ(વી)મુગાં.
ધુણાવીને(કૃ) હલાવીને.
ઈશારત(ના) નીશાની.
ઉતારવી(ક્રી) ઠસાવવી.
છેતરવું(ક્રી)ઠગવું-

પાઠ ૩૩ મો.

શીકું(ના)વાસણ ભેરવ-
વાનું જાળીવાળું ગું
થેલું દોરડાનું ગુ-
છળું.
તકાવવું(ક્રી)ધારી રેહેવું
છલંગ(ના)ફલંગ.
માંચી(ના)લાકડાની પી
ઠ વગરની ખુરશી.
અંગારા (ના) દેવતાના
સળગેલા કોયલા.
સાચવવું(ક્રી) સંભાળવું
તપાસવું.
વાસ(ના)સોરમ.
શકતી(ના)જોર.
સોડમ(ના)સુગંધ.
ખશેડી(કૃ)આઘોકરી.
કાના(ના)કારણ.
કયાંક(અ)કઈ જગોએ.
ભારે(વી)મોટી.
વેહેમ(ના)શક.
બોજો(ના)ભાર.

પાઠ ૩૪ મો.

ઉગારવું (ક્રી) બચાવવું.
આકાર(ના) ડોળ, રૂપ.
ખુશામત (ના) કાલા-
વાલા.
ફેર(ના)તફાવત.
અજાણ્યુ(વી) અતરાપી
પારકું.
ધણી(ના)શેઠ.
ચેતાવે(ક્રી)જાણ કરે.
દોરી(કૃ)દોરવી,તેડી.
વરૂ(ના)વાઘના જેવું લો
હી માંસ ખાનારૂ
જનાવર.
ગુણ(ના)ફાયદો.
બરદાશ(ના)સંભાળ.
સરસ(વી)સારી.
જન્મથી(ના)જન્મે ત્યા
રથી.
કુરકુરીયાં(ના)કુતરીનાં
બચ્ચાં, ભોઠીલાં.
વ્હાલાં(વી)પ્યારાં.
ઉલટા(વી)સામા.
લાડેછે(ક્રી)ગેલ કરેછે.
ઉદાશ(વી)દલગીર.
ઓળખી(કૃ)જાણી.

એકાએક (અ) એકદમ.
એગા (વી) એકઠા.

પાઠ ૩૫ મો.

ઘાયલ (વી) જખમી.
કાપણી (ના) ઘાસ તથા અનાજ કાપવાનું કામ.
હોજ (ના) પાણીના કુંડ, પાણીની ટાંકી.
ધોરીનસ (ના) ધોરીરગ.
હદ્ય (ના) અતઃકરણ.
દાતરડું (ના) ઘાસ તથા અનાજ કાપવાનું વાંકું લોઢાનું હથીઆર
મુઢ (વી) ઠોઠ.
સાવચેતી (ના) ખબરદારી; હોંશિઆરી.
કપાયો (ક્રી) વઢાયો.
ઘા (ના) જખમ.
જબરો (વી) ભારે.
ધડધડ (વી) દડદડ.
વાટે (ના) રસ્તે.
દાબાણ (ના) દબાણ.
જોરાવર (વી) જબરી.
ચંચળ (વી) હોંશિઆર.
મરણ (ના) મોત.
ઘટતો (વી) લાયક.
તરતબુદ્ધિ=ઘટતો ઉપાય, જલદીસૂઝે એવી અક્કલ.

પાઠ ૩૬ મો.

અનાજ (ના) ધાન્ય.
મુખ્ય (વી) ઘણું મોટું
સાંઠા (ના) અનાજના ઉભા શેરા.
ટોચ (ના) ઉપલોભાગ.
કૃપા (ના) મેહેરબાની.
વીતવું (ક્રી) થવું, હોવું.
જાતજાત (ના) તરેહતરેહ; ભાતભાત.
ડાંગર (ના) ભાત.
પોચા (વી) નરમ.
પોલા (વી) પોકલ.
જથાબંધ (વી) સામટા.
બાંધો (ના) બંધારણ.
ચતુરાઇ (ના) ડાહાપણ.
નબળા (વી) કમજોર.
મજબુત (વી) જોરાવર.
આસપાસ (અ) આસેપાસે, ચોમેર.
ફોતરાં (ના) પડ; છોડાં.
ભીનાશ (ના) ભેજ.
ઠંઠા (વી) ટાઢવાળા.
હમેશાં (અ) રોજ.
સેવા (ના) ભાકત.

પાઠ ૩૭ મો.

જગતકરતા (ના) જગતનો બનાવનારઇશ્વર.
પ્રૌઢ (વી) મોટા.
હય (ના) ઘોડા.
વાહન (ના) ગાડી; ઘોડો વગેરે બેસવાનું.
વિમાન (ના) સ્વર્ગની પાલખી.
સાજ (ના] સામાન.
માનવી (ના) માણસ.
જગ (ના) જગત; દુનિયા.
ઉપજાવી (ક્રી) પેદાકરી.
વસ્તુઓ (ના) ચીજો.
સંસાર (ના) દુનિયા.
પાર (ના) છેડો.
બળવાન (ના) જોરાવર.
રવિ (ના) સુરજ.
ઠરાવ્યો (ક્રી) કીધો.
ઠાઠ (ના) ભભકો.
સમાસમાના (ના) વખતે વખતના.
કાજે (અ) વાસ્તે.

(કવિતાની સમજુતી.) (૭).

દુનિયામાં બનાવર પરમેશ્વરે દુનિયામાં ઘણી ચીજો પેદાકીધી છે, તેથી આપણા જગતના લોકો સુખ પામે છે, તેના ગુણ ગાવા બેશીએ છીએ તો પાર આવતો નથી. ?(૧) પ્રથવી, પાણી, ને મોટા મોટા પહાડો, ને ઝાડોમાં જે ઘણાં ઝાડો હોય છે તે; તેમ બળદો ઘેટા ને જોરાવર હાથી, ને વિમાન જેવા બેસવાના તેજ પ્રભુએ બનાવ્યા છે. (૨). ચંદ્રમા, સુરજ અને તારાનો ચળકાટ, તેનો ભભકો સારો બનાવ્યો છે, અને વખતે વખતના સુખનો સામાન પ્રભુ તેં માણસને વાસ્તેજ કીધો છે. (૩)

પાઠ ૩૮ મો.

નાળિએરી(ના)નાળિએરનું ઝાડ.
ચિરાં (ના) રેસા.
ટટ્ટી(ના)કામડાની વાડ.
ઝાવલી(ના)નાળિએરીનાં પાંતરાંની ગુંથીને કરેલી ટટ્ટી.
ઠુક (અ) છેક.
બેર (ના) બાજુ.
સાફ (વી) ચોખ્ખુ.
ચાબ્કૂં (વી) રેસાવાળુ.
ટોપરૂ(ના)કોપરૂં.
પીલે(ક્રી)પાણીમાંકચડે
કોપરેલ (ના) કોપરાનું-તેલ.
ઢોર(ના)જાનવર.
તાડી(ના) ખજુરનો કે નાળીએરીના ઝાડનો રસ.
કેફ (ના) નીશા.
ખુએ(ક્રી) ગુમાવે.
બગાડ (ના) ખરાબી.

પાઠ ૩૯ મો.

કાસદ (ના) એલચીઓ.
બંબાવાળો (ના) બંબો રાખનારો.
બેભાન (વી) શુદ્ધિ વગરના.
મધરાત(ના)વચલીરાત.
શુમારે(અ)આસરે.
શેરી(ના) મોહોલ્લો.
ઠોકયા(ક્રી)અફાળ્યા.
ધશીને(કૃ) જુસ્સાથી દોડીને.
ખખડાવ્યા(ક્રી)ઠોકયા.
ભડકા(ના) મોટાંબળતાં
ફટાફટ(વી)જોરસેર.
અવાજ(ના) કડાકા.
નીસરણી(ના) સીડી.
મેડો(ના) માળ.
પથારી (ના) બિછાનું.
રૂંધાઇ(કૃ) ગુંગળાઇ.
ઢંઢોળ્યો(ક્રી) હલાવ્યો
ચમકીને (કૃ) બેચાને.
વર (ના) માંડી.

પાઠ ૪૦ મો.

જાગ્રતિ (ના) શુદ્ધિ.
સુર (ના) બાહાદુરી.
ગાંડા (વી) દીવાના.
કમાડ (ના) બારણાં.
ધડાકો (ના) મોટો અવાજે.
ચોમેર(અ)ચારેબાજુ.

નવાઈ (ના) અચરતી.
ભાઈબંધ(ના)દોસ્તદાર
નિરાંત (ના) ચેન.
લાહે (ના) આગ.
હઠયો (ક્રી) હાર્યો;ફર્યો.
મિત્ર (ના) દોસ્તદાર.
બચાવવાને (કૃ) ઉગાર-
વાને; જીવાડવાને.
પાડોશ(ના) પાસેનું ઘર.
લાગ (ના) દાવ.
ફાળ્યો (ક્રી) જડયો.
માર્ગ (ના) રસ્તો.
ચોસેચોસ (ના) ઘાંટે.
ઘાંટા.

પાઠ ૪૧ મો.

અણીશુદ્ધ (વી) સહી-
સલામત.
ઉઘરાણું (ના)કાંઇકામ-
સારૂ બધાએ શક્તિ
પ્રમાણે પૈસા ભરી
એકઠા કરવા તે.
ટીપ (ના) યાદી.
હરખાઈ (કૃ)મગનથઈ
પાધરોજ(અ)સીધોજ.
હડસેલો (ના) ધક્કો
આંચકો.
તન (ના) શરીર.
ધ્રુજે (ક્રી)કાંપે; થરથરે.

બચાવનાર (ના) ઉગા-
રનાર.
હિમ્મત (ના) છાતી.
યુક્ત (ના) તદબીર.
મેદાન(ના) ખુલ્લીજગો
દયાળુ (વી) માયાળુ.
પુરૂષ (ના) મરદ.
ઉગાર્યા (ક્રી) બચાવ્યા.
લોઢાં(ના) સુતારનાં ઘ-
ડવાનાં ઓજારો.
રાચરચીલાં (ના) ઘર-
શણગારને શોભતો
લકકડવગેરેસામાન.
દાણોદુણી (ના) અના-
જ પાણી.
લુગડાંલત્તાં (ના) કપડાં
વગેરે.
ભેર (અ) સાથે.
કુટુંબ (ના) કબીલો.
પાડોશી (ના) પાસેના
ઘરના રહેનારા.
પખવાડીઆં(ના)પંદર
વાડીઆં.
ખરેખરી (વી) સાચે-
સાચી.

પાઠ ૪૨ મો.

તપાસ (ના) તજવીજ.
જવાહિર (ના)એકજા-
તનું રત્ન.
દરબાર(ના)રાજકચેરી.
ઝાડો(ના)તપાસ;જડતી
સાક્ષી (ના) શાહેદ.
અસર (ના) લાગણી.
ફેર (ના) તફાવત.
ફકીર (ના) સાંઈ.
બોકડું (વી) લંગડું.
સાંઈ (ના) ફકીર.
ભેર (ના) બાજુ.
લાદ્યું છે(ક્રી)નાંખ્યું છે
ધારીધારીને (કૃ) તાકી-
તાકીને.
પારખી (કૃ) ઓળખી.
હીંડો (ક્રી) ચાલો.
ડાહાપણ(ના) પતરાજી.
કશું (વી) કંઈપણ.

પાઠ ૪૩ મો.

જાદુગર(ના) મંતરજંત
રનો જાણનાર; ધુતારો.
શાબાશી (ના) માન.
અનુમાન (ના)કલ્પના.
સજા (ના) શિક્ષા.
રમુજ (ના) ગમત.
અચંબો (ના) નવાઈ.
ગમ (ના) બાજુ.
આછું (વી) થોડું.
લંગડું (વી) પગેલુલું.

બમણતી (કૃ) બાઝતી.
સમજવાનુ(કૃ) અકકલ લેવાની.
ચિત્ત (ના) ધ્યાન.

પાઠ ૪૪ મો.

આકડો(ના) આકડાના ફુલનું ઝાડ.
મળતાં (કૃ) સરખાં.
જુદા(વી)નહીં મળતાં.
ફાટ (ના) ચીરો.
છેક (અ) બહુ; ઘણી.
ડુંગરા (ના) ઊંચાટેકરા
અડે (ક્રી) અડકે.
ઊંટ મેલે આકડો=ઊંટ આકડાના ઝાડને ખાય નહીં.
બકરી મેલેકાંકરો=બકરી કાંકરાને ખાય નહીં.
સાંભરતું(કૃ) યાદઆવતુ

પાઠ ૪૫ મો.

મેંઢાં (ના) ઘેટાં.
ચપળ (વી) હોશિઆર.
ઠરેલ (વી) ખશી ન જાય એવા.
ધીમો (વી) ટાઢો; ઠંડો.
જન્મારો (ના) જીંદગાની; અવતાર.
ઘડયો (ક્રી) બનાવ્યો.
ડોકરાય(ક્રી)ડોકરખાય.
ભરવાડ (ના) ઘેટાં ચરાવનાર.
ઊન (ના) ઘેટાનાબાલ.
ખ્રિસ્તી (ના) વિશ્વાસી.
વેપાર (ના) રોજગાર.
લાખો (વી) હજારો.
ઉપજેછે(ક્રી)પેદાથાયછે
કોમળ (ના) સુમાળા.
કામળી (ના) નાના સુમાળા.
હુંફ (ના) ગરમી.
બફાઈ (કૃ) રૂંધાઈ.
નિમાળા (ના) બાલ.

પાઠ ૪૬ મો.

ગુણવાળી (ના) ફાયદાવાળી.
શીંગાળી (વી) શીંગડાવાળી.
ખડ (ના) ઘાસ.
પગાળી (વી) પગવાળી.
આકાર(ના)ઘાટ; ડોળ.
આંચળ(ના) થાન.
ફાટ (ના) ચીરો.
રૂપાળો(વી)શોભીતો.
ભાળો (ક્રી) જુવો.
વાળ (ના) બાલ.
ગોવાળ (ના) ગાયનો ચરાવનાર.
સંભાળ (ના) બરદાસ.
ભલું (ના) સારૂં.
ખીર (ના) મોળો દુધપાક.
થાક(ના)મેહેનત; શ્રમ.
ઠરે (ક્રી) બંધાઇ જાય.
ઉપજે (ક્રી) થાય.
ઠંડ (ના) ટાઢક; ઠંડક.

(કવિતાની સમજુતી.) (૮).

ફાયદો કરે એવી શીંગડાવાળી ગાય પાણી પીને ઘાસ ખાયછે. એનો ઘાટ કેવો સારો છે તેને ચાર પગ ને ચાર આંચળ છે. ૧. તેના પગની ખરીમાં ચીરો છે તેને તેનો આકાર સારો છે તે જુવો; તેના પુછડાને છેડે બાલનો ગૂચ્છો છે ને રોજ રોજ ગોવાળીઓ તેની બરદાસ લે છે. ૨. કોઈ વખત બેઠી હોય ત્યારે હોઠ હલાવ્યા કરે છે તેમાં કોઈ ફાળી હોયછે

કોઈ ધોળી હોય છે, તેમ કોઈ રાતી હોય છે; દોહોતી વખતે તેનું દુધ સારૂં દેખાય છે ને તે દુધનાં દહીં માખણ ને ઘી થાય છે. ૩. વળી દુધ ના પેંડા બરફી ને દુધપાક બને છે, ને ખીર ખાતાં મેહેનત પડતી નથી તે પણ દુધની થાય છે; વળી બાસુદી ને શીખંડ પણ દુધનાં થાય છે, તે પેટમાં ઠરે છે ત્યારે ઘણી ઠંડક થાય છે. ૪.

પાઠ ૪૭ મો,

ગરમ (વી) ઉનવા; ગરમી રેહે એવા.
ઘટ (વી) જાડા.
ગોકળગાય(ના) એક જાતનો ધીમો ચાલનાર જીવડો.
લાચાર(વી) કંગાળ.
રૂંવાટાં(ના) ઝીણા બાલ.
હેરાન(વી) કાયર.
ગરદન(ના) ડોક.
લબડે (ક્રી) લટકે.
રક્ષણ(ના) સંભાળ.
હુંફાળા (વી) ગરમીવાળા, ગરમ.
શંખલા(ના) છીપાણી માંનો જીવડો.
અવતરે (ક્રી) જન્મે.
નરી(વી) ફક્ત; એકલી.
સુવાળી(વી) નરમ; નાજુક.
ગજીઆણી (ના) ગજ પતાનું રેશમી લુગડું.
કિનખાબ(ના) કસબના બુટ્ટાવાળુ લુગડું.
ઉઘાડું(વી) ખુલ્લુ.
કોમળ(વી) કુમળુ.
સાફ(વી) ચોખ્ખુ.

પાઠ ૪૮ મો.

ગાજવીજ(ના) ગડગડાટને વીજળી.
વેગ(ના) જોસ્સો.
વાયુ(ના) વા, પવન.
મોજા (ના) જુવાળના પાણીના ફીણવાળા ખડકા.
ઝબકારો(ના) ચમકારો.
કઠારો(ના) અકળામણ.
મુદ્દલ(વી) બીલકુલ.
ઘોર (વી) બીવામણું.
ગડગડાટ(ના) અવાજ.
કડાકા(ના) મોટા અવાજ.
અધધધ(અ) અરે અરે
ઝડી(ના) ઝરમર ઝરમર વરસાદ આવ્યાકરે તે.
પલળીશું (ક્રી) ભીનાઇશુ
ફોરાં (ના) છાંટા.
ઝાપટું(ના) થોડીવાર વરસાદ આવીને રહી જાય તે.
સોંસરી(વી) પાધરી.
અથડાય(ક્રી) અફળાય.
ધડાકા(ના) અવાજ.
ગરજના(ના) ગડગડાટ.

પાઠ ૪૯ મો.

સાચ(ના) સાચુ બોલવું.
શીખામણ (ના) બોધ; ફાયદાની વાત.
વચન(ના) વેણ, સુકન.
આંચ(ના) એબ, ઝાળ
વધતું ઓછું (વી) કમી જાસ્તી.
સ્વાદ(ના) રસ, ચસ્સ.
મીઠું મરચું(ના) ઉમેરો.
ભભરાવીને(ક્રૃ) નાંખી-

ને, મેળવીને.
હૈયેથી(ના) મનથી.
સાંભરતી(ક્રૂ) યાદઆવ-
તી, ફોમ આવતી.
ભાવ (ના) ઇચ્છા.
મસ્કરી(ના) મજાક.
પૂરા(વી) પક્કા.
બંધાવું (ક્રી) કબુલથવું
સાહી થવું-
ફાવ્યું(વી)ગમે તે; હ-
રેક.
તોડયું(ક્રી)નડી પાડ્યુ.
બગાડ(ના)નુકશાન.
માર(ના) સજા, શિક્ષા-
ના સપાટા.
પસ્તાવો (ના) ખેદ.
સંભાળી(ક્)સાચવી.
સાચાબોલા (વી) ખરા
બોલા.
સામી(વી)ઉલટી.
માયા (ના) હેત.
સંતાડે(ક્રી) છુપાવે.
આસામી(ના)માણસ.
નુકશાન(ના) હાણી.
સાચને ન લાગે આં-
ચ=સાચાને કશો ભો
લાગતો નથી.

પાઠ ૫૦ મો.

દોડાદોડ(ના) દોડધામ;
નાસભાગ.
ધુમેધુમ(ના)ધાટિધાંટા.
ઉપાય(ના)ઈલાજ.
મસળી(ક્રૂ)ચોળી.
આળોટવું(ક્રી) ગોલાંટ
ખાવા.
શેતરંજી(ના)પાથરવાનું
શાળાનું બિછાનું.
લપેટી(ક્) વીટાળી.
ઓલવી (ના) બુઝાવી.
સહીસલામત(ના) ક્ષેમ
કુશળ.
પાસો(ના)બાબો.
રેસોઈ(ના)રાંધવાનું.
પેણો(ના)તળવાનું સો
ડાનું વાસણ.
સાવચેતી (ના) હોંશિ-
આરી.
માટી(ના) મટોડી.

પાઠ ૫૧ મો.

નાળચુ(ના) નળી.
આંફળીફાંફળી (વી)
ભરાયલી.
લક્ષણ (ના) ગુણ, ટેવ.
બીક(ના) ડર.
ભીંજવે (ક્રી) ભીનાળે.
ધીમેધીમે(અ)હળવે હ-
ળવે.
જુગતી (ના) તદબીર.
અણગમતું(ક્)નાપસંદ
ઇચ્છા (ના) મરજી.
ઈશારત(ના) નિશાની.
રીસ (ના) ગુસ્સો.
ગણકારે (ક્રી) પરવા કરે.
અફાળે (ક્રી) ઠોકે.
ફાળ (ના) કુદકો.
બીની (ક્રી) બીધી.
અચંબો (ના) નવાઇ.
ચોપાસ (અ) ચારે બા
જુ ચોગરદમ.

પાઠ ૫૨ મો.

વેગળી (અ) આઘી.
નજીક (અ) પાસે.
હીંમત (ના) ધીરજ.
બેનપણાં(ના) સહીપણુ.
લાડે (ક્રી) ગેલ કરે;
પરગામ(ના)પારકાગામ.
સાદ (ના) અવાજ.
લાડાને (ક્) ગેલકરીને
વહાલ (ના)પ્યાર; હેત.
ઉપકાર (ના)પાડ ગુણ.
માયા (ના) હેત;પ્રિતી.
સંભારે (ક્રી) યાદકરે.
બદલો (ના) પાડ.

પાઠ ૫૩ મો.

શાઉડી (ના) શિશોળી-
આંના પીછાંનું જન-
નવર.
શિશોળીઆં(ના) શાઉ-
ડીનાં પીછાં.
સાદાં(વી)ચિત્ર વગરનાં
ભાર (ના) બોજો.
ઘોરવું (વી)ગળામાંથી.
સાદકહાડવો;ઊંઘવું-
દર(ના) નાનું ચાકુ-ખા
ડો.
વિઆય (ત્રી) જણે.
રૂવાં (ના) ઝીણાંબાલ.
અણીદાર (વી) અણી-
વાળું.
સફેદ (વી) ધોળી.
બુઠું(વી) અણીવગરનું.
રીસેભરાય=ગુસ્સેથાય.
હથિયાર (ના) ઓજાર.
તીર (ના) વાંકુફેંકીને
મારવાનું હથીઆર
અધ (વી) અડધા.
ભુંડ (ના) ડુક્કર.
કળી (ના)ખીલ્યાવગર-
નાં ફુલ.
ગડબડ (ના) તોફાન.
છાનીમાની (વી) મુગી
મુગી.

પાઠ ૫૪ મો.

પ્રથવીના(ના)ચારેખંડ
નીધરતી;આખુંજગત.
પ્રદક્ષિણા(ના)આસપા-
સ ગોળફરીવળવું તે.
નજર(ના)નિશા; દ્રષ્ટી.
ચપટી (વિ) એક પાસે
બેઠેલી.
આધાર (ના) ટેકો.
અધર (વિ) અતરંગ.
ઝડપ (ના) ઉતાવળ.
સ્થીર (વી) હાલેચાલે
નહી તે.
સદા (અ) રોજ
ફેરો (ના) ચક્કર.
કલાક (ના) અઢીઘડી.
ચોવીસકલાક=સાઠઘડી
(દહાડો ને રાત).
પાસ (ના) બાજુ.
ધંધો (ના) રોજગાર,

પાઠ ૫૫ મો.

નકશો (ના) ઘર ગામકે
દેશનોચીતરેલોનમુનો.
સમુદ્ર (ના) દરીઓ.
ઉત્તર(ના)ઉપલી દીશા.
દક્ષિણ(ના)નાચલીદિશા
પૂર્વ(ના)ઉગમણી દિશા.
પશ્ચિમ(ના)આથમણી-
દીશા.
લાડુ (ના) લાડવા.
ધરતી (ના) જમીન.
ખંડ(ના)જમીનના મો
ટા ભાગો.
દિશા(ના)બાજુ;પાસુ.
ઉગમણ(ના)પૂર્વદિશા.
આથમણ (ના) પાશ્ચમ
દિશા.
નકશી(ના) ખચિત.
વાંસો(ના)પીઠ;બરડો.
નમુનો(ના)મુકાબલો.
ભુગોળ (ના) પ્રથવીના
ગોળ.

પાઠ ૫૬ મો.

મથાળુ(ના)ઉપલુપાસુ,
કડકા (ના) ભાગ.
આસ્ત્રેલિઆ (ના) પ્ર-
થવીઉપર સોથીમો-
ટો બેટ.
બેટ (ન) ટાપુ.
વળગેલા(કૃ) જોડાયલા.
અળગો(વી)અલાયદો.
મધ્ય (વી) વચલા.
છેડો (ના) નાકુ.

પાઠ ૫૭ મો.

સ્તુતિ(ના)પ્રાર્થના; બં-
દગી.

નિર્ધન (વી) ગરીબ.
બખશિસ (ના) ભેટ.
સમર્થ (ના) જોરાવર.
અધિક (વી) વધારે.
યોગ્ય (વી) લાયક.
જગજીવન(ના) જગત-નો જીવાડનારધણી
નીતિ (ના) સારી રીત; સારી વરતણુંક.

નીસરૂં (ક્રી) નીકળું.
દુખીઓ (વી) હેરાન.
મુજને (સ) મને,
સરજનહાર (ના) પેદા-કરનાર, (ઈશ્વર)
ભમે (ક્રી) ભટકે.
અંન (ના) અનાજ.
કીર્તી (ના) મહીમા.
પ્રકાશ (ના) ચળકાટ.

ભારી (વી) જબરૂ.
ફોકટ (વી) નકામુ.
ઠામ (ના) ઠેકાણું.
જશ(ના)શાબાશી;માન
ભક્તિ(ના)સેવા;પ્રાર્થના
સંગ (ના)સંગત;સાથે.
સદાએ (અ) રોજ.
થાપ(ક્રી)આપ; સ્થાપ.
સંકટ (ના) દુઃખ;કષ્ટ.

(કવિતાની સમજુતી.) (૯).

જ્યારે હું શેહેરના બજાર બાહાર ફરવાને નીકળું છઉં, ત્યારે ઘણા ગરીબ માણસો મારી નજરે પડેછે અને આખી પ્રથ્વીના લોકો દુઃખી માલમ પડેછે. ૧ સ્રષ્ટિ પેદા કરનાર જોરાવર ઈશ્વર મનેજેજે ભેટો કરે છે, તે બધાનો પાડ હું શીરીતે વાળી શકીશ! ૨ ઘણાગરીબ લોકો ભુખને લીધે ઘેર ઘેર ભટક્યા કરે છે, પણ જોઈએ તે કરતાં વધારે હે જગતના જીવાડનાર ધણી તેં મને અંન આપ્યુંછે. ૩ પૃથ્વી પાણી ને આસમાન એમાં તારોજ મહિમા ચાલે છે, હુ જ્યાં જોઉં ત્યાં તારૂં ભારે જોર છે, ને તારા વગર કોઈ પણ ખાલી ઠેકાણું માલમ પડતું નથી. ૧ હે પ્રભુ તારા જસ મોટા છે, બહુ તેં સારાંકામો કીધાં છે,)હું તારૂ ભજન રોજ કરૂ એમ મને બુદ્ધિ આપ; હું હમેશાં સારી ચાલથી ચાલું એમ કર, ને સઘળાં દુઃખને તું મટાડી નાંખ. ૨ .

પાઠ ૫૮ મો.

મામતલદાર (ના) તાલુકાની જમાબંધી ઉઘરાવનાર, બીજા વગેરેનો માજીસ્ટ્રેટ.

પહેરો (ના) ચોકી.
કચેરી (ના) રાજદરબાર
વેહ (ના) કાણું છીદ્ર.
ટલવઈ (કૃ) ખાલીથઈ
વારેઘડીએ=હરવખત.

માથાકુટ (ના) અડચણ
ફેરવવી (ક્રી) ઉંચાનીચી કરવી.
અજાણ્યું (વી) અતરાગી

મોંઘી (ક્રુ) લખી, ગણી
કામની (ના) ખપની.
શુમાર (ના) આસરે.
ખબર (ના) સમાચાર.

પાઠ ૫૯ મો.

સાહેબ (ના) ટોપીવાળો ગોરો અમલદાર.
પણે (અ) પાંહાં.
ખુન (ના) હથીઆરથી કે ઝેર દીધાથી કોઈની હત્યા કરવી તે
ગીતા (ના) ધર્મની ચોપડી.
તકરાર (ના) રગઝક.
અપમાન (ના) ગેરઆબરૂ.
ધોળકા (ના) અમદાવાદજીલ્લામાં એક કસ્બો છે.
પરગણું (ના) તાલુકો.
સીમ (ના) હદ, સીમા
ટટો (ના) ઝઘડો.
ઇહાં (અ) આંહાં.
સાલ (ના) વરસ.
નીકાલ (ના) તોડ.
કારકુન (ના) મેહેતો.
છેવટે (અ) આખરે.
તુમગામમે જાકર કોઈ બમનકે ઉદરસે ગીતા લાવો=તમે ગામમાં જઈને કોઈ બ્રાહ્મણને ત્યાંથી એક ધર્મની ચોપડી લાવો.
બહુતઅછાસાહેબ=બહુ સારૂ સાહેબ.
હસ્યા (ક્રી) દાંત કાઢ્યા
ઠપકો (ના) દોષ.

પાઠ ૬૦ મો.

એકાકાર (વી) એકમેક સરખી.
લોટણુ (વી) ગોલાટ ખાય એવા.
શોક (ના) દીલગીરી.
પાહુ (વી) જાડાગળાનુ
કલગીદાર (વી) કલગી વાળી; તોરાવાળી.
શીરાજી (વી) કલગી દાર ટોપી વાળું.
લકકી (વી) મોરની પેઠે કળા કરી નાચનારૂ.
થરથરી (વી) થરથર ધ્રુજ્યા કરે એવું.
ગીરેબાજ (વી) ગોલાં ટખાતુ.
જંગલી (વી) રાની.
આસમાની (વી) ભુરૂ.
ચળકતા (વી) ઝળકતા
લોસોટા (ના) કાપા.
કળા (ના) પાંખપહોળી કરીને નાચવું તે.
ગરદન (ના) ડોક.
ખીલેલી (ક્રુ) પોહોળી થયેલી.
રળીઆમણું (વી) શોભાવંતુ.
જોડો (ના) સાથી.
ગોથાં (ના) ગોલાંટ.
ગુલાંટ (ના) ગોલાંટીઆં.
લોટી (ક્રુ) ગોલાંટખાઈ
ફુલવે (ક્રી) મોટું કરે.
ફુડાણુ (ના) ગોળ ચકરડું.
ડોકે (ના ગળે.

પાઠ ૬૧ મો.

અંગ (ના) શરીરના ભાગ; શરીર.
ખોપરી (ના) માથાનુ તાલકુ,
મગજ (ના) ખોપરીમાં હેનો ભાગ.
પોભા (ના) પોભાના ગુ

ફેફા.
ટટાર (વી) સીધુ.
તાળવું (ના) મગજઆ
ગળનો ભાગ.
બોચી (ના) ગરદન.
આંચ (ના) નુકશાન.
હડપચી (ના) દાઢી આ
ગળની જગો.
મીચાય (ક્રી) વીચાય.
બાળી (કૃ) અટકાવી.
ભમર (ના) આંખનાઊ
પરના કમાનદાર બાલ,
નસ્કોરાં (ના) નાકનાં
બે કાણાં.

પાઠ ૬૨ મો.

ફેફસુ (ના) શ્વાસ લેવા
ની નળી.
રાક્ષા (ના) કચડવાના
કે ફાડી ખાવાના બે
વડા દાંત.
તાળવુ (ના) મગજનો
આગળનો ભાગ.
ડાચુ (ના) જડબુ.
દાઢો (ના) પાછળના બે
વડા દાંત.
ફાડવું (ક્રી) કરડીખાવું.
લાળ(ના) નીગળતુ થુક.
કોઠો (ના) પેટ તથા વાં
સા નીચેનો ભાગ.
બજાવેછે (ક્રી) કરેછે.
શ્વાસ (ના) દમ.
વાચા (ના) બોલવુ.
ઇંદ્રીઓ (ના) શરીર
ના ભાગો. (આંખ
કાન. નાક, જીભને,
ચામડી.)

પાઠ ૬૩ મો.

ખીડ (ના) ઘાસ ઊગેલી
જગ્યા.
નધણીઆતુ (વી) મા
લીક વગરનુ.
ગંજી (ના) મોટો ઢગલો.
કાલાવાલા (ના) ખુશા
મત.
તરણુ (ના) તખલુ.
સરખુ (વી) પણ જેવુ.
નીરાશ (વી) નાઉમેદ.
આશાભંગ.
નીચ (વી) હલકો.
અદેખો(વી)કીનાવાળો.
અદેખાઈ (ના) કીનો
જોડીકાઢેલી (કૃ) બના
વટની.
વાવરવા (કૃ) વાપરવા,
સાચવવા (કૃ) સંભાળ
વા.
હક (ના) દાવો, અખતી
આર.
સરખો (વી) બરાબર.
બળવું (ક્રી) દાઝવું.

પાઠ ૬૪ મો.

ક્રુર (વી) ઘાતકી.
સોગન (ના) કસમ, સ
મ.
ઊપદેશ (ના) બોધ.
સુકૃત (ના) સારાંકામ;
હરી (ના) પરમેશ્વર.
પ્રતાપ (ના) જોર, તેહેર
વસ્ત્ર (ના) લુગડાં,
જન (ના) માણસ-
ખુલ્લે (વી) ઊઘાડે.
નવરંગ=તરેહ તરેહના
રંગના.
કંગાળ (વી) ગરીબ
નાચાર.
બીછાનુ (ના) પાથરણું
વય (ના) ઊમર.
વચન (ના) શબ્દ. સુ
કન.
જુઠા (વી) ખોટા.
મુખ (ના) મોઢુ.
વદે (ક્રી) બોલે.
દીસે (ક્રી) દેખાય.
ડર (ના) બીક, ધાક-

(કવિતાની સમજુતી.) (૧૦).

ઘણા માણસો રસ્તામાં પડેલા [રઝળતા] તેમને હું ઉઘાડે શરીરે જોઉં છઉં, પણ મને તો મારા શરીર પર પેહેરવાનાં જાતજાતનાં લુગડાં મળે છે. ૧. કેટલાક ગરીબ નાચારોને રેહેવાનાં ઘરબાર મળતાં નથી. પણ મને તો રેહેવાને સારૂ ઘર છે અને સુવાને સારી પથારી છે. ૨. બીજા કેટલાક માણસો નાની ઉમ્મર થકી મોંમાંથી નઠારા શબ્દ બોલતાં શીખે છે, તેઓ મોંડે ખોટા કસમ ખાય છે એવા તે પાપી માણસો માલમ પડે છે. ૩ મને શીખામણ થકી સારી અકકલ આવી, એ પરમેશ્વરની મારા ઉપર મેહેર છે; માટે હવે હું બીહીને સારાં કામજ કરૂં, કે તેથી તે પરમેશ્વર મારા ઉપર ખુશી રેહે. (૪).

પાઠ ૬૫ મો.

સીકા (ના) મોહોરો, છાપ.
નરદમ (વી) બીલકુલ, તમામ.
વળાં (ના) ગુંછળાં.
ભાષા (ના) બોલી; લીપી.
અડી (ના) સીકકો પાડવાનો સંચો.
તળીઉં (ના) નીચેનો ભાગ.
મેળી (કૃ) મેળવી.
ઉપયોગ (ના) ખપ.
નર્યા (વી) એકલા, ફકત.
ગઠા (ના) ગાંગડા.
ખડક (ના) જમીન કે પાણીમાં ઢંકાયલા મજબુત પથરા.
શોભીતી (વી) શોભાવંતી.
તોલ (ના) વજન.
હીસ્સે (ના) ભાગે.
મેળવે (ક્રી) મેળે;
છપાય (ક્રી) છાપ પડે.

પાઠ ૬૬ મો.

ચાલ (ના) ધારો.
ગાંડાઈ (ના) નાદાની.
કંઠી (ના) ડોકની સોનાની સાંકળી,
શીયાળો (ના) ટાઢની મોસમ.
ચોમાસુ (ના) વરસાદની મોસમ.
ઊનાળો (ના) તાપની મોસમ.
નાત (ના) જમણવાર.
પુસ્ટી (ના) મજબુતી.
ઉજળા (વી) ધોએલાં
જરૂરીઆત (વી) ખપનાં.
પઈશાદાર (વી) તાલેવંત.
વાવરતાં (કૃ) વાપરતાં.
કરજ (ના) દેવું.
મુરખાઇ (ના) બેવકુફી
નબળાં (ના) કમજોર.
ગેરફાયદા (ના) નુકશાન:

પાઠ ૬૭ મો.

ગંધક (ના) સળગી ઉઠે એવો પીળો રંગ.

નો પદારથ.
હથીઆર (ના) ઓજાર.
ભરતર (ના) રસ ગાળીને કરેલી બનાવટનું લોઢું.
ઘડતર (ના) ઘડીને કરેલી બનાવટનું લોઢું.
પોલાદ (ના) ખરૂ લોઢું
મળેલુ (કૃ) ભળેલુ.
તપાવી (કૃ) ગરમ કરી.
જુના (વી) અસલના
કાળમાં (ના) વખતમાં
કાંસુ (ના) એક જાતની બરડ ધાતુ.
મેળ (ના) મેળવણી.
સોંઘું (વી) સસતુ.
તોલો (ના) ૩૨ વાલ.
પઈશા (ના) દોઢીઆં
લીસો (વી) સાફ.
ઉપયોગી (વી) ખપની,
ઈશ્વકૃપા(ના) પરમેશ્વરની મેહેરબાની.
ઓગળી (કૃ) રસથઈ.
ઠરેછે (ક્રી) બંધાઈજાયછે.
સખત (વી) મજબુત.

બરડ (વી) ભાગીજાય-એવું.
કડાયાં(ના)છીછરં, પેણા લોઢાની તાવડી.
સામાન (ના) ચીજો.

પાઠ ૬૮ મો.

કાટલાં (ના) તોળવાના ઓજાર.
ખાંડી (ના) વીસમણ વજનનો બોજો.
માપુ (ના) પરમાણું.
બેડાંગ (ના) ૩૨ મણ વજનનો બોજો.
અધોળ (ના) સાડાચાર ટાંક; અડીપૈસાભાર
કળશી (ના) સોળમણ વજનનો બોજો.
નવટાંક (ના) પાંચરૂપીઆભાર, (૯ ટાંક).
ગજ (ના) ૨૪ તસું
તોલબંધ(વી) તોળીને.
ભરતબંધ(વી) ભરીને.
પ્રકાર (ના) જાત.
અધશેરો(ના)અરધોશેરો
હરકત(ના) અડચણ.
હારો (ના) સાતમણનો બોજો.
ભાર (ના) ૨૪મણનો બોજો.
રતી (ના) છ ચોખા.
વાલ (ના) ત્રણ રતી.
ગદિયાણો(ના) ૧૬વાલ.
ચણોઠી (ના) ગુંજ.

પાઠ ૬૯ મો.

મણિકો (ના) મણમાય-એવું વાસણ.
તસુ (ના) બે આંગળ.
વીસાં(ના) ૨૦ વસાનું ભરત.
વીશવાશી(ના)કાઠી; વસાનો વીસમોભાગ.
વામ (ના) ૬ હાથ.
વગેરે (અ) શિવાય.
પ્રવાહી(વી)પાણીજેવા; નરમ.
પદાર્થો (ના) ચીજો.
શેરીઓ (ના) સેરમાય એવું વાસણ.
માથાકુટ (ના) કડાકુડ.
ફુટ(ના)સુથારી અડધો ગજ; બારઇંચ.
એકર(ના) ૪૮૪૦ચોરસ વાર.
અંતર(ના) તફાવત.
અસલ(અ)અગાઉ-
મૈલ (ના) ૫૨૮૦ ફુટ.

ધંધાદારી (ના) વેપાર
કરનારા.
ઘરાક(ના) સોદા ખરીદ
કરનાર.
દંડાય (ક્રી) શિક્ષાથાય

પાઠ ૭૦ મો.

વિવેક (ના) સલુક.
મરજાદા (ના) અદબ,
અંદાજો.
તોછડાઈ(ના) હલકાઈ.
નાનપણ(ના) બચપણ.
સલુકાઈ(ના) મરજાદા.
ઓળખીતો(વી)જાણી
તો પીછાનવાળો.
અદબ (ના) અંદાજા.
વરતવું (ક્રી) ચાલવું.
નમવું (ક્રી)વાંકાવળવું
નમસ્કાર (ના) નમવું.
જેગોપાળ (ના) જુહાર.
જુહાર (ના) જેગોપાળ.
પટેલ(ના)ગામનો ઉપરી
અરસપરસ (અ) સામ
સામા;એકબીજાને.
ધારો (ના) ચાલ; રી-
વાજ.

પાઠ ૭૧ મો.

ચેષ્ટા (ના) મજાક.
વિવેક (વી) સલુકાઈવા
ળા.
અવિવેકી(વી) સલુકાઈ
વગરના.
સુરત (ના) ધ્યાન.
ફળીઉં (ના) શેરી.
લખોટે (ના) મંજે.
મનસુબો (ના) વિચાર.
કાછડી(ના)વાંસાનીની
ચે ધોયવાનો પો-
તીઆનો છેડો.
ધમકાવ્યા(ક્રી)વાક દી-
ધા; ધમકી આપી.
વાર્યા (ક્રી) અટકાવ્યા-

પાઠ ૭૨ મો.

નીવડ્યો(ક્રી)નીકળ્યો
ત્રવાડી (ના) એકજાત.
ની અટક.ઓખાત.
આવકાર(ના)આદરભા-
વ; આદરમાન.
ધનભાગ્ય=મોટુનસીબ
પગલાં(ના)ડગલાં;કદમ.
મજ (સ) મુજ; હું.
આંગણાં (ના) બારણાં.
વળાવવા(કૃ)વદાયકરવા
સોબતી (ના) સાથી.
રીતભાત(ના) રીત;ચા
લ ચલગત.

પાઠ ૭૩ મો.

કકલાણ(ના) બુમસોર.
માંડમાંડ(વી) મોડે આ-
ચે; ખાલી ખાલી.
કઠણ (વી) મુશીબત-
હાંક (ના) બુમ.
રજા (ના) પરવાનગી.
બાપ તેવાબેટા=જેવા
બાપ તેવા દીકરા.
વડ તેવા ટેટા=જેવોવડ
તેવાં તેનાં ફળ.
ડાવકાઈ(ના) ડાહાપણ.

પાઠ ૭૪ મો.

પાથરણું(ના) બિછાનું.
લોટો (ના) કળશીઓ.
કંસાર(ના)લાબસી.
મોટાજોટા (વી) નાના
મોટા કકડાભરડીને
ભરડીને (કૃ) કચરીને.
મટયા(ક્રી)છાતીએ બા
ઝયા.
ખબરઅંતર(ના)સમા-
ચાર.
માંદો (વી) કાહેલી.
શરમાઈ(કૃ)લજવાઈ.

પાઠ ૭૫ મો.

મિલાચારી(ના) દોસ્તી.
કુશળતા(ના)સુખકારી.
કર (ના) હાથ.

આગમન (વી) આવવાનું.
મગ્ન (વી) ખુશી.
સહિત (અ) સાથે.
પંડિત (ના) વિદ્વાન.
મિત્રો (ના) દોસ્તદાર.
વદે (ના) બોલે.
મધુરી (વી) મીઠી.
વાણી (ના) વેણ શબ્દ
પ્રથમ (અ) પેહેલાં.

પરણામ (ના) નમસ્કાર.
ગંગાજળ (ના) ચોખ્ખું પાણી.
શાંત (વી) ધીમા.
સ્નેહ (ના) હેત પ્યાર.
મીત્રાઈ (ના) દોસ્તી.
મુરખ (ના) બેવકુફ.
ગમત(ના) રમુજ.
પરસ્પર (અ) અરસપરસ.

ફેફ (ના) ખીજા.
ખેલી (ક્રી) રમી.
ખેલ (ના) રમત.
લડાલડી (ના) વઢાવઢી
કપટ (ના) દગો.
સ્વારથ (ના) મતલબ.
સગાઈ (ના) સબંધ.
જોખમકારી (વી) ધાસ્તી ભરેલી.

(કવિતાની સમજુતી.) (૧૧).

વીદ્વાને વીદ્વાન બંનો દોસ્તદારો મળે તો મોઢેથી સારા સારા શબ્દ બોલે અને પેહેલાં એક બીજાને નમસ્કાર કરીને પાણી પાય; પછી પાન સોપારીની બીડી આપીને શરીરની સુખાકારી પુછે, પછી હાથ જોડીને કહે કે અહીંઆં શા કારણે આપનું પધારવું થયું? પછી તે વાતચીત્ત કરી સાંભાળી ધીમા પડી હરખભેર જુદા પડે, વીદ્વાને વીદ્વાનના અરસપરસના હેતથી તેમની દોસ્તીમાં તેમનું મન ખુશ રેહે છે. (૧)

મુરખે મુરખ બંનો દોસ્તદારો મળ્યાકે પેહેલાં તેઓ એકબીજાને ગાળ દઇ આનંદ પામશે, પછી એક બીજાને લાત મારી વાતચીતમાં મજાક મસ્કરી કરતા જશે; તેઓની દોસ્તીના કારણમાં તેઓ એક એકને ખીજા કરાવશે. અને છેવટે રમત રમીને લડાઇ ટંટો કરી ઘેર જશે; એવા મુરખ માણસ મોંડે મીઠા શબ્દ બોલે ને દીલમાં કપટ રાખે તેઓ મતલબ સુધીજ વળગી રેહે, એવી જાતને નુકશાન ભરેલી મુરખ માણસની દોસ્તી જાણવી.(૨).

પાઠ ૭૬ મો,

કરોડ (ના) બરડાની વચમાંનુ ઊભુ હા

ડફુ.

રક્ષણ (ના) બચાવ.
ફુંકો (ના) દમલેવાની

ડોયળી.

શ્વાસ (ના) દમ.
ઝાલર (ના) કોર, જુલ

તી ચામડી.
પાર (ના) સુમાર.
શુકતી (ના) બળ.
ટેરવું (ના) આંગળીનું ટીચકું.
જગ્યા (ના) ઠેકાણું.
ખોળી (ક્રૂ) શોધી.
સમુદ્ર (ના) દરીઆ.
ભાઠું (ના) નદીનો રેતાળ કાંઠો.
સેંકડો (વી) સો.
વરસોવરસ (અ) હરસાલ.

પાઠ ૭૭ મો.

મોતીઆ (ના) શેવાળ.
મેડેથી (ના) માળેથી.
પરશાળ (ના) ભોંય તળીયાની જમીન.
વરાળ (ના) બાફ.
મળસકું (ના) સહવાર
હાડક (ના) ડંડક.
તમાશો (ના) ખેલ.
તાસક (ના) ઢાંકણું.
ચતી (વી) સવળી.
ઊંધાડીને (ક્રૂ) ઊચકીને.
દાઝી (ક્રી) બળી.

પાઠ ૭૮ મો.

ગમ (ના) સમજ.
ચુશી (ક્રૂ) સોશી.
વાંસે (અ) પાછળ.
રજ (ના) રજકણ.
છોડીઆં (ના) લાકડાના છોડા.
ફુકીને (ક્રૂ) ફુકમારીને.
ભડકો (ના) બળતુ.
મેશ (ના) કાજળ-
પીઢીઆ (ના) ભારવટીઆ.
ફોરાં (ના) મોટા છાંટા
ફરફર (ના) ઝીણી છાંટી

પાઠ ૭૯ મો.

વરસાદ (ના) મેઘ.
આડુઅવળુ (અ) અહીંઆં તહીઆં.
અચરજ (ના) નવાઈ.
ઠરવુ (ક્રી) કેહેવાયું.
બેટા (ના) દીકરા.
ધરતી (ના) જમીન.

પાઠ ૮૦ મો.

બગલું (ના) એક જાતનુ લાંબા ચાંચનું પક્ષી.
તાલ (ના) મજા.
સીરાઈ (ના) સાંકડા મોનુ ઉંડું વાસણ.
ટોળ (ના) મજાકમશ્કરી.
નોતરૂ (ના) જમવાનુ કેહેણ.
છાછરી (વી) પોહોળી. ઊંડી નહી.
ફાંફાં (ના) ખોટી મેહેનત.
ચપચપ (વી) ઝડપથી.
પરોણો (ના) પરદેશી ઉતરેલો.
મજા (ના) લેહેજત.
રસોઈ (ના) જમણ.
ગમ (ના) ગુમ, બચ.
તક (ના) વેળા, વખત
ચુકવી (ક્રી) ભુલાવી,
આગ્રહ (ના) બળાત્કાર.
ટગરટગર (વી) એકીનજરે.
મલકાવીને (ક્રૂ) હસીને
દાઝ (ના) બળાપો, ગુસો.

પાઠ ૮૧ મો.

જુગારી (વી) જુવાખોર.
છકેલ (વી) છાકેલો.
ખતા (ના) ઠોકર.
ભમેલ (ક્રૂ) ભટકેલ.
કપુત (ના) નઠારો છોકરો.
ગોઠીઆ (ના) મળતિઆ
મનખો (ના) જીંદગાની

જુગટું (ના) જુગાર.
છેલ (વી) વરણાગીઓ
ઠગાય (ક્રી) છેતરાય.
ઠોકરો (ના) ખતા. ઠેસ.
પીતા (ના) બાપ, તાત,

ગમાર (ના) ગામડીઓ
પીટાય (ક્રી) ઝીકાય
પોઠીઆ (ના) સાંઢીઆ
દુરગુણ (ના) ખરાબ ગુણ
હાણ (ના) નુકશાન.

વળગે (ક્રી) બાઝે.
સહી (અ) નક્કી.
ફળ (ના) ફાયદો.
વળગી (કૃ) બાઝી.
એળે (વી) ફોકટ.

(કવિતાની સમજુતી.) (૧૨).

એ ઠેકેલો સેહેલાણી છોકરો ખતા ખાઈને છેતરાય છે, તે જુએ રમનારાની સંગત કરે છે ને ઘણી ઠોકરો ખાય છે; ભુતની પેઠે તે ભટકે છે, ને બાપ તેને નઠારો છોકરો કહે છે, એવા બીનસમજના ચાર મળાતયા હોય તે સાંઢીઆની માફક માર ખાય છે. (૧)

જુગાર રમવો એ ખરાબ ટેવ છે, એમાં ઘણા લોકને નુકસાન થાય છે, માણસને એ બાઝી પડે તો તેથી તે પાછો હઠે નહી; જુગાર રમવો એ ખરાબ ટેવ છે એ નક્કી. એમાં કાંઈ પણ ફાયદો નથી; જે માણસ એને બાઝી રહયો તેનું જીવતર ફોકટ ગયુ એમ જાણવું. (એટલેએથી પૈસાની તથા આબરૂની ખરાબી થાય છે). (૨).

પાઠ ૮૨ મો.

વણજારો (ના) પોઠી ઉપર અનાજ નાખી વેપાર કરનારો.
પેઢી (ના) ઓલાદ.
શીઆળ (ના) કોલહા જેવું જાનવર.
વેહેમ (ના) શક.
સગપણ (ના) સગાઈ.
કુટંબી (ના) પીતરાઈ.
બાપદાદા (ના) ઘરડાતરડા.
જંગલ (ના) વન વગડો.
ડીગણા (વી) બટકા.
બોલ (ના) બબોલ ગુફા.
ભાઈબંધી (ના) દોસ્તી

પાઠ ૮૩ મો.

દોસ્ત (ના) ભાઇબંધ,
ભોળો (વી) નીખાલસ.
ગોઠવુ (વી) ચેનપડતું.
પરાયું (વી) પારકું.
સંતાઈ (કૃ) છુપાઇ,
પધારજો (ક્રી) આવજો
રામરામ (ના) જુહાર.
કુકડી (ના) મરઘી.
પસ્તાવા (કૃ) દલગીર થવા.
વહાલાં (વી) પ્યારાં.
ઝાઝો [વી) બહુ.
દીવશે [ના) દહાડે.
નવરાશ (ના] ફુરસદ.

પાઠ ૮૪ મો.

કરતુક [ના] કાવતરાં.
મુદો [ના) સાબીતી.

દાવા [ના] હક,સબંધ.
સબંધ [ના] વળગણ.
બરાડવા [ક્રૃ]પોકારવા.
છોડાવ્યું [ક્રી] મુકાવ્યું
ચંડાળ [વી] પાપી દુષ્ટ
લુચ્ચા [વી] ઠગા.
કાળુકર=મોં સંતાડ.
ખડો[ના] મરઘીનુંઘર.
લાજ [ના]એબ,શરમ.
ખોટા(વી) ખરાબ.
સ્વભાવ [ના] ખશીયત
સાર [ના] મતલબ.
મતલબ [ના] સ્વાર્થ.
સાધવા(ક્રૃ)પારપાડવા.
લાંબો(વી] ઉંડો ઘણો.

પાઠ ૮૫ મો.

ઊદાસ (વી) દલગીર.
સંતાપ (ના) દુઃખ.
સ્લેટ [ના] પથર પાટી.
છાનોમાનો [વી] મુંગો
મુંગો ચુપકીથી.
હવેલી (ના) ઊંચા બાં
ધણીનું ઘર.
પાઈ (ના) એકપાઈ.
ઘટારત (વી] લાયક.
રળીઆમણો (વી) શો
ભાવતો.
થંડો [વી) ટાઢો.
સુંદર [વી) સારાં.
વીંટી (ક્રૃ] ચુંટી,

પાઠ ૮૬ મો.

ડોશી(ના) ઘરડીબાયડી
સાજનતાજના[વી] સારાં;
સારી પેઠે.
ગમત[ના]રમુઝ.
આંધાપો[ના]આંધળા-
પણું.
લાચાર [વી) નાચાર.
વાળુ [ક્રી]ચીરજ્યપમાડું.
માચ્યાને [ક્રૃ] વીચ્યાને.
દરકત[ના] અક્ષર-
મજેના(વી)સારી.

પાઠ ૮૭ મો.

ભાગ્યવાન[વી] નસીબ
વાળો.
હાલ(ના)દશા; હવાલ.
પીડા (ના) દુઃખ.
મટયો(ક્રી)દુર થયો.
શાબાશ [અ] ધન્યછે.
કરકરી(વી)ખડબચડી.
ખાલી (ના) ઝઝણી.
અંગારો(ના)ચણગારો.
દાઝે (ક્રી) બળે.
ભુલતો (ક્રી)વીસરતો.

પાઠ ૮૮ મો.

કબુલત[ના]હા કહેવીતે
ઉત્તર [ના] જવાબ.
વાળ્યો (ક્રી) દીધો.
ઘુણાવ્યું (ક્રી]હલાવ્યું.
પાંગોઠુ [ના]પગના ઘુટ-
ણ આગળનો ભાગ.
ઉઠાડવા[ક્રૃ)ઉભા કરવા.
માથાફોડ[ના) મેહેનત.
ઉચ્ચાર(ના)વેણ, શબ્દ.
રોગો (ના) રડ રડ.
બાથ(ના)બેહાથનું છાતી
સાથનું દબાણ.
ભત્રિજો (ના) ભાઇનો
છોકરો.
બેહેરો (વી) કાને સાં-
ભળે નહી તે.
મુંગો (વી) મોંડે બોલે
નહી તે.

પાઠ ૮૯ મો.

આસનાવાસના(ના) સે-
વા ચાકરી.
સદ્દગૃહસ્થ (ના) સારા
માણસો.
ફાળ(ના)ફકર, ધાસ્કો.
ઇશારત (ના)નીશાની.
ઢોર (ના) મુરખ.
સાજ (ના) કારણ.
લેવા (ક્રૃ) લુછવા.
-હૃદય(ના) અંતઃકરણ.

પાઠ ૯૦ મો.

દશા (ના) હાલ.
અવતરે (ક્રી) જન્મે.

છીકો (ના) નાનો છોકરો.
ઉજડ (વી) વસ્તી વગરનો, અવાગરો.
જન્મથી (ના) અવતરે ત્યારથી.
ઉપયોગ (ના) ખપ.

પાઠ ૯૧ મો.

અવસ્થા (ના) હાલ.
ગાયન (ના) રંગતાન.
ઝડપ (ના) ઉતાવળ.
સ્વાદ (ના) ચાખવું તે.
વાસ (ના) સુગંધ.
ગુલાબ, મોગરો (ના) ખુશ્બોદાર ફુલનાં નામ.
અવગુણ (ના) નુકશાન.
નરસી (વી) ખરાબ
માર્ગે (ના) રસ્તે.
છુટકો (ના) નીકાલ.

પાઠ ૯૨ મો.

શિખર (ના) ટોચ, ઉપલો ભાગ.
જ્વાળામુખી (વી) બળતા મોંનો.
ચમત્કાર (ના) અચંબો.
પુણ્ય (ના) ધર્મ.
ભકિતવાન (ના) ભકિત કરનાર.
ક્ષેત્ર (ના) ખેતર.
ઓગળેલા (ક્રૃ) રસ થઈ ગયેલા.
ધડાકો (ના) મોટો અવાજ.
ધગધગતો (વી) બહુ ઉનો.
ચોતરફ (અ) ચારે બાજુએ.
સડસડ (વી) દડદડ.
મોંઘી (વી) ઘણી કિમતી
દોલત (ના) માયા પુંજી.
આચરણ (ના) ચાલ.
લીલા (વી) ટાઢો.
અજ્ઞાન (વી) ભોળા; વગર ભણેલા.
ઇશ્વરી (વી) દેવતાઈ.
ઉગરી (ક્રી) બચી.

પાઠ ૯૩ મો.

કેફ (ના) નીશા.
નિંદા (ના) બદગોઈ.
ઉચ્ચરવું (ક્રી) બોલવું.
ભ્રાંતિ (ના) વેહેમ.
કીર્તિવંત (વી) આબરૂદાર.
કરંત (ક્રી) કરવું.
રોષ (ના) ગુસ્સો.
શિર (ના) માથુ.
જગ (ના) જગત.
કેફી (ના) નીશા કરનારો.
લાજ (ના) આબરૂ.
વિશ્વાસ (ના) ભરોસો.
સોંપે (ક્રી) ધારે.
કાજ (ના) કામ.
ભંગી (ના) ભાંગનારો માણસ.
અફીણી (ના) અફીણ ખાનારો માણસ.
કન્યા (ના) કુંવારી છોકરી
નવ (અ) નહી.
સોબત (ના) સંગત.
રખે (અ) નહીતો, રખેને.
મનુષ્ય (ના) માણસ.
વ્યસની (વી) ટેવ રાખનારો, વ્યસનખોર.
પસ્તાય (ક્રી) દલગીર થાય.
દોષ (ના) ઠપકો.
લજવાય (ક્રી) શરમાય.
નાત (ના) જાત, જાતનાં માણસો.
ચેતો (ક્રી) સમજીલેઓ
નર (ના) મરદ, ભાયડો.
નાર (ના) બઇરી.
જીવતર (ના) જીંદગાની.
ધિક્કાર (ના) તિરસ્કાર
વળગશે (ના) બાઝશે.
રેલ (ના) બાહારનાં ચઢી આવેલાં ભરપૂર પાણી.
ખેલ (ના) રમત.

કવિતાની સમજુતી. (૧૩).

જે કેફી હોયછે તેની દુનીયામાં આબરૂ ગણાતી નથી; તેથી તેનો ભરોસો કરીને કોઈ તેને કામ સોંપતું નથી; જે માણસ ભાંગ પાએ છે અફીણ ખાય છે ને કેફ કરેછે, તેને કોઈ છોકરી પરણાવતું નથી.(૧) તેવા કેફીની સંગત કરતાં બધા માણસો બીએ છે કે રખેને એની સંગત કરીશું તો લોકો આપણી બદબોહ કરશે; કોઈ બીજો માણસ કાંઈ વસ્તુ ઘરની ચોરી જાય, તો તેનો વેહેમ કેફીને માથે આવે કે એણે લીધી હશે. (૨).કોઈ સારૂં આબરૂદાર માણસ હોય,તો તરત તે કેફીનો ભરોસો કરતું નથી, માટે જે કોઈ માણસ કેફ કરવાની ટેવ પાડેછે તે પછી મનમાં ઘણો અફસોસ કરે છે, કેમકે કેફ કરવાની ટેવ પડેલી તે પછી જતી નથી.) (૩)કેફી માણસ પોતાનો ગૂસ્સો બીજા ઉપર કહાડે. ને પોતાને જે ખરાબ ટેવ પડી હોય તેનો ઠપકો તેને મૂકેછે; જ્યાં એકલો બેઠો હોય ત્યાં શરમાય છે; ને પોતાની ન્યાતના કોઈ માણસો પોતાના જેવા થાય તેવા ઇલાજ જોયા કરે છે. (૪). તે માટે તમે સઘળા માણસો સમજી લેઓ, ને એવા કેફી માણસ સાથે તમે બોલો ચાલો નહીં; જે બઇરી કેફીને પરણી હોય છે, તેના જીવવાને ધિક્કાર છે. (૫). કેફી વસ્તુ (ભાંગ, અફીણ, માઝમ તાડી, દારૂ) વગેરેની સંગત તમે કરો નહીં, નહીં તો તમારે ગળે તે બંધાશે; સાપ,કેફ, ને રેલના ચઢેલા પાણી, એ ત્રણ સાથે તમારે રમત કરવી નહીં, કેમકે (સાપ કરડે કેફ ગળે બાઝે, ને પાણી બુડાડે). (૬).

પાઠ ૯૪ મો.

સાબરી(ના)એક જાતની હરણી.
હાણ (ના) નુકશાન.
અવીચાર (ના) વગર વિચાર.
પડછાયો (ના) ઓળો.
નિહાળવું (ક્રી) જોવું.
વખોડવું (ક્રી) વગોવવું.
ભરાવ (ના) શોભા; દેખાવ.
બડાઇ (ના) મોટાઈ.
લજવી (ક્રી) એબ લગાડી; શરમાવી.
મુદલે (વી) બીલકુલ.
શિકારી (વી) શીકાર કરનારાં.
ખેંચતાણ (ના) ખેંચા ખેંચ.
ધિક્કારતી(ક્રૃ) તિરસ્કાર કરતી.
સંકટ(ના)દુઃખ.આપદા
વખાણીબીચ ? -જેની ડી દાંતે વળગે) તારીફ

કરીએ તેથી માઠું
થાય:(જેનાં વખાણ
કરીએ તે માથે ચ-
ઢી જાય).
ફાયદાવાળી=ગુણવાળી.
અવગણના (ના) તિર-
સ્કાર; ધિક્કાર.

પાઠ ૯૫ મો.

સાર (ના) મતલબ.
નાન્યતર (ના) નપુંશક;
નર પણ નહી ને
નારી પણ નહી.
તીરાહીત (વી) ત્રીજો.
સર્વનામ (ના) નામને
ઠેકાણેવપરાતોશબ્દ.
ઓળખાય(ક્રી)જણાય
ચંદનઘો (ના) સરડાના
જેવું બીયામણું જા
નવર.
ધજા (ના) નિશાન.
એકવચન(ના) જેમાંએ
કનીજ સંખ્યામાલ
મ પડે તે શબ્દ.
બહુવચન(ના) જેમાંએ
ક કરતાં વધારે સં-
ખ્યા જણાયતેશબ્દ.
વારેઘડીએ (અ) હર-
વખત.
અડચણ (ના) હરકત.

પાઠ ૯૬ મો.

પુરૂષ (ના) મરદ નરની
જાતી.
શખ્સ (ના) માણસ.
આપ (સ) તમે ને ઠેકા
ણે વાપરવાનો માન
ભરેલો શબ્દ.
આસામી (ના) સખસ.
ગુરૂજી (ના) ઉસ્તાદ.
હલકો (વી) ઉતરતો.
વહાલો (વી) હેતભરી.
સંદેહ (ના) વેહેમ.

પાઠ ૯૭ મો.

તળી(ના)જોડાનું તળી-
એનું જાડું ચામડું
મીરજાઈ(વી) પીશોરી-
ના જેવા પણ ઓછે-
લી ચાંચનો.
ખાલું (ના) જોડાનું ઉ-
પલું ચામડું.
પીશોરી(વી)ઉભી ચાંચ
નો; પારસી સાઈ.
નરી (ના) ઊંચીજાતનું
સાફ ચામડું.
ચપળ (ના) ખાલું; ચાં
ચ ને ખડાવગરનો
જોડો.
કાલબુત (ના) જોડામાં
ઠોકવાનું મોચીનું
લાકડાનું ઓજાર.
સપાટ (ના) ચાંચ તથા
ખડા વગરનો જોડો
આર (ના) સોય જેવું
કાણાંકોચવાનું મો-
ચીનું હથીઆર.
મુગલાઈ (વી) વાળેલી
ચાંચનો ઊંચી એ-
ડીનો.
મોચી (ના) જોડા સી-
વનારો.
ચકતી (ના) ચામડાના
ગોળ કકડા.
દખણી (વી) સરખા
ખાલાનો દક્ષિણી
લોકોને પેહેરવાનો.
ગામડીઆ (વી) એક
સરખા ખાલાના;
ગામડાના લોકોને
પેહેરવાના.

પાઠ ૯૮ મો.

ઉથલાવવું (ક્રી) ફેરવી
નાખવું.
પાળ (ના) કોરણ.
સુખતળી (ના) માઝર.
મગનીશીંગ (ના) વિ-
લાયતી શીંગ.
અવળું (વી) ઊંધું.
સવળું (વી) ચતુ.

કોર (ના) બાજુ; પાળ.
ગાળા (ના) ઢીળી ચામડાની વાધરી.
મેલ (ના) ધુળ કચરો. વગેરે.
ખંએરી (કૃ) ઝાપટી.
રક્ષણ (ના) બચાવ.
ઠોકર (ના) ઠેસ.

પાઠ ૯૮ મો.

અસોક(ના)સુખ; ચેન.
પીંડ (ના) ગોળો.
બીચ (અ) વચમાં.
કુઠામ(ના)નઠારીજગો.
કીચ (ના) કાદવ.
કાયા (ના) શરીર.
ગરથ (ના) પૈસો.
ગાંઠ (અ) પાસે; સોડે.
પીજીએ (ક્રી) પીજાએ
કીજીએ (ક્રી) કરીએ
વડાઇ (ના) મોટાઈ.
વસો (ક્રી) રહો.
કસો (વી) કાંઈ પણ.
વસ્યો (ક્રી) રહયો.
અસુખ(ના)બેચેનપણું
ઉલટું (વી) સામું; બમણું.
સુઝે (ક્રી) જણાય.
સુલટું (વી) સીધું.
પ્રતીત (અ) નકકી.
પડું (ક્રી) કહું; ભણું.
વેણ (ના) શબ્દ.
પાધરૂં (વી) સીધું.
છપાય (ક્રી) જણાઈ આવે.
પ્રભુજી (ના) ઈશ્વર.
ચૌટું (ના) બજાર.
ચેત્યો (ક્રી) ખબરપડી.
નીચ (વી) હલકો.
લપટાણી(ક્રી) ખરડાઇ.
માયા (ના) પુંજી.
પદવી (ના) જગ્યા; દરજો.
નીલજ (વી) બેશરમો.
ફોકટ (વી) નકામો.
કુજેત (વી) બેહુરમત

કવિતાની સમજુતી. (૧૪).

કદી કેફીવસ્તુ પીવી નહી, ને વિચારીને કામ કરવું; જેથી લોકોમાં આબરૂ વધે, ને હમેસાં સુખમાં રહો; કેફ કરવામાં કંઈ પણ લેહેજત રહી નથી, એથી કરી સામું જીવને બેચેનપણું થાયછે, ને પાધરૂં કામ હોય તે પણ જણાતું નથી; તમારા મનમાં હું બરાબર પાધરોજ સબ્દ કહું છું એવું નક્કી જાણજો; જે માણસ કેફ કરે છે તેની અકકલ ઘણીજ ઘટે છે; જ્યારે પાપનો ગોળો પાપથી ભરાય છે. ત્યારે કેફી માણસ તેની નીશાથી પકડાઈ આવે છે; તે માટે વીચારીને જે માણસ કેફ કરવી મુકી દેશે, તેના પર પરમેશ્વર રાજી થશે. (૧).

કેફી માણસ કેફ કરીને, પછી તે બજારની માંહે ચાલ્યો, ત્યાં સારી કે નઠારી જગોએ તે પડી ગયો, તો પણ (કેફની ધુનમાં) તે નઠારાને ખબર પડી નહી; તેને ખબર પડીનહી, તોપણ તેનું આખુ શરીર કાદવમાં ખરડાઇ ગયું, અને તેથી લુગડાને છેડે જે પૈસા બાંધેલા હતા; તે તે મુરખ

ખોઇ બેઠો. (કોઈ છોડી ગયું). તેથી દલપતરામ કવિ કેહેછે કે, તે નફટ થઈને આખી પૃથ્વી ઉપર ફર્યો; ને કેફ કરીને નકામો બે હુરમત થયો, (૨)

પાઠ ૧૦૦ મો.
સાહવું (ક્રી) પકડવું.
શત્રુતાઇ(ના)દુશ્મનાઈ
મિત્રતાઇ (ના) દોશ્તી.
સદાઈ (અ) રોજ,
સજનાઈ(ના) સલુકાઇ.
મેળવવું (ક્રી) મેળવવું.
વાસના (ના) ખુશબો.
સુખદાઈ (વી) સુખ.
ઉપજે એવું.
દ્વેષ (ના) કીનો.
બાઈ (ના) બેહેન, બા
પડી.
સાહી (કૃ) પકડી.
તજી (કૃ) છોડી, મુકી.
સગાં(વી)એક મા તથા
એકજ બાપનાં.
સંપીને(કૃ) હળીમળીને.
લુચાઈ (ના) દોંગાઇ.
ઠગાઈ (ના) ઠગબાજી;
છેતરવાનું કામ.
ભલાઈ (ના) સાલસાઇ.
ટળે (ક્રી) મટે, જાય.
દુખદાઈ (વી) દુઃખ
ઉપજે એવો.
મીઠાઇ (ના) મીઠાસ.
તન (ના) સરીર.

કવિતાની સમજુતી. (૧૫).

અરે બાયડીઓ ને મરદો તમે બધાની સાથે સગાઇ પકડીને જેવાં એકજ માબાપના પેટથી જન્મેલાં ભાઈ બેહેન રોજ હળી મળીને રેહે, કે જેની લડાઈ માણસમાં જણાઈ એમ લડયાં નહી, એવી માણસાઈ પકડી દોંગાઈ ખંધાઈ છોડીને અને બોલવામાં આબરૂની ખુશબો મેળવીને, વેર ભાવ કાહાડી નાંખી તમે મનમાં સ્નેહ ભાવ રાખો; એથી તમને સુખ, થાય એવું માન મળે ને દુઃખ ઉપજે એવી અદેખાઈ તમારી જતી રેહે. માટે મોંડે સારા સારા શબ્દ બોલો કે તમારા શરીરમાં સુખ થાય (નિરાંતે ઊંઘ આવે).

પાઠ ૧૦૧ મો.
બરપટ (ના) કડાકુટ.
ટાઢક (ના) ઠંડક.
પટેલ (ના) ગામનો ઉ-
પરી.
કસબો (ના) તાલુકાનું
સોથી મોટું ગામ.
હરખાતા(કૃ)ખુશીથતા.
મુલ (ના) કીમ્મત.
ભાવ્યાં (ક્રી)સારાં લા-
ગ્યાં; સ્વાદ લાગ્યાં.
વડો (વી) મોટો.
ઠળિઆ (ના) કળીઆ.
રૈયાંશ(ક્રી) વાબીશ.
દાડમડી (ના) દાડમનુ
ઝાડ.
ખેડુત(ના) જમીન ખે-
ડનારો.
ડાહયો (વી) શાણો.
ઓસડ (ના) દવા.
જોડવાની(કૃ)એકઠા કૃ

રવાની.
લોભાયો(વી) લાલચુ.
તરશુ (ના) ઓપ.
હરખ (ના) ખુશી.
બરચી (ના) બોઝી.

પાઠ ૧૦૨ જો.

શોધ (ના) ખોળ.
ખાઈ (ના) ઊંડીખાડી.
ભૂસકો (ના) કુદકો.
મટાડી (ક્રી) ઓલાવી.
જુગતી (ના) તદબાર.
ફરડા (ના) કોરણ.
વાર (ના) ઢીલ.
ઉગારવા(કૃ)બચાવવા.
જોખમ (ના) ધાસ્તી.
આપમતલબી(વી) સ્વાર્થી.
લેખે (ક્રી) ગણે, માને.

પાઠ ૧૦૩ જો.

ઉજળો (વી) સફેત.
ચળકતો(વી)તેજકરતો ઝળકતો.
ગાળ્યો (ક્રી) રસ કર્યો.
છાપ (ના) આકાર.
લેખણ (ના) કલમ.
ચાંપશો (ક્રી) દાબશો.
ગાંધી (ના) કરીઆણું વેચનાર; નેસ્તી.
હાટે (ના) બજારે.
ગલ્લો (ના) કાણાવાળી નાની ઇસકોતરી.
કીકી(ના)નાનીછોકરી.
ઉચકી (કૃ) ઉપાડી.
તકરાર (ના) રગઝક.
ભાગ (ના) હીસ્સો.

પાઠ ૧૦૪ થો.

ઝુંટવવું(ક્રી) છીનવીલેવું ખુંચી લેવું.
સંતોખવું (ક્રી) તરપત થવું.
હરખાવું(ક્રી)મગનથવું.
પૂછપાછ (ના) તપાસ.
ચોખી(વી) સાફ દાનતની.
સાથી (ના) સોબતી.
ઠર્યો (ક્રી) નક્કી થયો.
ધીરજ (ના) સબુરી.
વાટ (ના) રાહ.
કાયર (વી) હેરાન.
ઉઘાડી(કૃ) ખુલ્લીકરી.
ખરચાય(ક્રી)વપરાય.
દીકરી(ના)છોકરી.
રૂએ (ક્રી) રડે.

પાઠ ૧૦૫ મો.

વેગળેથી(અ) આઘેથી.
રોઈને(કૃ) રડતાં રડતાં.
હીંડતાં (કૃ) ચાલતાં.
બાપુ (ના) બાપ.
થાક (ના) આરામ.
ધણી (ના) માલીક.

પાઠ ૧૦૬ ઠો.

અડપલો(વી)અટકચાળો; અળવીતરો.
ફાંકડો(ના)રંગીલોછેલ.
ડારો (ના) ધમકી.
ધીર (ના) હીમ્મત; ધીરજ.
ડબી (ના) દાબડી.
સુરા (ના) કકડા.
ઝુમી (કૃ) બાઝી.
ચસ્મા (ના) અક્ષર મોટા દેખાય એવો કાચનો સંચો.
ધુંબ (અ) ધબ.
આડાળાં (વી) ચપટાં.
અતીસે (વી) ઘણાં.
અડપલાં(ના)અટકચાળાં, આડાં અવળાં કામ.
છરી (ના) ચપ્પુ.
સાન (ના) સમજણ.
ડાબલી (ના) દાબડી.
આનંદ (ના) ખુશી.
તત્કાળ (અ) તુરત.
જબરૂં (વી)ભારે ઘણું.
શોર બકોર(ના) અવાજ, સાદ.

ચોક(ના)છોગી બાંધેલ જમીન.	હસવું(ના)હાંસી,મજાક	વરમાં (વી) કપરાં.
	હાણ (ના) નુકસાન.	દાટ (ના) જુલમ.
આંધો (વી) આંધળો.	લાડકડો(ના)લાડવાયો,	ઘડયો (ક્રી) બનાવ્યો.

કવિતાની સમજુતી. (૧૬).

એક અટકચાળો છોકરો, જેનું નામ જીવો હતું; તે જે ઠેકાણે જઇને બેસે ત્યાં ઘણાં અટકચાળાં (આડાંઅવળાં કામ) કરતો હતો. (૧). કાગળ કે કલમ કે પછી ચપ્પુ, જે જે ચીજ તે જોતો, તે ગમે તેવી સારી હોય તો પણ તેને ઝડપથી બાઝી પડતો હતો. (૨). તેને ના કહીએ પણ તે માને નહી, અને કોઈનું કહેલું કશું તે કાને ધરે નહી તો પણ તેને એકજ દાહાડામાં, બધી સમજણ આવી ગઈ. (૩). ઘરડો માણસ ચસ્માને દાબડી (તપખીરની) મેલીને માળ ઉપર ગયો, એટલે તે અટકચાળે (જીવાએ) તુરત ઘણા હરખભેર તે બંને વાનાં લઈ લીધાં. (૪) પછી તે ચસ્માં જે ઘણાં ચપટાં હતાં તેને જીવાએ નાક ઉપર મેલ્યાં, અને પગ વતી ઘબ દેતાં કે દાબડી હતી તે જોવા સારૂ લીધી. (૫) તે દાબડીનું ઢાંકણુ મજબુત દાબેલું હતુ, તેથી તે ઉઘાડવાને તેણે ઘણું જોર કીધું, એટલે જોરથી તે ઉઘડતાં ઘણું ઉછળયું, ને ઘણો અવાજ થયો. (૬) તેમાંથી પછી તેના મો ઉપર બધે તપખીર તપખીર થઈ રહી, એટલે તે કાંકડો (સેહેલાણી) પછી ફાંફાં મારવા લાગ્યો, ને હિમ્મત રાખી શકયો નહી. (૭). પછી ચસ્માં તે છોના ચોકમાં નાંખ્યાં, ને છીંકો ખાવા લાગ્યો, ને થાકીને ગભરાયો એટલે થુથુ કરી, પછી જીવો ત્યાં રડવા લાગ્યો. (૮). તે આંખને ઘણી ચોળવા જાય છે, તો આંખે તે આંધળો થાય છે, એવામાં ડોસાએ છોકરાને જોયો, અને ચસ્માના કકડા થયલા દીઠા. (૯). પછી તે ડોસાએ જીવાને કહ્યું કે ભાઈ હાંસી હસારત થઈ ને વળી નુકશાન થયું, માટે હે લાડકવાયા જીવાનું એજ મતાનો જાણજે. (૧૦). ચસ્માં તો કપરાં થઇ પડયાં (માંહેના કાચ ભાગી ગયા). ને દાબડીએ જુલમ કર્યો (માંહેની તપખીર વેરાઈ ગઈ. પછી જીવાએ કોઈ દાહાડો પણ બીજીવાર પોતાની જીંદગાનીમાં એવો ઘાટ બનાવ્યો નહી. (એવું કામ કીધું નહી.) (૧૧).

પાઠ ૧૦૭ મો.

નાનો કાંટો=કલાક કાંટો.
મોટો કાંટો=મીનટ કાંટો; લાંબો કાંટો.
ચિત્ર(ના)છબી;તસવીર.
કુંડાળુ (ના) ચકરડું.
અંતરે (ના) છેટે.
આંકડા (ના) નંબરો; અંકો.
મિનીટ (ના) રા પળ.

પાઠ ૧૦૮ મો.

મધરાત(ના) વચલી રાત, (રાતના ૧૨ વાગતાંનો વખત.)
એકીવારે=સામટા.
સવાલ (ના) પ્રશ્ન.
નક્કી (અ) ખચીત.
ઝટ (અ) જલદી.

પાઠ ૧૦૯ મો.

ऋतु (ના) મોસમ.
વરણન(ના) બ્યાન; વીસ્તાર.
શીતળ(ના) ઠંડો.
પાનખર (ના) ઝાડનાં પાંતરાં ખરી જાય તે મોસમ.
તંબોળ (ના) પાન.
શાલ (ના) ઊનનું કીમતી લુગડું.
સરોવર (ના) મોટું તળાવ.
વનસ્પતી(ના)લીલોતરી ઝાડ પાંતરાં વગેરે.
વણતોલ= તોલ નહી થાય તે; ઘણોજ.
મલાર (ના) રાગનુ નામ, (ચોમાસામાં ગાવાનો રાગ).
ખેતીકાર(ના)ખેતીવાળ
ચાખડી (ના) પાવડી.
શિઆળો (ના) ટાઢની મોસમ.
કઠોળ (ના) અડદ ચણા, વટાણા, વાલ વગેરે ધાન્ય.
ડગલી (ના) બેવડી અંગરખી.
ઘટે (ક્રિ) ઓછો થાય.
ઉનાળો (ના) તાપની મોસમ.
જળ (ના) પાણી.
પાન (ના) પાંતરાં.
કેસુડાં (ના) પીળો રંગ કાહાડવાનાં ફુલ.
રૂડાં (વિ)સારાં
ગુણવાન(વિ) ફાયદાવાળા.
હોજ (ના) પાણીનો બાંધેલો કુંડ,
ફુવારા (ના) પાણીની સેરો પોતાની મેળે ફુટે તેવો હોજ.
બાગ(ના) મોટી વાડી.
ચંદન (ના) સુખડનેપાણી સાથે ઘસીને કરેલો લોંદો.
પંખા (ના) વીંઝણા.
કોયલ (ના)મધુરરાગનું કાળુ પક્ષી.
ચોમાસુ(ના)વરસાદની મોસમ.
ખાસું (વિ) મઝાનું.
રૂપાડુંપ(વિ)રૂડારૂડ.
ઉચારે (ક્રિ) બોલે.
ચંપાચંબેલી } ફુલનાં
જાઈ ગુલાબ } નામ.
ફુલાય (ક્રી)ખીલીઆવે
સુખમાટ (ના) સુખને માટ.
હીંચોળા(ના) હીંચકા.
ખાટ (ના) ખાટલો.

(કવીતાની સમજુતી). (૧૭).

ટાઢની રૂતુ (કારતગ, માગશર, પોસ)માં ઠંડો પવન આવે છે, ને પાનખર રૂતુ (ફાગણ, ચૈત્ર)માં ઘઉં પાકે છે; શીઆળે ગોળ થાય છે, ને કપાસ કઠોર પણ પાકે છે, ને લોકો શરીરે તેલ ચોપડે છે ને પાન ખાય છે. (૧). વળી શીઆળામાં લોકો ડીલમાં ઉન બનાતના ડગલા પેહેરે છે ને શાલ ઓઢે છે, ને ગરીબ લોકોના પગ ને ગાલ ફાટી જાય છે (તેઓને ડગલા શાલ મળતાં નથી); શીયાળામાં દાહાડો ટુંકો ને રાત મોટી હોય છે. ને શરીરમાં ખોરાકીથી જોર આવે છે. (૨). તાપની રૂતુમાં ભોયમાં પાણી ઘણું ઊંડાં જતાં રેહે છે, ને નદી તળાવનાં પાણી સુકાઇ જાય છે; બધી લીલોતરીનાં ઝાડને નવાં પાંદડાં આવે છે, ને કામમાં આવે એવા સારા પીળા રંગના કેસુડાનાં ફુલ થાય છે. (૩). ઉનાળામાં પાણીનાં કુંડ, ફુંવારા, બાગ બગીચા સારા લાગે છે. અને સુખડનું ચંદન તથા વીઝણો પણ વાહાલો લાગે છે (તેથી ઠંડક વળે છે); કોયલ પક્ષી સારા મધુર શબ્દ બોલે છે. અને ગરમી એટલી પડે છે કે તેનું તોલ થતું નથી, (એટલે તે કહી શકાતી નથી). (૪). વરસાદની રૂતુ બહુ મજાની લાગે છે. તે વારે બધે ઠેકાણે પાણી ભરપૂર થઇ રહયું હોય છે લોકો મલાર રાગ ગાય છે (કે તેથી વરસાદ આવે), ચંપા, ચંબેલી ને જુઇ, તેમજ ગુલાબનાં ફુલ સારાં ખીલે છે; ચોમાસામાં વરસાદને સારૂ છત્રીઓ હોય છે, ને સુવાને બેસવાને હીચકો ને ખાટલો તથા ચાલવાને પાવડીઓ રાખેલી હોય છે. (૬).

પાઠ ૧૧૦ મો.

લાવરી (ના) ચંડોલ પક્ષી.
લણવું (ક્રિ) કાપણી કરવી.
નચિંત (વિ) બેફિકર.
ફોકટ (વિ) નકામું.
ચિંતા (ના ફિકર.)
આડોશીપાડોશી(ના)પાસેના ઘરનાં રેહેનાર.
ટાંપીને (કૃ) તાકીને.
માલ (ના) જીવ.
ભાઈભાંડું(ના) ભાઇતથા ભાઈ બેહેનનાં જોડગાં છૈઆં.
લણણી (ના) કાપણી.
ખીનાં (ત્રિ) બીચાં.
સમાચાર(ના) ખબર.

પાઠ ૧૧૧ મો.

ધારણ (ના) દિલાસો.
પંડે (વિ) જાતે; પોતે.
આપ મુવા વિના સ્વર્ગે ન જવાય=પોતાનું કામ પોતાથી જેવું સા-

રૂં થાય તેવું બીજા
થી નહી થાય.
મેઘ સમાન જળ નહી
=બીજુ ગમે એટલું
પાણી આવીને પડે.
પણ વરસાદના પાણી-
નીબરાબર નહી થાય.
આપ સમાન બળ નહી
=આપણું કામ કરવા-
માં આપણું જોર જે-
ટલું કરેછે તેટલું બી
જાથી થતું નથી.
મેઘ (ના) વરસાદ.
સમાન (વિ) બરાબર.
બળ (ના) જોર.
નજર (ના) નીઘા.

પાઠ ૧૧૨ મો.

ગુરૂ(વિ) દીર્ઘસ્વરવાળો
થડકવું (ક્રી) ભારથી
બોલવું.
લઘુ(વિ)-હસ્વસ્વરવાળો
અનુસ્વાર (ના) બિંદુ.
-હસ્વ (વિ) ટુંકો.
ગણ (ના) ત્રણ અક્ષ-
રની ટોળી.
દીર્ઘ (વિ) લાંબો.
માત્રા (ના) ઉભી રેક્.
ભેદ (ના) પ્રકાર.
જોડાક્ષર (ના) જોડેલા
અક્ષરો.
પત્ર (ના)કાગળ.
ઠરવેલા(કૃ)નક્કીકરેલા.
વિગત (ના) તપસીલ.

પાઠ ૧૧૩ મો.

પ્રકાર(ના) જાત,ગીત.
માત્રામેળ (વિ) માત્રા
ઉપરથી થયલા.
અક્ષરમેળ(વિ) અક્ષર
ઉપરથી થયલા.
પદ (ના) ગમે તેટલી
માત્રાનુ એક ચરણ
લીટી.
ચોપાઈ(ના) જેમાં ચાર
પદ આવેલાં તે.
પિંગળ (ના) કવિતા
બનાવતાં શીખવાની
ચોપડી.
ચરણ (ના) પદ.

પાઠ ૧૧૪ મો.

વિસ્તાર(ના) એહેવાલ.
લક્ષણ (ના) બયાન.
લંબાણ (ના) લાંબો
વિસ્તાર.
વિસામો (ના) આરામ
આરંભતાં(કૃ)શરૂકરતાં
વર્ણમેળ (વિ) વર્ણથી
થયલા.
વિશેષ (વિ) વધારે.

પાઠ ૧૧૫ મો.

વિશ્રામ(ના) વિસામો.
અનુપ્રાસ (ના) મળતા
ઉચ્ચારના અક્ષરો
કવિત (ના) મનહરછંદ.
શબ્દો (ના) બોલ.
ત્રિભંગી (વી) ત્રણ પ-
દથી તુટે ને ચોથે પદે
બંધ બેસે એવો.

પાઠ ૧૧૬ મો.

ઘાટ (ના) આકાર.
કૌવત(ના)જોર.
સરજી (ક્રિ) પેદા કરી.
મુળથી (અ) પેહેલાંથી.
જીડવાં (ના) દીડવાં.
ઉખેડે (ક્રિ) મુળ સાથે
ખેંચી કાહાડે.
પીલીને(કૃ) દાબીને.
આદમી(ના) માણસ.
રૂપ(ના) ઘાટ; આકાર.
બદલે(ક્રિ) ફેરવે.

પાઠ ૧૧૭ મો.

સંપ(ના)એકમત;એકો.
મંત્રી(ના) પ્રધાન.
નૃપ (ના) રાજા.
ચક્ષ (ના) આંખ.
નિજ(વિ) પોતાના.
મહી(ના)પ્રથવી.
ભ્રાત (ના)ભાઈ.

આદિક(અ) એશિવાય.
પ્રધાન(ના) વજીર.
સંવત (ના) વિક્રમનો સન, (હાલ ૧૯૪૧)
તેરત્રેપન(વિ) ૧૩૫૩
વિક્રમ (ના) રાજાનું નામ છે.
દિલ્લી(ન) હીંદુસ્તાનમાં જમુના નદી ઉપર શેહેર છે.
અલાઉદીન(ના) ગીલ્ચી વંશનો બીજો બાદશાહ
તખ્ત(ના) રાજ્યગાદી.
મલેક(ના) મલેક કાફુર; ગીલચ્ચી વંશનો ત્રીજો બાદશાહ.
જબ(અ) જેવારે; તેવારે
અમલ (ના) રાજ, હકુમત.
રૂચી (ના) ભાવ ઇચ્છા.
વિખ (ના) ઝેર.
શાહ(ના) બાદશાહ.
શાહજાદો(ના) બાદશાહનો છોકરો.
એક માસ દીન પાંચ (વિ) પાંત્રીસ દિવસ.
સંપજે(ક્રિ) ઉપજે.
સેવ્યો (ક્રિ) રાખ્યો.
વણ(અ) વગર.
કુંવર(ના) રાજાનો છોકરો.
હણ્યો (ક્રિ) માર્યો.
પિતુમાતે(ના) માબાપે.
શુભ(વિ) સારૂં.
સેવતે(ક્રિ) રાખતા.
રંક(ના) ગરીબમાણસ.
પીડાય(ક્રિ) દુઃખીથાય.
ધન(ના) પૈસો; દ્રવ્ય.
ધારતુ(ક્રિ) વિચારતું.

(કવિતાની સમજુતી). (૧૮).

જ્યારે વિક્રમાજીત સંવત ૧૩૫૩નું વર્ષ હતું, ત્યારે દીલ્લીના રાજ્યની ગાદી ઉપર અલાઉદીન બાદશાહ બેઠો; એટલે તેના વજીર મલેક કાફુરને રાજ્ય કરવાની મરજી થઇ, તેથી તેણે અલાઉદીન બાદશાહને ઝેર ખવાડીને મારી નાંખ્યો ને તેના છોકરાની આંખો ફોડી નાંખી; પણ પછી તે મલેક કાફુર ફક્ત પાંત્રિસ દાહાડા રાજ્ય કરીને ખરાબ રીતે મુઓ, માટે ચિત્ત વીચારીને જુવો કે સંપ મુકી ને કામ કરે તો કદી સુખ થાય નહી. (૧).

દીલી શેહેર વગેરે બીજાદેશોમાં આજ સુધીમાં જેજે રાજાઓ થયા, તેઓમાં જેમણે સંપ રાખ્યો નહી તેઓ બધા વગર મોતે (કમોતે) મુઆ; તેમાં કોઇ રાજાને પોતાના છોકરાએ માર્યો અને કોઇને પોતાના ભાઇએ માર્યો; તેમ કોઇ રાજાને પોતાના વજીરે માર્યો, અને કોઇને પોતાના માબાપે માર્યો; એ પ્રમાણે સારી રીતે સંપ રાખતા નથી તે રાજા અને રંક એટલે [પૈસાદાર અને ગરીબ) બંનો જણ દુઃખી થાય છે; પૈસા થકી સુખ થાયછે. એવું કોઇ વીચારતું નથી, પણ સંપ રાખેથીજ સુખ થાયછે. (૨).

પાઠ ૧૧૮ મો.

તેજાનો(ના) જાયફળ, જાવંત્રી, તજ વગેરે મસાલો.

ખુશબોદાર(વિ)સુગંધદાર.

જાવંત્રી(ના) જાયફળ ઉપરની છાલ.

ટાપુ(ના) બેટ.

ખાસાં(વિ) મઝાનાં.

ઝુમખાં(ના) લુમખાં.

શોભિતુ(વિ)શોભાયમાન; સારૂ.

બીજ(ના) ફળ; ગર.

જામફળ[ના) જમરૂખ

દેખાવડુ(વિ)શોભાવંતુ

ચુંટી(કૃ) તોડી.

પાઠ ૧૧૯ મો.

બાદીઆન (ના) એક જાતનો તેજાનો.

બળકાદાર(વિ) શોભિતો ખીલતો.

તજ(ના)લવીંગના ઝાડની છાલ.

ગળપણ(ના) મીઠાસ.

નિપજે(ક્રિ) પાકે.

કુંપળ(ના) ફણગો.

સુરમ(ના)વાસ.

તમાલપત્ર (ના) તજનાં પાતરાં.

જાંબુડો(વિ) જાંબુના જેવો, (ભુરો આસમાની).

પાઠ ૧૨૦ મો.

લોંકડી(ના)કોલ્હા જેવું જાનવર.

છટકી જવું (કૃ) નાસી જવું; હાથમાં નહી આવવું.

શિકારી (ના) પારધી; શિકાર કરનારો.

અણીદાર (વી) અણીવાળુ.

ગોડે(અ)પેઠે.

છાંટ(ના) રંગની ભાત.

બોલ(ના)બખોલ, ખો.

ખો (ના) ખાઈ.

સંધ્યાકાળ (ના) સમીસાંઝ, (દીવાબત્તીનો વખત).

કોળ (ના) મોટો ઉંદર.

કુકડા (ના) મરઘા.

ખબરદાર (વી) હોશીઆર.

પકડાઈ (ના) બંધાઈ; ખબરદારી.

ખંધુ (વી) લુચ્ચુ.

પાઠ ૧૨૧ મો.

ડુંગર (ના) મોટો ઉંચો ટેકરો.

કઢણ (ના) ઢાળ.

સેકડો (વી) સો.

પકકી (વી) પાકી, હોંશિઆર.

કાળા માથાનું=બોલી શકે એવુ અકલવાળુ

માનવી (ના) માણસ.

પાઠ ૧૨૨ મો.

મહાસાગર (ના) મોટો સમુદ્ર, (પૃથ્વી ઉપર એવા પાંચ છે].

કાંઠો (ના) કીનારો.

હીંદી(ના)હીંદી મહાસાગર, (હીંદુસ્તાનની દક્ષિણનો).

આટલાંટીક(ના)એશીયા ખંડની પશ્ચિમ તરફનો મહાસાગર.

પાસિફીક(ના)સ્થીર પાણીનો મહાસાગર.

રોકવું (ક્રી) ઘેરવું;ફરી વળવું.

સાગર (ના) સમુદ્ર.

મેર (ના) બાજુ.

વીંટી (કૃ)લપેટી; ઘેરી.

પીવાજોગ=પીવા લાયક.

પથરાએલું (કૃ) ફરી વ-

જેવું.

પાઠ ૧૨૩ મો.

ચમત્કાર (ના) અચંબો; અજબ ખેલ.
ખોખું (ના) જીવવગરનું ખોળીયું.
વમળ (ના) પાણીના ભમરા.
વંટોળીઓ (ના) પવનનું જોરથી વાવું.
કંઠાળ (ના) દરીઆ કાંઠેનો દેશ.
શંખલા (ના) છીપોમાં થતા જીવડા.
ભરતી (ના) જુવાળ; પાણીનું આવવું.
ઓટ (ના) પાણીનું ઉતરવું.
પરવાળું (ના) ઝીણા લાલ પથરા જેવી ચીજ દરીયામાંથાય છે
વાદળી (ના) કાણા કાણા વાળી પાણી ચુસે એવી પોચી ચીજ

પાઠ ૧૨૪ મો.

ડેરા (ના) તંબુ.
તંબુ (ના) નાનો ડેરો.
બારૂં (ના) બંદર.
વેહેવારી (ના) આબરૂદાર શાખવાળો.
દીવાનખાનું (ના) આગલા માળનો બેઠકનો ઓરડો.
પેદાશ (ના) આવક; નીપજ.
જીવેછે (ક્રી) ગુજરો કરે છે.
ખુંટી (ના) ખીલી.
હુંશીઆર (વી) અક્કલવાળા, કાબેલ.

પાઠ ૧૨૫ મો.

કળા (ના) હુન્નર, યુક્તી.
યંત્ર (ના) સંચો.
પ્રત (ના) નકલ.
મુદ્રાછાપ (ના) બીબાછાપ.
શીળાછાપ (ના) પથરાઉપર અક્ષર પાડી છાપવું તે.
પુસ્તકો (ના) ચોપડીઓ.
સુમારે (અ) આસરે.
છાયલ, છીંદડી (ના) બાયડીઓને પેહેરવાનાં સુતરાઉલુગડાં
છીપા (ના) લુંગડાં થેકનારા લોકો.
શાઈ (ના) રૂશનાઈ.
બેડોળ (વી) ખરાબ બેઆકારના, ઘાટ વગરના.
સુધારો (ના) સારો ફેરફાર; ખામીમટાડવી
છાપખાનું (ના) પુસ્તક વગેરે છાપવાનું ઠેકાણું.
નકલ (ના) ઉતારોપ્રત.
હીકમત (ના) તદબીર.

પાઠ ૧૨૬ મો.

કૃત્ય (ના) કામ.
શ્રેષ્ઠ (વી) મોટા.
નીરજીવ (વી) જીવવગરના.
વર્ગ (ના) જાતી, પંકતી.
વનસ્પતી (ના) લીલોતરી.
કરમાય (ક્રી) ચમળાય.
વેદના (ના) પીડા; દુઃખ.
પદાર્થ (ના) ચીજ; વસ્તુ.
મુદ્દલ (વી) બીલકુલ.
ખરેખાતના (વી) સાચે સાચા.

પાઠ ૧૨૭ મો.

ટટો (ના) ઝઘડો.
પતાવનાર (ના) સમાધાન કરનાર.
ઝઘડો (ના) ટટો.
પરીક્ષા (ના) તપાસ,

પંચ (ના) પાંચ માણ-
સની ટોળી.
ઈનામ (ના) ચોપડીવ-
ગેરેનો સરપાવ.
ઠરાવ (ના) નીશ્ચય.
નારાજી(વી) નાખુશી.
ઠાવકા (વી) ડાહી.
ફર્યાદ (ના) રાવ.
ગુનો (ના) વાંક.
મસ્તી (ના) તોફાન.
સાંખી (ક્રૃ) ખમી.
ખબરદારી(ના) હોશિ-
આરી.
ભલમનસાઈ(ના) ઘાના
ઈ; સાલસાઈ.

પાઠ ૧૨૮ મો.

ઉપરાણું(ના)તરફદારી.
વહાલાં (વી) હેતેસરી.
લાજતી (ક્રૃ) શરમાતી.
બેનપણી(ના) સહિએર.
વારી (ક્રિ) અટકાવી.
સંખાણુ(વિ) ઝાંખા;
વીલાં.
ધન (અ) શાબાસ.
અસર(ના) લાગણી.
ભુંડી (વિ) ખરાબ.
ઝાઝી (વિ) ઘણી.

પાઠ ૧૨૯ મો.

ભેજ (ના) ભીનાશ;
સરદી.
સંધિવા (ના) હાથ પગ
રહી જાય એવો વા.
સલેખમ (ના) સરકમ
મગજ ભારે થાયતે
વીનવું (ક્રી) વારંવા-
રીને સમજાવવું.
બાંયતળીઉં(ના) પેહેલા
માળનીચેની જમીન.
રસોડું (ના) રાંધણી.
ખબરઅંતર (ના) સ-
માચાર.
સેહેવું (ક્રૃ)સહવું; માફક
આવવું.
અવસ્થા (ના) હાલત.
વાંકા (વી) નબળા.
ગ્રહ પીડા (ના) ગ્રહના
જોગનું દુઃખ.
નડેછે (ક્રી)હેરાનકરેછે
કીચડ (ના) કાદવ.
નસીબ (ના) ભાગ્ય.
મટયો (ક્રી) દુર થયો.

પાઠ ૧૩૦ મો.

નામીચો(વી) જાણીતો
પ્રખ્યાત.
રણ (ના)રેતીનું મેદાન.
સરેરાસ(વી) સરાસરી.
લેખાય (ક્રી) ગણાય.
જૈનધર્મ=શ્રાવક લોકો-
ના ધર્મના.
રળીઆમણુ (વી) સો-
ભાયમાન.
અખાત(ના)પણી વા-
ળી મોટી ખાડી.
તંગાસ(ના)તાણ આટ.
રેતાળ (વી) રેતીવાળી
જાર (ના) જુવાર.
ડાંગર (ના) ભાત.
પંકાય (ક્રી) સરસ કે-
હેવાય.
સરસ (વી) સારા.

પાઠ ૧૩૧ મો.

શોભાયમાન (વી) સા-
રૂં, શોભાવંતુ.
ધામ (ના) મુકામ.
ઈલાકો (ના) જેમાં ઘ-
ણાં સંસ્થાનો આ-
વેલાં તે.
છાવણી (ના) પડાવ.
જીલ્લો (ના) જેમાં ઘ
ણા એક તાલુકા
આવેલા તે.
સંસ્થાન (ના) રાજાના
વસાવેલા ખંડ.આ
મુલક.
રેસીડંટ (ના) સરકાર
તરફથી છાવણી નાં
ખી રેહેનારો.

ગાદી (ના) તખ્ત.
સરકાર (ના) હાકેમ.
સંઘ (ના) ટોળાં.
સાહુકાર (ના) પૈસા વાળો આબરૂદાર ગ્રહસ્થ.
કુંડ (ના) છોાથી બાંધી લીધેલો ગોળ ઝરો.
અધીકારી(ના)ઓધેદાર; હાકમીવાળો.
મુદત (ના) ઠરેલો વખત.
પેટું(ના)તાબો;હવાલો.

પાઠ ૧૩૨ મો.

વાઓડું (ના) પવનનું તોફાન.
સુઝી (ત્રી) માલમપડી
વારો (ના) વખત.
તાપણી (ના) બળતું.
ગઠો (ના) ઠરેલા રસનો ગાંગડો.
જુગતી (ના) તદબીર.
કારખાનું (ના) વખાર.
સોડા (ના) એક જાતનો ખાર.
નીર્મળ (ના) ચોખો.
લોંદો (ના) લચકો.
ઘેર (ના) ઘેરાવો, ફેર.

પાઠ ૧૩૩ મો.

બીલોરી (ના) હાંડીની જાતનો કાચ.
ખપોટી (ના) એક જાતની રેતી.
પારદર્શક(વી) જેમાંથી આરપાર જોવાયતે.
કંદીલ (ના) કાચનું પ્યાલું.
હાંડી (ના) દીવો સળગાવવાનો કાચનો ડબો.
પ્યાલા (ના) જામ; પવાલા.
બરડ (વી) ભાંગીજાય એવો.
કણી(ના)રજ; રજકણ.
પ્રકાર (ના) જાત.
મેળવણી (ના) મેળ.
પોટાશ (ના) એક જાતનો ખાર.
બાટલીઓ (ના] સીસીઓ.
આરપાર (અ) આગલા પડથીપાછલાપડસુધી
પૈસાદાર(વી) તાલેવંત.

પાઠ ૧૩૪ મો.

ઉસ (ના) સાબુ બનાવવાનો ખાર.
કાંકણ(ના)ધોળા ટપકા વાળી કાળી ચપટી ધારવાળી બંગડી.
પ્રખ્યાત(વી) નામીચો.
ખેતરવા(ના) ખેતરપૂર જગ્યા.
વોહોરા(ના)હોરા લોક
બ્રાહ્મણવાડો(ના) બ્રાહ્મણ લોકનોજથો.
પુષ્કળ (વી) ઘણો.
કાપડાં (ના) ચોળી કાંચળી.
ખાપો (ના) આરસી; આરસીના કાચના ઝીણાં ઝીણા કકડા
મકાન(ના)ઘર; મુકામ.
મુલ (ના) કીમ્મત.

પાઠ ૧૩૫ મો.

પડછાયો (ના) ઓળો.
સંતોષ (ના) આનંદ.
તીરે (ના) કાંઠે.
ભોગવવું (ત્રી)વાપરવું.
ઇછે (ત્રી) ચાહે.
અનીતી(ના) ગેરરીતી; બીન વવિક.
લોભે લક્ષણ જાય=લોભથી આબરૂ જતી રેહે.
મુળગાં (વી) સમુળાં; બીલકુલ.

ઉદ્દોગ (ના) મેહેનત.
સ્થીતી (ના) હાલત.
તકાવવું(ક્રી) ધારી રેહેવું; તાકી રેહેવું.
ઠાલા (વી) ખાલી,
બાળવો (ક્રી) કુદાવવો.
લોભને થોભ નહી=લોભનો કાંઈ છેડો નથી

પાઠ ૧૩૬ મો.

કાર (ના) વેહેવાર.
પ્રૌઢી(વી) મોટી;ઘણી.
હળવો (વી) હલકો.
પોષાવું (ક્રી) પંકાવું.
સમુળુ (વી) બધું.
ક્ષોભ (ના) દલગીરી.
મોહ (ના) મોહીણી.
ન્યુન(ના)ખોટ; બકાદ.
વપૂવાન(વી)શરીરવાળો
માનમરજાદ (ના) આબરૂ.
ભાર (ના) વકકર.
વેહેવાર (ના) આપલેનો સંબંધ.
નવ (અ) નહી.
પુણ્ય (ના) ધર્મ દાનનું આશીષ.
લક્ષણ (ના) ગુણ.
શુળ (ના) પેટ સુંથાય એવો રોગ.
બે લોક=આ લોક ને દેવ લોક.
દોષ (ના) અપરાધ.
સંતોષી (વી)આનંદી.
પૂરણ(વી) પુરૂં; બધું.
મહીપતી (ના) રાજા.
ધાન (ના) અનાજ.
અર્થ (ના) મતલબ.
ગાંડો (વી) ઘેલો.
ગર્થ (ના) પૈસો,

કવિતાની સમજુતી. (૧૯).

લોભ કરવાથી ચાલતો વેહેવાર બંધ થઈ જાય છે, અને લોભથી ઈજત આબરૂ ઓછી થાય છે; લોભે સારી રીત રેહેતી નથી. (૧) લોભ કરવાથી ભાર વકકર રેહેતો નથી, ને લોભથી આપલેનો સંબંધ ચાલતો નથી; લોભથી સઘળા ગુણ ઓછા થાયછે, ને લોભથી ભારેનો હલકો થાયછે. (૨) લોભથી વીદ્યા પંકાતી નથી ને લોભથી પુન્ય કરેલું બધું જતું રેહે છે, લોભે કરીને સઘળા ગુણ શુળ જેવા જાણવા; અને લોભ એ સઘળા પાપનું મુળ જાણવુ (એટલે અતી લોભે સર્વ જતું રહે છે. (૩) આ લોક ને દેવ લોક એટલે (મ્રત્યુ લોક)ને(સ્વર્ગ લોક) એ બેમાં બુડાડે એવો લોભ છે, પણ તેમાં મોહીણી મુકેલી છે એ મોટી દલગીરીની વાત છે; લોભ કરવા વીશે ઘણા અપરાધ કહેલા છે, પણ સુખી થવાનો માર્ગ તો આનંદ રેહેવું તે છે. (૪) જે આનંદી છે તેને બહુ માન આવકાર હોય છે, ને આનંદી માણસ શરીરે સારો દેખાય છે; આનંદી માણસને શી બાબતની ખોટ હોય છે?(કશી વાતની ખોટ હોતી નથી). તેમ આનંદી માણસને પુરૂં પુન્ય હોય છે એટલે તે પુન્યાત્મા

કહેવાય છે. (૫) આનંદી માણસને રાજાના જેવાં માન આલીંગન થાયે છે, ને આનંદીને ખાવાને પૂષ્કળ ધન ધાન્ય હોયછે; આનંદીનો ઉપર કહયો તેજ અર્થછે, પછી ગાંડો થઈને નાણું શોધવા જાયનણી. (૬).

પાઠ ૧૩૭ મો.

દ્વારકાં(ના) કાઠીયાવાડની પશ્ચીમે જાત્રાનું મોટું ધામ છે.

શંખ, ચક્ર, ગદા, પદમ — ચાર છાપનાં નામ છે; વીષ્નુનાં ચાર આયુદ્ધ છે.

સ્થાપના(ના) મંડાણ.

ઘાટ (ના) ઓવારો.

માથાદીઠ (વી) માણસ દીઠ; અકેકા આદમીયે

તપાવીને(ક્રુ) ગરમ કરીને; ઉનું કરીને.

ડામ (ના) ધગધગતો લોઢાનો ઉનો ચપકો

વેરાગી(ના) સાધુ; બાવા.

મજલ (ના) દસ પંદર ગાઉનો ટપ્પો.

જાત્રાળુ (વી) જાતરા જનારા.

બોડાણો(ના) એક રજપુત ભક્ત થઈગયો.

પાઠ ૧૩૮ મો.

ગુણકારી (વી) ફાયદા કારક ફાયદા વાળી.

ખજુર(ના) ખજુરીનાં ફળ.

સાથેનો (ના) શીરા જેવો લચકો.

પેશી (ના) પીશી.

મુસાફર (ના) જુદા-જુદા દેશમાં ફરનારા; પ્રવાસી.

ઘટા (ના) ફેલાવો; પથરાઈ જવું.

ટાઢક (ના) ઠંડક.

ઠળીઓ(ના) કળીઓ.

નકામો (વી) વગર ખપનો.

પાઠ ૧૩૯ મો.

ખુતારો (ના) સાવરણી.

નીરો (ના) કેફ વગરની મીઠી તાડી.

બેવકુફ (વી) મુરખ.

તાડી (ના) ખજુરીમાંથી ઝરપેલો રસ.

મેડો(ના)માળ.

પીઢીઆ (ના) ભારોટીઆ.

ગાઢવા(ના) લાંબા મોના કાદવના ઢોચકા.

છેદ (ના) કાણું; વેહ.

ઘેલાઇ (ના) ગાંડાઈ; નાદાની.

પાઠ ૧૪૦ મો.

રાજધાની (ના) રાજગાદીનું શેહેર.

રાજનગર (ના) રાજધાની.

મસીદ(ના) હોરા,મુસલમાન વગેરેને નીમાજ ભણવાનું ઠેકાણું-મકાન.

પુસ્તકશાળા(ના) પુસ્તકો રાખવાનું ઠેકાણું

પ્રખ્યાત (વી) પંકાયલુ

વચ્ચોવચ (અ) મધ્ય ભાગે.

ભદ્ર(ના)જેમાંભદ્રકાળી માતા છે તે મકાન.

પ્રાચીન (વી) જુનું.

કેદી (ના) ગુનેહગાર લોકો; અપરાધીઓ.

ગુરંગ (ના) કેદખાનું.

સુમાર (ના) અડસટો.
સુતર (વી)સેહેલસુગમ.

પાઠ ૧૪૧મો.

ઘાટીલાં(વી) ઘાટવાળાં
વીશાળ (વી) લાંબુ પો
હોળુ.
તરેહતરેહવાર (વી)જુ
દી જુદી જાતનો.
દેશાવર (ના) પરદેશ.
કીનખાબ (ના) રેશમ-
નું કસબના બુટાદા
ર લુગડું.
મશરૂ (ના) એકજાત-
નું રેશમી કપડ.
વખણાયે (ક્રી) પંકાય.
તોપખાનું (ના) તોપો
રાખવાનું ઠેકાણું.
કારંજ (ના) પાણીના
ફુવારા.
ઘમારતો (ના) ઊંચી-

બાંધણીનાં ઘરો.
ખંડેર(ના)જુનાં મકા-
નો પડી ગયેલાં તે-
ની ખુલ્લી જમીન.
મ્યુનીસીપાલ (વી) શે-
હેર સુધારાનું.
સુધરાઈ (ના) શુધારો.
સડક(ના)કાચોબાંધેલો
રસ્તો.
કાંપ (ના) છાવણી.
ગોરા (વિ) ટોપીવાળા.

પાઠ ૧૪૨ મો.

મુખવાળા=મોઢાવાળા.
સામગ્રી(ના) સામાન.
કારમી(વિ) અજબ;
ભારી.
સ્વર્ગ(ના) કૈલાશ.
સ્કૂલ (ના) નિશાળ.
નર્ક (ના) જાહાનમ.
દિસે (ક્રિ) જણાય.

ભયંકર(વિ)બિયામણું.
કાળાં (વિ) નઠારાં.
કૃત્ય (ના) કામ.
જશ (ના) આબરૂ.
ઉજળા (વિ) પંકાયલા
સફેત.
જન (ના) માણસ.
સમાન(વિ) જેવું; બરા-
બર.
રત્ન(ના) કીમતી જવા
હિર.
અમુલ(વિ) જેની કી-
મત થઈ શકે નહી.
મનરંજ(વિ)મનને ખુ-
શ થાય એવું.
કારંજ (ના) ફુંવારો.
ચડતે પોહોરે=દહાડો
ચડતાં, સુરજ ઉગે તે
ઠરવાનું (કૃ) ખુશી થ-
વાનું.

(કવીતાની સમજુતી). (૨૦).

ભદ્ર એટલે કલ્યાણ એ સૌથી સારૂ નામ એવો અર્થ થાયછે તે તો બ ધા દુનીયાના લોકો જાણેછે, પણ કોણ જાણે કયા કારણેક ળ'શથી ભદ્ર ન-જરે બીયામણું દેખાય છે.(૧). તો કેહે તેમાં કાળાં મોડાવાળા(કેદી લોક) રહે છે, તેઓ નઠારાં કામના કરનારા છે; તે કારણ કાળાશથી ભ. દ્ર નજરે બીયામણું માલમ પડે છે. (૨). તેના કરતાં દુનીયામાં જેની આબરૂ ઘણી છે તે જો અને તેવા માણસોથી ભરેલી જશવાળી તું પુ-સ્તકશાળા જો. (૩). કાચા કાચના જેવા (એટલે ભણતા વીદ્યાર્થી). કે

જે એ ભણ્યેથી તેની ઘણી કીમ્મત આવે છે, અને પછી તેઓનું સારૂં મુલ આવે છે એટલે (સારા પગાર થઇ જાય છે) એવા ભણનારાને વાસ્તે આ નીશાળ મોટી છે તે જો. (૪). સ્વર્ગ નર્ક. અને આ દુનીયાના લોકના રસ્તા સઘળા સેહેલાછે, તે રસ્તે જવાના જુઓ આજ ત્રણ દરવાજા છે; એટલે (અમદાવાદમાં ત્રણ દરવાજા છે તેનેસ્વર્ગ. નર્ક. ને આ લોકમાં જવાના એવા ત્રણ દરવાજાની ઉપમા આપી છે. (૫) સુખનો બધો સામાન જ્યાં મનને ખુશ લાગે એવો મળેછે, એવો તું વીચારી જો કે આ કારંજ કેવો બનેલો છે. (૬). દર સુકરવારે આ જગોએ એટલે (અમદાવાદમાં) શોભા સારી બને છે, અને દર રોજ સહવારે સુરજ ઉગતે માણેકચોકમાં સારો બજાર ભરાય છે. (૭). એ ચોકના બજારમાં એ ઘડી બેસેથી જીવ ખુશ થાય છે, તે જોઇને દલપતરાંમ કવી મનમાં ઘણો ખુશ થાય છે. (૮).

પાઠ ૧૪૩ મો.

બાહાદુર (વિ) હિમ્મતવાળો.
મડમ(ના) સાહેબ લોકની સ્ત્રી.
ઉતારૂ (ના) વાહાણમાં બેસનારા લોકો.
સાહેબ (ના) યુરોપીયન ગ્રહસ્થ; ટોપીવાળો.
વીલો (વી) સુનો; છુટો
ગેલ (ના) લાડ.
ડોલવું(ક્રી) વાંકુ વળવું.
પાધરૂંજ(અ) તુરતજ.
મછવો(ના) નાનીહોડી
પાસે (ના) બાજુએ.
હલેસાં (ના) ચાટવા.
ભાન (ના)સુદ્ધિ.

પાઠ ૧૪૪ મો.

લંગર(ના) વાહાણ અટકાવવાને પાણીમાં નાંખવાની લોઢાની ખીલાડી.
કળતર (ના) દુખાવો.
ખલાશી(ના) ખારવા.
અણસારો(ના)ઇશારત.
તક (ના) વખત;દાવ.
સંકટ (ના) દુઃખ.
ડુબકી (ના) બુડકી.
દાંતીઆં(ના) ઘુરકીઆં
લગભગ (અ) નજીક.
જડબું (ના) ડાચું.
ઉગર્યો (ક્રી) બચ્યો.

પાઠ ૧૪૫ મો.

તરતબુદ્ધી(ના)દુઃખની વખતે તુરત ઘટતો ઉપાય સુઝે એવી અકકલ.
કુકડી (ના) મરઘી.
ખડો(ના)વાસ રેહેઠાણ
સપનું(ના)ઊંઘમાં આવતો ખોટો વિચાર.
સંદેહ (ના) વેહેમ.
હિમ્મત(ના) બાહાદુરી.
હારતાં (કૃ) મુકી દેતાં.
તોડ (ના) નીકાલ.

પાઠ ૧૪૬ મો.

ખાતર (ના) ઘાસ છાણ વગેરે કોહી ગયેલો કચરો.
ધરૂ (ના) તરૂ, ઝીણા કુમળા છોડ.
પોળા (ના) ચોડા.
હળ (ના) જમીન ખેડવાનું લોઢાનું અણી દાર હાથઆર.
વરાળયંત્ર (ના) બાફનો સંચો.
ધમચોકાર (વિ) ઝડપથી, ઝપાટાબંધ.
પાક (ના) અનાજની નીપજ.
ચાસ (ના) હળ ફેરવીને જમીન પોચી પાડે છે તે.
વાવણી (ના) રોપણી.
હારદોર (વિ) હારબંધ.
કણસા (ના) કણસલા.
ઉંબી (ના) કણસલું; કંડી.
કયારડો (ના) પાણી ભરાયલો નાનો ખાડો.

પાઠ ૧૪૭ મો.

જડ (ના) મુળ.
ઉપણવું (ક્રિ) ઝાટકવું; ઝાપટવું.
માફક (વિ) ઠીક અનુકુળ.
નીંદી (કૃ) સાફ કરી; કાહાડી નાંખી.
ખરીફ (ના) ચોમાસા પાકનું ધાન્ય.
રવી (ના) શીઆળા પાકનું ધાન્ય.
તર (વિ) તરપત.
વાવેતર (ના) રોપણી.
રોપા (ના) છોડવા.
ખળી (ના) દાણા કહાડવાનું ઠેકાણું.
પાર (ના) કણસલા, કંઠી વગેરેમાંથી દાણા કાહાડવાનું ઠેકાણું.
પાતરાં (ના) છોતરાં.
લાગલાગટ (અ) વરસોવરસ.
હેરફેર (વિ) વારાફરતી. એકેક વરસને આંતરે.
એકાદ (વી) એક.
પડતર (વ) ખાલી.
કસ (ના) રસ.

પાઠ ૧૪૮ મો.

અમીર (ના) મોટો માણસ.
પાલણપોષણ (ના) ગુજરાન.
નાહાર (ના) વરૂ; ફાડી ખાનારાં જાનવરો.
મસ્ત (વિ) જબરા.
છેહ (ના) દગો, વિશ્વાસ ઘાત.
ઇતબારી (વિ) ભરોસાદાર.
ધણીઆણી (ના) બાયડી; બઇરી.
કડકડતી (વી) સખત.
ધણી (ના) શેઠ.
વચન (ના) કબુલાત.
ઈલાજ (ના) ઉપાય.
લાચારી (ના) નાચાર.
સાર (ના) મતલબ.
સંકટ (ના) આફત.
પાલણ (ના) પોષણ.

પાઠ ૧૪૯ મો.

ગુલામ (ના) વેચાણલીધેલો ચાકર.
સિંહ (ના) મોટું ચોપગું જાનવર; જાનવરોનો રાજા.
ભયંકર (વિ) બિયામણો.
મોતીઆં (ના) હાંઝાંજ.
ઇરાદો (ના) ધારણા.
અસલ (અ) અગાઉ.
જુલમ (ના) ગજબ.
વગડો (ના) વન; રાન.

ઢગલેઢગલા(વિ)ઘણુંજ.
રખડીરખડી(કૃ)ભટકી ભટકી.
ભચોભચ(અ)ઝપોઝપ
ઞાય (ના) શકિત.
નીરાશ (વિ) દલગીર.
શોર (ના) અવાજ.
રાંકડું (વી) દયા ઉપજે એવું; ગરીબડું.
અચંબો (ના) નવાઈ.
ધીરજ(ના) હિમ્મત.

પાઠ ૧૫૦ મો.

ટાંટીઓ (ના) પગ.
સુણેલો (કૃ) સુએલો.
આજારી(વિ) માંદો.
કરાર (ના) સુખ ચેન.
માયા (ના) હેત.
ભાઇબંધ(ના) દોસ્તદાર
ઓચીંતી(અ) એકદમ
નિર્દય(વિ) દયા વગરનો
હવાલેકર્યો(ક્રિ) સોંપ્યો.
હાકેમ(ના) સરકાર.
જુલમી (વિ) સખત જુલમખોર.
કાયદા (ના) ધારા.

પાઠ ૧૫૧ મો.

હિંશા (ના) હત્યા.
મેદાન (ના) મોટી ખુલ્લી જગો.
કમકમી (ના) ધ્રુજારી.
તમાશો (ના) મેળો.
મેદની (ના) ઠઠ.
ઉદાશી (વિ) દલગીરી.
ફાળ(ના) કુદકો.
બરાડા (ના) બુમ મોટા ઘાંટા.
ફાડ (ના) ચીર
કાચા હૈયાનું = નબળુ પોચુ નરમ.
હોશ (ના) હાંઝા;ગાત્ર.
તલપ (ના) ડાફુ.
લાડ (ના) ગેલ.
જાતિસ્વભાવ(ના) ખુળખાસીઅત.
કથા (ના) વારતા.
માંડીને(કૃ) વીસ્તારીને.
વગડાઉ (વી) જંગલના
વીસરવો (ક્રી) ભુલવો.
બદલો (ના) પાડ.

પાઠ ૧૫૨ મો.

પાંસરા (વી) સીધા.
કડકા (ના) ટુકડા કકડા
ખોસવી (ક્રી) ઘોચવી
અભીમાન(ના)અહંકાર
વહેંચી (કૃ) ભાગપાડી
પેચ (ના) આંટા.
પોષાક (ના)પેહેરવાનાં લુગડાં.

પાઠ ૧૫૩ મો.

લોભીઓ (ના) લાલચુ માણસ.
બંદર(ના) નદી કે દરીઆ કાંઠે આવેલું શેહેર.
ટંગાવું (ક્રી) લટકાઈ રેહેવું.
ત્રણપૈસા= ત્રણ દોડીઆં.
ભાવ (ના) કીમ્મત.
પાઇ (ના) એક પઈ.
રાન (ના) જંગલ;વન.
રાની (વી) જંગલી.
મફત (વી) પૈસા વગર.
ભરાવે(ક્રી) ભેરવે; અડકાડે.
જાળવીને(કૃ)સાચવીને
લટકી(કૃ)ટંગાઇ.

પાઠ ૧૫૪ મો.

થોભ(ના) પાર; છેડો.
લષ્ણા(ના) તરસ.
ધરાવું(ક્રી) તરપતથવું.
આજીજી (ના) કાલાવાલા; ખુશામત.
કોડીશ (ક્રી) મુકીશ.
પંડયાજી (ના) ભટજી.
સામટા (વી) એકદમ એકે જથે.

પછડાઇને(કૃ)ઝીકાઈને. | લોભ (ના) લાલચ. | સદ(અ)રોજ; નીત્ય.
અતીશે (વી) ઘણાં. | શોભા (ના) આબરૂ. | ધન (ના) પૈસો; દ્રવ્ય.

કવિતાની સમજુતી. (૨૧).

જ્યાં લોભનો છેડો નહી એટલે અતીસે લોભ થાય છે ત્યાં સઘળી સોભા આબરૂ જતી રહે છે. જે માણસ હરેક વાતની તરૂપણાથી રોજ ત રચ્યો રેહેછે તે કોઈ દાહાડો પૈસાથી ધરાતો નથી.

પાઠ ૧૫૫ મો.

કડાકો(ના)અપવાસ.
મણા (ના) કસર.
ઠાવકું (વી) ડાહ્યું.
નીશાં(ના) ખાતરી.
ભક્ષ(ના) શીકાર; ખાવાનું.
સડક(અ)ધપ; પાધરી.
મધુરો (વી) સારો.
ચડપ(અ) ઝડપથી.
સુર(ના) ગાવાનો સોર.
ખાલી (વી) અમથા.
ખોળતું (કૃ) શોધતું.
દૈવજોગે(અ) પરમેશ્વરના કરવાથી.
રૂપ (ના) સરીરની કાન્તિ.
રૂપાળી (વી) શોભીતી.
ઘાટ (ના) આકાર.
સાદ (ના) અવાજ.
ફુલી (કૃ) ચડી;ફુલાઇ.
ઉપાડી (કૃ) ઊંચકી.

પાઠ ૧૫૬ મો.

ટટુ (ના) નાનો ઘોડો.
મીઓ(ના) મુસલમાન.
બુઢો (વી) ઘરડો.
વાંસે (અ) પાછળ.
ભાગ્ય (ના) નસીબ
ઘટારત (વી) લાયક.
અસ્વાર (ના) ઘોડે એસીને સ્વારીકરનાર.
કઠણ (વી) વજ્જર.
હીંડાડે (ક્રી) ચલાવે.
મેણાં(ના)ઠપકાના બોલ.
ઝોળું (ના) ટોળું.

પાઠ ૧૫૭ મો.

ગજબ (ના) જુલમ.
રેહેમ (ના) દયા.
ઠબકવું (ક્રી) અટકવું.
જીવાળ (વી) જીવવાળો; કસદાર.
ઝોળી (ના) ગાંસડી.
ખમતી (વી) ઉંચકી શકે એવી.
આસામી(ના) માણસ.
સાહેતવાર =થોડો વખત.
અવીચારી (વી) વગર વીચારનો; અણસમજુ.
વળી [ના) સાકટી.
પછાડી (ના)શરીર અફાળવું તે.
કરાડો(ના)કીનારો; પાણીમાં ઊંડો ખાડો.
લજવાઇને (કૃ) શરમાઇને.
સારૂં નરસું (વી) સારૂં નઠારૂં.
રૂડું (વી) સારૂ.

પાઠ ૧૫૮ મો.

ભુંડું (વી) બુરૂ, માઠું.
ભલું (વી) સારૂં,રૂડું.

કાચકી (ના) પાણીના
સોષથી ગળે બોલા-
ય નહી તે.
બોટવો (ના) માટીનો
કુજો.
મજેના (વી) સારા.
સોબતી (ના) સાથી.
ટકોરા (ના) આંગળી-
ના ટચકારા.
અફાળી (કૃ) પછાડી.
ભરી આપ= બેઠેલા પૈ-
સા આપ.

ન્યાત (ના) જાત.
ખાર (ના) અદાવત.

પાઠ ૧૫૯ મો.

હલકો (વી) તુચ્છ.
પ્રજા (ના) રૈયત.
પરીવાર (ના) વંશ, વી
સ્તાર.
ધનહીણા(વી) પૈસા વ-
ગરના.
અભ્યાસ (ના) માવરો.
કુટુંબી(વી) કુટુંબના.
પીતા (ના) બાપ, તાત.

ધનવાન (વી) પૈસાદાર.
સમાન (વી) બરાબર.
અવગુણ (ના) સારાને
બદલે નઠારૂં.
સુવાસ (ના) સારીગંધ;
સારી ખુશબો.
કાળ (ના) રીસ.
આળ(ના)અટકચાળું.
ખોટું કામ.
અજ્ઞાની (વી) અણસ-
મજુ.
દયાળ(વી) રેહેમવાળા.

કવિતાની સમજુતી. (૨૨).

આ દુનીઆમાંના બધા લોકો તે પરમેશ્વરની પ્રજા છે, અને આપણે બધા એક કુટુંબના; અને તે એક બાપના છોકરાં છૈઆં છઇએ (૧). તેમાં કોઈ શરીરે કાળા હોય છે ને કોઇ ગોરા હોય છે, તેમ કોઈ ગરીબ હોય છે ને કોઈ પૈસાદાર હોય છે; તે બધાને સરખા ગણવા, કોઇને પણ હલકો ગણવો નહીં. (૨) ભુંડાને બદલે ભલું કરવું (નઠારાને બદલે સારૂં કરવું). એ સારા માણસની રીત છે, જેમકે સુખડને સળગાવીને બાળીએ ત્યારે ઉલટી માંહેથી સારી ખુશબો નીકળે છે તેમ (૩) વળી નાનું બચ્ચું જરા બાલ ખેચે (કાંઈ અટકચાળું, કરે તો રીસ ચડતી નથી, તેમજ કોઇ અણસમજુ માણસ કાંઈ નુકશાન કરે તો દીલમાં દયા રાખવી (ગુસ્સે થવું નહી. (૪)

પાઠ ૧૬૦ મો.

રતીપૂર (વી) જરાક.
આકરૂં (વી) કપરૂં.
આપમત(ના) પોતાનું
ડાહાપણ.
પાટણ (ના)ગુજરાતની
ઉતરે શેહેર છે.
મુળાડીયાં(ના)મુળીયાં.

જોર (ના) મારો, જારી
રાખવું.
મતલબ (ના) સાર.
પીડાય(ક્રી) દુઃખી થાય.

પાઠ ૧૬૧ મો.

ઉપયોગ(ના) ખપ; વાપરવું.
માતબર (વી)ફળદરૂપ.
નરાજ (ના) કોશ.
સુરંગ (ના)નેહેર;ભોંયમાં ખાડો ખોદીમાં દારૂ ભરી સળગાવેછે તે.
થર (ના) પડ.
ભાગળ (ના) દરવાજા જેવું.
ખડકો (ના) ખાંણ કે સમુદ્રની નીચે આવેલા મજબુતપથરા.
ભડકા (ના) અવાજો.
મીશ્ર (ના) ભેગ.
વખાર (ના) માલભરવાનુ ઠેકાણું.
ગાળે (ત્રી) રદકરે.
જુદી(વી)છુટી;નોખી.

—✱✱✱✱—

ગુજરાત દેશનો સંક્ષીપ્ત ઈતિહાસ.

ચાવડા વંશ.

આપણા ગુજરાતમાં જુનામાં જુનું રાજ્ય વલભીપુરનું ગણાયછે એ વલભીપુર કાઠિઆવાડ વિભાગમાં ભાવનગરની ઉત્તરે થોડા ગાઉ ઉપર વળા કરીને ગામ છે તેની થડમાં હતું. એ રજપુત રાજ્યની મોટી રાજધાની હતી. એ રાજ્ય કયાંથી તે કયાંસુધી ચાલ્યું તે નક્કી માલમ પડતુ નથી, પણ કેટલાએક લેખ ઉપરથી એમાં પાંચમો રાજા શીલાદીત્ત થયો ત્યારથી એ રાજ્યની કેટલીએક હકીકત જણાઈ આવે છે એ શીલાદીત્ત રાજા ઈ૦ સન ૩૨૯ માં લડાઈમાં મરાયો. એ રાજા વેદ ધર્મી ને શિવમાર્ગી હતો ને પૈસાની વાતમાં બહુ કંજુસ હતો અને તેજ સબબથી એ વલભીપુરનો નાશ થયો હોય એમ લાગે છે. વલભીપૂરના નાશ થવાનાં કારણ બે કેહેછે. એક તો લોકો એમ કહેછે કે વલભીપુરની પાસે ઇસાવાળાના ડુંગર આગળ એક સાધુ પોતાના ચેલા સાથ ઉતર્યો હતો ને સાધુ પછી વલભીપુરમાં ભીખ માગવા ગયો પણ કોઈએ તેને ભીખ આપી નહી તેથી તેણે શ્રાપ દઇ કહ્યું કે એ શેહેર ઊંધું વળજો ને ધુળ મળજો, તે કેહેતાંજ વલભીપુર દટાઇ ગયું ને તેનો નાશ થયો. બીજુ

કારણ એ કેહેછે કે એ વલભીપુરમાં મારવાડના પાલી શેહેરથી કોઈ કાકુ વેપારી આવીને વસ્યો હતો. તેની છોકરી પાસે જડાવ સોનાની કાંસકી હતી તે એક દિવસે ઉપલા શિલાદીત્ત રાજાની છોકરીએ જોઈ તેથી તે કાંસકી જોર જુલમથી શિલાદીત્તે તેની પાશેથી લઇ લીધી, તેથી તે કાકુ વેપારી મલેચ્છ લોકો પાસે ગયો અને તેમને એક લાખસોનૈયા આપવાની કબૂલાત કરીને શિલાદીત્ત રાજા ઉપર ચઢાઈ કરાવી, જેમાં શીલાદીત્તમાર્યો ગયો અને વલભીપુરનોનાશ થયો. તેનો નાશ થયા પછી ચાવડાવંશના રજપૂત રાજાઓએ ગુજરાતમાં રાજ્યકરયું વલભીપુર પછી એ રાજ્યની ગાદીક ચ્છના રણ આગળ ઝીંઝુવાડાની પાસે પંચાસર નગરછે ત્યાં સ્થાપવામાં આવી ત્યાં ચાવડ વંશનો પેહેલો રાજા જયશીખરી ઇ૦સ૦ ૬૯૬થી રાજ્ય કરવા લાગ્યો. એ રાજાની પાસે ઘણીજ દોલત હતી. અને તેની રાણી રૂપસુંદરી ઘણીજ રૂપાળી હતી. એ વેળા કનોજ દેશમાં કલ્યાણ નગર છે ત્યાં સોલંકી વંશનો ભૂવડ નામે મોટો બળવાન અને પરાક્રમી રાજા રાજ્ય કરતો હતો તેને જયશીખરીની મોટાઈ તથા બળની વાત કાને પડી, તથા ગુજરાત દેશની આબાદાનીની ઘણીક વાતો એક શંકર નામના કવિને મોડે તેણે સાંભળી, તેથી તેણે જયશીખરીની સામાં લડવાનું નક્કી કીધું, અને પછી તેની સાથે મોટી લડાઇ કરી. તે લડાઈ બાવન દીવશ સુધી ચાલી. તેમાં આખરે જયશીખરી હાર્યો ને માર્યો ગયો, ને ગુજરાતનું રાજ્ય ભુવડ રાજાને હાથ આવ્યું.

હવે જયશીખરી લડાઈમાં મરાયો ત્યારે તેની રાણી રૂપસુંદરી ગર્ભવંતી હતી તેને જયશીખરીએ મરતાં પેહેલાં તેના ભાઇ સુરપાળ સાથે વનમાં મોકલી દીધી હતી. હવે સુરપાળ તેને ત્યાં મૂકીને પાછો ફરતાં પોતાના બનેવી જયશીખરીના મરણની વાત તેણે સાંભળી એટલે તે સોરઠના ડુંગરમાં ભરાઈ રહયો. હવે ત્યાં પેલી રૂપસુંદરીએ વનમાં ફળ ફુલ ખાઈને દાહાડાકાહાડયા. ત્યાં એક ભીલડાએ તે બાઈનું રક્ષણકરયું. બાદ

થોડેક દાહાડે રૂપસુંદરીને છોકરો અવતર્યો. એ છોકરો વનમાં અવતર્યો માટે એનુ નામ તેણે વનરાજ (વનનો રાજા) પાડ્યું વનરાજ છ માસ-નો થયો તેવારે એક શીલગુણસુરી નામનો ગોરજી ત્યાં આવ્યો તે જય-શીખરીની રાણી તથા વનરાજને પોતાને ઘેર તેડી ગયો. ને ત્યાં વનરા-જને ઉછેરીને મોટો કર્યો.

એ વનરાજ આગળજતાં મોટો શુરો ને સમજણો થયો, એટલે પ-છી તેણે પોતાના માંમા સુરપાળ અને બીજાઓની મદદથી પોતાના બાપ-નું ગયલું રાજ્ય પાછું મેળવ્યું ને ઈ૦સ૦ ૭૪૬માં એટલે સંવત ૮૦૨ ની શાલમાંઅણહીલવાડ નગર વસાવ્યું ને ત્યાં પોતાની રાજધાની કરી. અણહિલવાડને હાલ સિધ્ધપોર પાટણ કહેછે ને તે ગુજરાતમાં સરસ્વતી નદી ઉપરછે.

કોઇ અણહિલનામના ભરવાડે વનરાજને જવાઆવવાના રસ્તા બતા-વેલા તે ઊપરથી વનરાજે પોતાની રાજધાનીનું નામ અણહિલવાડ પા-ડ્યું. શ્રી દેવી નામની કોઈ સ્ત્રીએ વનરાજની ચાકરી કરી હતી તેથી તે બાઇ પાસે ગાદીએ બેસતી વખત વનરાજે તિલક કરાવ્યું; અને ચાં પો નામે વેપારી આગળ તેનો કારભારી હતો તેને વનરાજે પોતાનો પ્ર-ધાન બનાવ્યો. એ ચાંપાએ ચાંપાનેર શેહેર વસાવ્યું. ચાંપાનેર શેહેર રે-વાકાંઠામાં હાલોલ કસબાની પાસે છે. વનરાજ ૬૦ વરસ રાજ્ય કરીને ઈ૦ સ૦ ૮૦૬ માં મરણ પામ્યો.

જેમ જયશીખરી પછી તેનો છોકરો વનરાજ ગાદીએ બેઠો, તેમ વનરાજ પછી તેનો છોકરો યોગ્યરાજ ગાદીએ બેઠો, યોગ્યરાજ પછી તે-નો છોકરો ખેમરાજ, ખેમરાજ પછી, તેનો છોકરો ભુવડ, ભુવડ પછી તેનો છોકરો વિજયસિંગ વિજયસિંગ પછી તેનો છોકરો રતનાદીત્ત અને રતનાદીત્ત પછી તેનો છોકરો સામતસિંગ ગાદીએબેઠો.

વનરાજ મોટો જોરાવર ને બાહાદુર રાજા થઈગયો. યોગ્યરાજ ઘણું ભ-ણેલો હતો, ને તીર મારવાનું કામ સારૂ જાણતો હતો, ને તેણે ઉપજમાં

વધારો કીધો હતો. ખેમરાજ જરા મીજાજી સ્વભાવનો હતો ને તેણે પ- ણ દેશની દોલત વધારી હતી. રતનાદીત્ત સાચોને સારા ગુણવાળો માણસ હતો. સામતસિંગ સારો માણસ હતો નહીં. હમણાં બોલે કાંઈતો ફરીને બોલે જુદુ. સામતસીંગ ચાવડા વંશમાં છેલ્લો રાજા થઈ ગયો. ચાવડા- વંસ ઈ૦ સ૦ ૬૯૬થી સન૯૪૨ સુધી એટલે ૨૪૬ વરસ ચાલ્યો. ચાવ- ડા વંશમાં બધા મળીને આઠ રાજા થઈ ગયા. તેમનાં નામ તથા રાજ કાર્યોના વરસની વંશાવળી નીચે મુજબ.

		કયારે ગાદીએ બેઠો.	કયારે ગાદી પરથી ઉઠયો.	કેટલાં વરસ રાજ્ય કીધું.
જયસીખરી.	ઈ૦સ૦	૬૯૬	૭૪૬	૫૦
વનરાજ.	ઈ૦સ૦	૭૪૬	૮૦૬	૬૦
યોગ્યરાજ.	ઈ૦સ૦	૮૦૬	૮૪૨	૩૬
ખેમરાજ.	ઈ૦સ૦	૮૪૨	૮૬૬	૨૪
ભુવડ	ઈ૦સ૦	૮૬૬	૮૯૫	૨૯
વિજયસીંગ.	ઈ૦સ૦	૮૯૫	૯૨૦	૨૫
રતનાદીત્ત	ઈ૦શ૦	૯૨૦	૯૩૫	૧૫
સામતસીંગ	ઈ૦સ૦	૯૩૫	૯૪૨	૭

(પરિક્ષાના સવાલો.)

ગુશરાતમાં જુનામાં જુનું રાજ્ય કયું ગણાય છે? વલભીપૂર નગર કેણી તરફ છે? વલભીપૂર કયા રાજ્યની રાજધાની હતી? વલભીપુરનું રા- જ્ય કયાંથી તે કયાં સુધી ચાલ્યું? શીલાદીત્ત રાજા કયા સનમાં મરણ પા- મ્યો? શીલાદીત્ત રાજા કયો ધર્મ માનતો હતો ને તે કેવો હતો?વલભીપુર- નો નાશ થવાનું કારણ શુ? વલભીપૂરનો નાશ થવાનું બીજુ કારણ લો કો શું કેહે છે? વલભીપુરનો નાશ થયા પછી કયા રાજાઓએ ગુજરાતમાં રાજ્ય કર્યુ? વલભીપુર પછી ગુજરાતની ગાદી કયા નગરમાં આવી? પંચા- સર નગર કેણી તરફ છે? પંચાસરમાં ચાવડા વંશનો પેહેલો રાજા કયે

થયો? જયશીખરી પાસે કેટલી દોલત હતી? જયશીખરીની બાયડીનું નામ શું? રૂપસુંદરી દેખીતી કેવી હતી? જયશીખરી પંચાસર નગરની ગાદીએ બેઠો તે વારે કનોજ દેશના કલ્યાણ નગરમાં કયો રાજા રાજ કરતો હતો? ભુવડ રાજા કેવો હતો? ભુવડ રાજા જયશીખરી સાથે લડાઈ કરવાને સાથી ઉશ્કેરાયો? ભુવડ રાજાને ને જયશીખરીને પછી લડાઈ થઇ કે નહીં? તે લડાઇ કેટલા દીવશ સુધી ચાલી? તે લડાઇમાં કોણ હાર્યું ને કોણ જીત્યું? પછી ગુજરાતનું રાજ્ય કોને હાથ આવ્યું? જયશીખરી ભુવડ રાજા સાથે લડાઈમાં મરાયો ત્યારે તેની રાણી રૂપસુંદરી કેવી હાલતમાં હતી? તે રૂપસુંદરીને જયશીખરીએ મરતાં પેહેલાં કયાં મોકલી દીધી હતી? સુરપાળે જયશીખરીના મરણની વાત સાંભળી ત્યારે તે કયાં ભરાઈ રહયો? રૂપસુંદરી વનમાં શું ખાતી હતી? રૂપસુંદરીની બરદાશ વનમાં કોણે લીધી હતી? રૂપસુંદરીને દાહાડા હતા તો તેને શું અવતર્યું? વનરાજ શાથી નામ પડયું? વનરાજ વનમાં છ મહીનાનો થયો ત્યારે તેને કોણ તેડી ગયું? રૂપસુંદરી પછી કયાં રહી? વનરાજ આગળ જતાં કેવો રાજા થયો? વનરાજે પછી પોતાના બાપનું ગયેલું રાજ્ય પાછું મેળવ્યું કે નહી? વનરાજે પાછું રાજ્ય મેળવ્યું તો કોની મદદથી મેળવ્યું? વનરાજે કયું નગર વસાવ્યું? વનરાજે અણહિલવાડ કયી શાલમાં વસાવ્યું? વનરાજે પોતાની રાજધાની કયાં કરી? અણહિલવાડને હાલ શું કહે છે? શિદ્ધપોર પાટણ કેણી તરફ છે? વનરાજે પોતાની રાજધાનીનું નામ અણહિલવાડ કેમ પાડયું? વનરાજ ગાદીએ બેઠો ત્યારે તિલક કઈ બાઈરી પાસે કરાવ્યું? તે બાઇરી પાસે તીલક કરાવવાનું શું કારણ? વનરાજે ગાદીએ બેસતી વખત પ્રધાન કોને બનાવ્યો હતો? ચાંપા પ્રધાને કયું શેહેર વસાવ્યું? ચાંપાનેર કેણી તરફ છે? વનરાજે કેટલાં વરસ રાજ્ય કીધું? વનરાજ કયા સાલમાં મરણ પામ્યો? જયશીખરી પછી કોણ ગાદીએ બેઠું? યોગ્યરાજ પછી કોણ ગાદીએ બેઠું? ખેમરાજ પછી કોણ ગાદીએ બેઠું?

भुवड पछी कोण गादीये बेठुं? विजयसिंग पछी कोण गादीए बेठुं? रतनादीत्त पछी कोण गादीए बेठुं? वनराज केवो राजा थइ गयो? योगराज केवो राजा हतो ने ते शुं काम जाणतो हतो? खेमराज केवी रीतनो माणस हतो? रतनादीत्त केवो माणस हतो? सामतसिंग सारो माणस हतो के नहीं? चावडा रजपूतोमां छेल्लो राजा कोण थइ गयो? चावडा वंश केटला वरस सुधी चाल्यो? चावडा वंशमां बधा मळीने केटला राजा थइ गया? चावडा वंशना आठे राजा कयारे गादीए बेठा, कयारे गादी उपरथी उठया, ने दर एकजणे केटलां वरस राज्यकीधुं ते सामटुं कहीजायो?

शोलंकी वंश.

चावडा वंशना छेल्ला राजा सामतसींगने पेटे कांइ छोकरुं हतुं नही एटले चावडा वंशना राज्यनी गादी सोलंकी वंशमां गइ. एवी रीते के सामतसिंगनी बेहेन लीलादेवी करीने हती ते कनोजना राजा भुवनादित्यना छोकरा राज साथे परणी हती. ते लीलादेवीने मुळराज नामे छोकरो थयो. ए मुळराज मुळ नक्षत्रमां जन्म्यो तेथी तेनुं नाम मुळराज पडयुं. ए मुळराजे पोताना मामा सामतसिंगने मारी नांख्यो ने तेनी गादीए ई०स० ९४२ मां बेठो. मुळराज गादीए बेठो तेवारे उत्तरेथी अजमेरनो राजा चढी आव्यो अने दक्षीणथी तेलंगणना राजाए पोताना सरदार बार्पने स्वारी करवा मोकल्यो, तेमां मुळराजे अजमेरना राजानेतो कांइक धन आपीने पाछो वाळ्यो, अने शरदार बार्पने लडाइमां हरावी नसाडी मुकयो. त्यार पछी मुळराजे सोरठना राजा उपर चढाई करीने तेने हरावी पोतानी आण मनावी अने तेनी मदद्दे आवेला कच्छना राजा लाखाने मार्यो. मुळराजे केटलांएक शिवालय बंधाव्यां, अने सिद्धपोरमां एक मोटुं रुद्रमाळ देहेरुं बंधाव्युं, अने औदीच ब्राह्मणोने गुजरातमां वसाव्या, ए मुळराज सोलंकी वंशमां

પેહેલો રાજા લોભી તેમ પરાક્રમી હતો. તે ૫૫ વરસ રાજ્ય કરીને ઈ૦ સ૦ ૯૯૭ માં મરણ પામ્યો.

મુળરાજ પછી તેની ગાદીએ તેનો છોકરો ચામુડ બેઠો. ચામુડ ને ત્રણ છોકરા હતા (વલ્લભસેન, દુર્લભસેન, ને (નાગરાજ) તેમાં ચામુડે ૧૩ વરસ રાજ્ય કરીને પોતના મોટા છોકરા વલ્લભસેનને ગાદી સોંપી ને પોતે કાશીએ જઈ રહયો, વલ્લભસેન થોડા મહિના રાજ્ય ભોગવી શિયડના રોગથી મરણ પામ્યો. એ વલ્લભસેન પછી તેની ગાદી તેના ભાઇ દુર્લભસેનને મળી. દુર્લભસેને સારી રીતે રાજ્ય ચલાવ્યું. દેશની આબાદાની કરી, અને તળાવ દેહેરાં બંધાવ્યાં તથા બીજાં ધર્મનાં કામો કીધાં.

દુર્લભસેન પછી ચામુડના ત્રીજા છોકરા નાગરાજનો છોકરો ભીમદેવ ગાદીએ બેઠો. એ ભીમદેવના વખતમાં ગિજનીના સુલતાન મહમુદ બાદશાહે ઈ૦ સ૦ ૧૦૨૪માં ગુજરાત ઉપર સ્વારી કરી તેથી ભીમદેવ નાઠો, ને મહમુદે કાઠીઆવાડની નૈરૂત્ય દિશાએ પ્રભાશ પાટણમાં સોમનાથનું દેહેરૂં છે તે લુટી લીધું, ને ત્યાંથી બહુ પૈસો મેળવી પોતાના દેશ તરફ ચાલતો થયો. એ ભીમદેવના વખતમાં વીમળશાહ નામે પૈસાદાર શ્રાવકે આબુ ઉપર અને આરાસુર ઉપર સારા આરસ પાંહણનાં જૈન ધર્મનાં દેહેરાં બંધાવ્યાં. ભીમદેવ માહા બાંણાવળી ને જોરાવર રાજા હતો. તેને ત્રણ છોકરા હતા. (કરણ, ખેમરાજ ને મુળરાજ,) તેમાં ભીમદેવ ૫૦વરસ રાજ્ય કરીને ઈ૦સ૦ ૧૦૭૨માં પોતાના છોકરા કરણ ને રાજ્ય સોંપી પોતે તિર્થવાસી થયો. કરણ રાજા ગાદીએ બેઠો પછી તેણે ધંધુકા, મેહેવાસ વગરેના કોળી રાજાઓને વશ કરયા તેથી એના વખતમાં લડાઈઓ થઇ નથી. એ કરણ રાજાએ પાટણની દક્ષિણે મોઢેરા ગામછે ત્યાં કરણસાગર નામે મોટું તળાવ બંધાવ્યું, તથા કરણાવતી નામે સેહેર વસાવ્યું, એ કરણાવતી શેહેર કયાંછે તે માલમ પડતું નથી.

કરણરાજા દક્ષિણ માંહેલા ચંદ્રાવતી નગરના રાજા રાજકેશીની છોકરી મીનળદેવી સાથે પરણયો હતો. તેને સીદ્ધરાજ નામે કુંવર થયો એ

સીદ્ધરાજ૧૧વરસનો થયો એટલે કરણ રાજા મરણ પાંમ્યો.સીધ્ધરાજની નાની ઉમ્મરમાં બાપ મરણ પામ્યો તેથી થોડાં વરસ સિધ્ધરાજની મા મીનળદેવીએ રાજ્ય ચલાવ્યુ. એમીનળદેવીએ અમદાવાદ જીલાના વીરમગામ કસબામાં મુનસર ને ધોળકા કસબામાં મલાવ એવાં બે તળાવો બંધાવ્યાં. સિદ્ધરાજ નાનો હતો ને તેની મા મીનળદેવી રાજ્ય ચલાવતી હતી તે વખત માળવાના રાજા યસોવરમાને એ રાજ્યપર ચઢાઈ કરી.પણ પાછળથી સિધ્ધરાજ તેની સાથે બાર વરસ સુધી લડયો ને અંતે તે યસોવરમાન રાજાને હરાવીને કેદ કર્યો.વળી કોઈ કુંભારને ત્યાં ઉછરેલી છોકરી નામે રાણકદેવી કરીને હતી, તેની સાથે સિધ્ધરાજનો વિવાહ થયલો હતો, તે કુંવરીને સોરઠનો રાજા રાખેંગાર જોર જુલમથી લઈ જઈને પરણ્યો, તેથી તે કન્યા પાછી લેવા સારૂ સિદ્ધરાજે તે સોરઠના રાજા રાખેંગાર સાથે મોટી લડાઈ કરી,તેમાં રાખેંગાર હાર્યોને સિદ્ધરાજ રાણકદેવીને પાછી આંણી; પણ પછી તે રાણી રાણકદેવી પાછી સિધરાજ સાથે પરણી નહી ને વઢવાણ આગળ સતી થઈને બળી મુઈ. સિદ્ધરાજે પાટણમાં સહસ્રલિંગ તળાવ બંધાવ્યું, અને સિદ્ધપુરમાં રૂદ્રમાળ બંધાવ્યું, ને બીજાં ધર્મનાં કામો કરીને લોકોને સુખી કર્યા તેથી તેની ઘણી નામના થઈ. સિદ્ધરાજ એ હીંદુ રાજાઓમાં સૌથી મોટો વિદ્વાન અને પ્રતાપી રાજા થઈ ગયો. તેણે રઈયતને સુખ થાય એવી રીતે રાજ્ય ચલાવ્યું તેથી હાલ તેને સિદ્ધરાજ જયસીંહ કે સિદ્ધરાજેસંગ કેહે છે. એરાજા ૪૯ વરસ રાજ્ય કરીને સન ૧૧૪૩ માં મરણ પામ્યો.

સિદ્ધરાજને કાંઈ છોકરો હતો નહી તેથી તેનું રાજ્ય તેના ઓરમાન કાકા ખેમરાજના વંશમાં ગયું. ખેમરાજને દેવપ્રસાદ કરીને છોકરો હતો, દેવપ્રસાદને ત્રિભોવનપાળ કરીને છોકરો હતો, અને ત્રિભોવનપાળને મહીપાળ, કીરતીપાળ ને કુમારપાળ એવા ત્રણ છોકરા હતા. તેમાં સિદ્ધરાજ પછી તેની ગાદીએ તે ખેમરાજના છોકરાનો છોકરો, ને તેનો

છોકરો કુમારપાળ બેઠો. કુમારપાળને ગાદીએ બેસાડવાની સિદ્ધરાજની તો મરજીહતી નહી પણ સિદ્ધરાજ મુવા પછી તેના પ્રધાનોએ કુમારપાળને ગાદીએ બેસાડયો, એ કુમારપાળે ઘણાં શિવાલય તથા પારસનાથનાં દેહેરાં બંધાવ્યાં. એ રાજા ૩૧ વરસ રાજ્ય કરીને રગતપીતના રોગથી મરણું પામ્યો; અને કેટલાક કહે છે કે તેના ભત્રિજા અજેપાળે ઝેર દઈને તેને મારી નાંખ્યો. કુમારપાળ પછી તેનો ભાઈ મહીપાળનો છોકરો અજેપાળ ગાદીએ બેઠો. એ રાજા વૈસ્નવ ધર્મને માનતો તેથી જૈન ધર્મનાં ઘણાંક દેહેરાં તેણે તોડાવી નાંખ્યાં. એને રાજ્ય કરતાં ત્રણ વરસ થયા એટલામાં એની દેવડીના કોઈ માણસે કટાર મારી એનો જીવ લીધો. એ અજેપાળ પછી તેની ગાદીએ તેનો નાનો છોકરો મુળરાજ બેઠો. એ મુળરાજને બચપણમાં ગાદી મળી તેથી તેનું નામ બાળમુળરાજ પડયું. એની નાની ઉમ્મરને લીધે થોડી મુદત એની માએ રાજ્યનો વહિવટ ચલાવ્યો. એ બાળ મુળરાજના વખતમાં મહમદ શાહબુદીન ગોરી નામના મુસલમાન બાદશાહે ગુજરાત ઉપર ચઢાઈ કરી હતી, પણ તેને બાળમુળરાજના કાકા ભોળા ભીમદેવે હરાવીને પાછો કાહાડયો. બે વરસ સુધી બાળમુળરાજનું રાજ્ય ફકત નામનું ચાલ્યું, પછી તેની ગાદીએ તેનો કાકો ભીમદેવ બેઠો. એ ભીમદેવ રાજા ચઢાઉ ને અવીચારી હતો તેથી તેને ભોળોભીમદેવ કહેછે. એ ભોળા ભીમદેવને ને દીલ્લીના ચોહાણ જાતના પૃથુરાજને મોટી લડાઈ થઈ હતી, કારણ કે પૃથુરાજનો વીવાહ જે આબુના રાજાની છોકરી સાથે થયો હતો તે કન્યા ભોળાભીમને જોઈતી હતી; પણ તેમાં ભોળોભીમ હાર્યો ને તેનું કાંઈ ચાલ્યું નહી. ભોળો ભીમ ૬૩ વરસ રાજ્ય કરીને મરણ પામ્યો. ત્યારપછી તેની ગાદીએ ત્રીભોવનપાળ બેઠો. એ ત્રીભોવનપાળ સોલંકી વંશનો છેલ્લો રાજા થઈ ગયો. તેણે ફકત બેજ વરસ રાજ્ય કીધું એટલામાં વાઘેલા વંશના વિશળદેવ રાજાએ તેને ગાદી ઉપરથી ઉઠાડી મુકયો, ને પછી એ સોલંકી

ના રાજ્યપર વાઘેલા રાજાની સત્તા બેઠી. ત્રિભોવનપાળ રાજાના વખતમાં કાંઇ જાણવા જોગ બીના બની નથી. સોલંકી વંશ ઇ૦ સ૦ ૯૪૨ થી સન ૧૨૪૪ સુધી એટલે ૩૦૨ વરસ ચાલ્યો. સોલંકી વંશમાં બધા મળીને ૧૨ રાજા થઈ ગયા તેમનાં નામ, તથા રાજ્યકર્યાના વરસની વંશાવળી નીચે મુજબ.

	કયારે ગાદીએ બેઠો.	કયારે ગાદીપર થી ઉઠયો.	કેટલાં વરસ રાજ્યકીધું.
મુળરાજ.	ઇ૦ સ૦ ૯૪૨	૯૯૭	૫૫
ચામુંડ.	ઇ૦ સ૦૯૯૭	૧૦૧૦	૧૩
વલ્લભસેન.	ઇ૦ સ૦૧૦૧૦	૧૦૧૦	થોડા મહીના
દુલ્લભસેન	ઇ૦ સ૦ ૧૦૧૦	૧૦૨૨	૧૨
ભીમદેવ	ઇ૦ સ૦ ૧૦૨૨	૧૦૭૨	૫૦
કરણ.	ઇ૦ સ૦ ૧૦૭૨	૧૦૯૪	૨૨
સીદ્ધરાજ	ઇ૦ સ૦ ૧૦૯૪	૧૧૪૩	૪૯
કુમારપાળ.	ઇ૦ સ૦ ૧૧૪૩	૧૧૭૪	૩૧
અજેપાળ.	ઇ૦ સ૦ ૧૧૭૪	૧૧૭૭	૩
બાળમુળરાજ.	ઇ૦ સ૦ ૧૧૭૭	૧૧૭૯	૨
ભોળોભીમદેવ.	ઇ૦ સ૦ ૧૧૭૯	૧૨૪૨	૬૩
ત્રીભોવનપાળ.	ઇ૦ સ૦ ૧૨૪૨	૧૨૪૪	૨

પરિક્ષાના સવાલો.

ચાવડા વંશના છેલ્લા રાજા સામતસિંગને પેટે શું છોકરાં હતાં? સામતસિંગ મુવા પછી ચાવડા વંશની ગાદી કયા વંશમાં ગઈ? સામતસિંગની બેહેનનું નામ શું? લીલાદેવી કોની સાથે પરણી હતી? મુળરા-

જ કોનો છોકરો? મુળરાજ શાથી નામ પડ્યું? સામતસિંગ પછી તેની ગાદીએ કોણ બેઠું? મુળરાજ સામતસિંગનો શુ સગો થાય? મુળરાજને સામતસિંગે ખુશીથી ગાદી ઉપર બેસાડયો કે ? મુળરાજ કયા વરસમાં સામતસિંગની ગાદીએ બેઠો? મુળરાજ ગાદીએ બેઠો ત્યારે કયા કયા રાજા ચઢી આવ્યા ? પછી તે રાજાઓએ શું કીધું? ત્યાર પછી મુળરાજે કયાં ચઢાઈ કરી ને કોને માર્યો ? મુળરાજે ધર્મનાં શું શું કામો કીધાં ? કઈ જાતના બ્રાહ્મણોને મુળરાજે ગુજરાતમાં વસાવ્યા ? મુળરાજ કેવો રાજા હતો ? મુળરાજે કેટલાં વરસ રાજ કીધું ને કયા સાલમાં મરણ પામ્યો ? મુળરાજ પછી તેની ગાદીએ કોણ બેઠું? ચામુડને કેટલા છોકરા હતા તેનાં નામ દેઓ ? ચામુંડ પછી તેની ગાદીએ કોણ બેઠું? વલ્લભસેને કેટલાં વરસ રાજ કીધું ? વલ્લભસેન શાથી મરણ પામ્યો ? વલ્લભસેનની ગાદી કોને મળી ? દુર્લભસેને કેવી રીતે રાજ ચલાવ્યું ને શુ શું કામો કીધાં ? દુર્લભસેન પછી કોણ ગાદીએ બેઠું,? ભીમદેવના વખતમાં કયા બાદશાહે ગુજરાત ઉપર સ્વારી કરી હતી ? કયા વરસમાં સ્વારી કરી હતી ? તેમાં ભીમદેવનું શું થયું ? સુલતાન મહમુદે પછી કયુ દેહેરૂં લુટયું ? તે દેહેરામાંથી શું શું તેણે લુટી લીધું ? સોમનાથનું દેહેરૂં કેણી તરફ છે ? ભીમદેવના વખતમાં આબુ ઉપર ને આરાસુર ઉપર કોણે દેહેરાં બંધાવ્યાં ? ભીમદેવ કેવોરાજા હતો? ભીમદેવને કેટલા છોકરા હતા તેનાં નામ દેઓ ? ભીમદેવે કેટલાં વરસ રાજ કીધું, ને કયા સાલમાં રાજની ગાદી છોડી ? ભીમદેવે રાજની ગાદી કોને સોંપી ? કરણ રાજાએ ગાદીએ બેઠા પછી તેણે કયા લોકોને વશ કર્યા ? કરણ રાજાના વખતમાં લડાઈઓ કેવી થઈ ? કરણ રાજાએ કયું તળાવ બંધાવ્યું ને કયું શેહેર વસાવ્યું ? કરણ સાગર તળાવ કયાં છે ? કરણાવતી શેહેર કયાં છે ? કરણ રાજા કોની સાથે પરણ્યો હતો ? કરણ રાજાના છોકરાનું નામ શું ? સિદ્ધરાજ કેટલાં

વરસનો થયો ત્યારે કરણ મરણ પામ્યો ? સિદ્ધરાજ નાની ઉમ્મરનો હતો ને તેનો બાપ મરણ પામ્યો ત્યારે થોડાં વરસ રાજ કોણે ચલાવ્યું ? સિદ્ધરાજની માનું નામ શું ? મીનળદેવીએ કયાં કયાં તળાવો બંધાવ્યાં ? મીનળદેવી રાજ્ય ચલાવતી હતી તે વારે તેના રાજ્ય ઉપર કોણે ચઢાઈ કરી હતી ? પછી તે યશોવરમાન રાજાનું શું થયું ? સિદ્ધરાજનો વીવાહ કોની સાથે થયો હતો ? રાણકદેવી કોની છોકરી હતી ? રાણકદેવીને કોણ પરણી લઈ ગયું હતું ? રાણકદેવીને સારૂ કોને કોને લડાઇ થઈ હતી ? સોરઠના રાજા પાસેથી રાણકદેવી સિદ્ધરાજને હાથ આવી કે નહી ? સિદ્ધરાજે કયાં તળાવ બંધાવ્યું, અને રૂદ્રમાળ કયાં બંધાવ્યું ? સિદ્ધરાજની નામના શાથી થઈ ? સિદ્ધરાજ એ હીંદુ રાજાઓમાં કેવો રાજા થઈ ગયો ? સીદ્ધરાજને સીદ્ધરાજ જયસીંહ અથવા સધરા જેસંગ કેમ કેહેછે ? સીદ્ધરાજે કેટલા વરસ રાજ્ય કીધું. ને કઈ સાલમાં મરણ પામ્યો ? સીદ્ધરાજને કેટલા છોકરા હતા ? સીદ્ધરાજને કાંઇ છોકરૂં હતું નહી ત્યારે તેની ગાદી કોના વંશમાં ગઇ ? ખેમરાજને કેટલા છોકરા હતા ? દેવપ્રસાદને કેટલા છોકરા હતા ? ત્રિભોવનપાળને કેટલા છોકરા હતા ? સીદ્ધરાજ પછી તેની ગાદીએ કોણ બેઠું ? સીદ્ધરાજની મરજી કુમારપાળને ગાદીએ બેસાડવાની હતી કે નહી ? કુમારપાળને સીદ્ધરાજની ગાદીએ કોણે બેસાડયો ? કુમારપાળે શું શું ધર્મોનાં કામો કીધાં? કુમારપાળે કેટલાં વરસ રાજ કીધું ? કુમારપાળ શા કારણથી મરણ પાંમ્યો ? કુમારપાળ પછી તેની ગાદીએ કોણ બેઠું ? અજેપાળ કયો ધર્મ પાળતો હતો ? અજેપાળને કોણે મારી નાંખ્યો ? અજેપાળ પછી કોણ ગાદીએ બેઠું ? બાળમુળરાજ શાથી નામ પડયું ? બાળમુળરાજ નાનો હતો તેથી થોડી મુદત કોણે રાજ ચલાવ્યું ? બાળમુળરાજના વખતમાં કયા મુસલમાન બાદશાહે ગુજરાત ઉપર ચડાઇ કરી હતી ? પછી તે ચઢાઈ-

માં શું થયું ? બાળમૂળરાજે કેટલાં વરસ રાજ કીધું ? બાળમુળરાજ પછી તેની ગાદીએ કોણ બેઠું ? ભીમદેવને ભોળો ભીમદેવ શાથી કહેછે ? ભોળા ભીમદેવને કોની સાથે લડાઈ થઈ હતી ? શા કારણથી ભીમદેવને પૃથુરાજ સાથે લડાઈ કરવી પડી હતી ? પછી ભીમદેવનું તે લડાઈમ શું થયું ? ભોળો ભીમ કેટલાં વરસ રાજ કરીને મરણ પામ્યો ? ભોળ ભીમની ગાદીએ કોણ બેઠું ? સોલંકી વંશમાં છેલો રાજા કોણ થઈ ગયો? ત્રિભોવનપાળે કેટલાં વરસ રાજ કીધું?ત્રીભોવનપાળને ગાદી ઉપરથી કોણે ઉઠાડી મુકયો ? સોળંકી વંશ પછી કયા વંશના રાજાઓ થયા ? ત્રિભોવનપાળના વખતમાં શું શું જાણવા જોગ બીના બની? સોલંકી વંશ કેટલાં વરસ ચાલ્યો? સોલંકી વંશમાં બધા મળીને કેટલા રાજાઓ થઈ ગયા? સોલંકી વંશના બારે રાજા કયારે ગાદીપર બેઠા, કયારે ગાદીપરથી ઉઠયા, ને દર એક જણે કેટલાં વરસ રાજ કીધું તે સામટું કહી જાઓ?

(વાઘેલા વંશ)

કોઈ વાઘેલો રજપૂત લવણ પ્રસાદ વાઘેલા ગામમાં રેહેતો હતો તેથી વાઘેલા વંશ નામ પડયું. એ લવણ પ્રસાદ સોલંકી વંશના ભોળા ભીમદેવ રાજાનો પ્રધાન બન્યો હતો. પાછળથી એકેકને અણબનાવ થયો તેથી લવણ પ્રસાદે બંડ ઉઠાવી તેનો મુલક બધો કબજે કરી લીધો એ લવણ પ્રસાદને વીરધવળ નામે પરાક્રમી છોકરો હતો તેણે બાપના રાજમાં વધારો કરયો. એ વીરધવળને વસ્તુપાળ ને તેજપાળ એવા બે પ્રધાન હતા તેઓ મોટા લડવઇયા હતા. વીરધવળ રાજા ઈ૦સ૦ ૧૨૪૦ માં મરણ પામ્યો. ત્યારપછી તેની ગાદીએ તેનો છોકરો વીશળદેવ બેઠો. એ વીશળદેવ વાઘેલા વંશમાં પેહેલો રાજા થયો. વિશળદેવે ઈ૦સ૦૧૨૪૪ માં અણહિલવાડ એટલે પાટણ ઉપર સ્વારી કરીને ત્યાંના છેલ્લા સોલંકી રાજા ત્રિભોવનપાળને હરાવી તેનું રાજ્ય જીતી લીધું, ને પોતે તેની

ગાદી ઉપર બેઠો. પછી તેણે ગુજરાત માંહેલા વીશનગર ને વીજાપોર એવાં, બે શેહેરો વસાવ્યા ને ડભોઇનો કિલ્લો બાંધ્યો. એ વિશળદેવ રાજા કર્ણાટકના રાજાની કુંવરી સાથે પરણ્યો હતો. વિશળદેવે ૧૮ વરસ રાજ્ય કીધું, ત્યારપછી તેની ગાદીએ અનુક્રમે **અરજુનદેવ, સારંગદેવ કરણઘેલો,** એવા ત્રણ રાજાઓ થયા. વાઘેલા વંશનો છેલો રાજા કરણ ઘેલો ઈ૦ સ૦ ૧૨૭૯માં ગાદીએ બેઠો. એ કરણઘેલા રાજાની પાસે માધવ અને કેશવ એ બે પ્રધાન હતા; તેમાં માધવની બઈરી ઘણી રૂપવંતી હતી તેને કરણ રાજાએ જોર જુલમથી લઈ લીધી ને વળી કેશવ પ્રધાનને મારી નાંખ્યો. તેથી માધવ પ્રધાન દીલ્હીના અલાઉદીન બાદશાહ પાસે ગયો, ને તેને કેટલીક ભેટ આપીને સમજાવીને ગુજરાત ઉપર તે અલાઉદીન પાસે ચઢાઈ કરાવી. પછી કરણ રાજાની ને અલાઉદીનની મોટી લડાઈ થઈ તેમાં કરણ રાજા હાર્યો ને દક્ષિણ તરફ નાસી ગયો, ને તેનું રાજ્ય એ અલાઉદીન ખીલચાએ જીતી લીધું. વળી એ કરણ રાજાની રાણીઓને પકડીને તેને દીલ્હી મોકલી દીધી ને તેમાંની એક કમળાદેવી કરીને હતી તેને અલાઉદીને પોતાની સ્ત્રી કરી રાખી. એ કમળાદેવીને એક છોકરી હતી તે આ વખતે પોતાનો બાપ કર ણ નાઠો તેની સાથે હતી. કરણ રાજા તેને લઈને દક્ષિણમાં નાશીકની ઉતરે બાગલાણમાં ભરાયો હતો ત્યાં અલાઉદીને ફોજ મોકલીને તે છોકરીને પણ પોતાની પાસે તેડાવી લીધી. એ રીતે વાઘેલા રાજાઓની પડતી આવી ને છેલ્લો રાજા કરણ જ્યારથી લડાઈમાં અલાઉદીન ખીલચી સાથે હાર્યો ત્યાંથી ગુજરાતની ગાદી મુસલમાનના હાથમાં ગઈ. વાઘેલા વંશમાં બધા મળીને ચાર રાજાઓ થઇ ગયા તેમનાં નામ. તથા રાજ્ય કર્યાના વરસની વંશાવળી નીચે મુજબ.

		કયારે ગાદીએ બેઠો.	કયારે ગાદીપર થી ઉઠયો.	કેટલાં વરસ રાજ્ય કીધું.
વિશળદેવ	ઈ૦ સ૦	૧૨૪૪	૧૨૬૨	૧૮
અરજુનદેવ	ઈ૦ સ૦	૧૨૬૨	૧૨૭૫	૧૩
સારંગદેવ	ઈ૦ સ૦	૧૨૭૫	૧૨૭૯	૪
કરણ ઘેલો	ઈ૦ સ૦	૧૨૭૯	૧૨૮૪	૫

(પરીક્ષાના સવાલો.)

વાઘેલા વંશ શાથી નામ પડ્યું ? લવણ પ્રસાદ કોનો પ્રધાન બન્યો હતો ? ભોળાભીમદેવનો મુલક શા કારણથી લવણ પ્રસાદે બધો લઈ લીધો? લવણ પ્રસાદના છોકરાનું નામ શું ? વીરધવળને કયા બે પ્રધાનો હતા તેનાં નામ દેઓ? વીરધવળ રાજા કયા વરસમાં મરણ પામ્યો? વીરધવળ પછી તેની ગાદીએ કોણ બેઠું ? વાઘેલા વંશમાં પેહેલો રાજા કયો થયો? વિશળદેવે કયાં સ્વારી કરી ને કયા વરસમાં? વિશળદેવે કોનું રાજ જીતી લીધું ? વિશળદેવ રાજાએ કયાં કયાં શેહેરો વસાવ્યાં? વિશળદેવ રાજા કોની છોકરી સાથે પરણયો હતો ? વિશલદેવે કેટલાં વરસ રાજ કીધું ? વિશલદેવ પછી તેની ગાદીએ કયા કયા રાજાઓ થયા ? વાઘેલા વંશનો છેલો રાજા કયો? કરણ ઘેલો કઈ સાલમાં ગાદીએ બેઠો? કરણ રાજા પાસે કયા કયા બે પ્રધાનો હતા? કરણ રાજાનું રાજય કોણે જીતી લીધું ? કરણ ઘેલાને કોની સાથે લડાઈ થઈ હતી? કરણઘેલાને ને અલાઉદીન ખીલચીને લડાઇ થવાનું કારણ શું ? રાજા કરણ લડાઇમાં હાર્યો તો નાશીને કયાં જતો રહયો ? કરણ રાજાની રાણીઓને પકડીને અલાઉદીને કયાં મોકલી દીધી ? કરણની બધી રાણીઓમાં કઈ રાણીને

અલાઉદ્દીને પોતાની બઈરી બનાવી ? કમળાદેવીને એક છોકરી હતી તે કરણ નાઠા તેની સાથે હતી કે અલાઉદ્દીન પાસે હતી ? કમળાદેવીની છોકરીને કરણ પાસેથી અલાઉદ્દીને શી રીતે તેડાવી લીધી ? વાઘેલા રાજાઓની પડતી ક્યારથી આવી ? ગુજરાતની ગાદી મુસલમાનના હાથમાં ક્યારથી ગઈ ? વાઘેલા વંશમાં બધા મળીને કેટલા રાજાઓ થઈ ગયા ? વાઘેલા વંશના રાજાઓનાં નામ અને તેઓના રાજ્ય કરયાના વરસની વંશાવળી બોલી જાઓ.

સમાપ્ત.

जाहेर खबर

નીચે સહી કરનાર નમ્રતા પૂર્વક જાહેર કરેછે કે આ ચોપડી તથા સરકારી અંગરેજી સ્કુલોમાં ચાલતી અંગરેજીના. ગુજરાતી ચોપડીઓના અર્થ તથા તરજુમાઓ તથા ડીક્ષનેરીઓ અને મુંબાઈનાં છાપેલાં પુસ્તક, સંસ્કૃત હીંદુસ્તાની, ગુજરાતી તથા નાટકો જૈન ધરમનાં તથા વૈષ્ણવ ધરમનાં તથા વારતાઓ, કાયદાઓ તથા ફારસાઓ તથા વૈદકનાં પુસ્તકો વીગેરે બીજી ઘણી જાતનાં પુસ્તકો અમારી પાસેથી સરસ છાપનાં સસ્તી કીમતે મળશે. માટે સામગ્રી લેવી હોય તેમણે પોસ્ટપેડ કાગળ લખી ખુલાસો કરવો. નાટપેડ કાગળ લેવામાં આવશે નહી.

અમદાવાદ.

બુકસેલર જગજીવન દલપતરામ ઠે.
ત્રણ દરવાજાના મેદાનમાં બાલેરનની
હવેલી નીચે પુસ્તકખાનું.
લી. પારેખ. હરગોવેનદાસ હરજીવનદાસ ગ્રંથોદય પરેસના માલીક.